

ÖSSZEFOGLALÓ A XX. SZÁZADI ÖNKÉNYURALMI RENDSZEREKHEZ KÖTHETŐ ELNEVEZÉSEKKEL ÖSSZEFÜGGŐ SZAKMAI VIZSGÁLATRÓL

A médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló törvény (a továbbiakban: Mttv.) szerint¹ sajtótermék és médiaszolgáltatás elnevezésében, illetve címében nem szerepelhet

- olyan személy neve, aki a XX. századi önkényuralmi politikai rendszerek megalapozásában, kiépítésében vagy fenntartásában vezető szerepet töltött be, vagy
- olyan kifejezés vagy olyan szervezet neve, amely a XX. századi önkényuralmi politikai rendszerrel közvetlenül összefüggésbe hozható.

A nyilvántartásba vételi eljárás során a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Hivatala vizsgálja a fenti feltételek teljesülését. A nyilvántartásba vételi eljárás során a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Hivatala – nyilvántartásba vételi eljárással összefüggő bírósági eljárás során a bíróság – kétség esetén köteles beszerezni a Magyar Tudományos Akadémia állásfoglalását².

A civil szervezetek bírósági nyilvántartásáról és az ezzel összefüggő eljárási szabályokról szóló törvény (a továbbiakban: Cnytv.) szerint³ a törvény hatálya alá tartozó szervezet elnevezésében nem szerepelhet

- olyan személy neve, aki a XX. századi önkényuralmi politikai rendszerek megalapozásában, kiépítésében vagy fenntartásában vezető szerepet töltött be, vagy
- olyan kifejezés vagy olyan szervezet neve, amely a XX. századi önkényuralmi politikai rendszerrel közvetlenül összefüggésbe hozható.

A bíróság eljárása során vizsgálja a szervezet elnevezésének a fenti feltételeknek való megfelelését, és kétség esetén köteles beszerezni a Magyar Tudományos Akadémia állásfoglalását⁴.

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló törvény (a továbbiakban: Mötv.) szerint⁵ a helyi önkormányzat tulajdonában lévő közterület, illetve közintézmény nem viselheti

- olyan személy nevét, aki a XX. századi önkényuralmi politikai rendszerek megalapozásában, kiépítésében vagy fenntartásában részt vett, vagy
- olyan kifejezést vagy olyan szervezet nevét, amely a XX. századi önkényuralmi politikai rendszerre közvetlenül utal.

Amennyiben a helyi önkormányzat döntése során kétség merül fel a tekintetben, hogy a közterület vagy a közintézmény neve megfelel-e a fenti feltételeknek, arról beszerzi a Magyar Tudományos Akadémia állásfoglalását⁶.

---

¹ 2010. évi CLXXXV. törvény 41/A. § (1)

² Mttv. 41/A. § (2)

³ 2011. évi CLXXXI. törvény 36. §-a (4a)

⁴ Cnytv. 36. § (4b)

⁵ 2011. évi CLXXXIX. törvény 14. § (2)

⁶ Mötv. 14. § (3)

KI JOGOSULT AZ EGYES ELNEVEZÉSEK MEGÁLLAPÍTÁSÁRA?

Sajtótermék és médiaszolgáltatás esetében a tulajdonos.

Civil szervezet elnevezése esetében az alapító, létező civil szervezet elnevezése esetében a legfőbb döntéshozó szerv.

A helyi önkormányzatok tulajdonában lévő közterületek és közintézmények elnevezése esetében a helyi önkormányzat.

KI KÉRHETI A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA ÁLLÁSFOGLALÁSÁT AZ ELNEVEZÉSEKRŐL?

Sajtótermék és médiaszolgáltatás elnevezéséről a nyilvántartásba vételi eljárás során a **Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Hivatala**, illetve a nyilvántartásba vételi eljárással összefüggő bírósági eljárás során a **bíróság**.

Civil szervezet elnevezéséről a **bíróság**.

A helyi önkormányzatok tulajdonában lévő közterületek és közintézmények elnevezéséről a **helyi önkormányzat**.

Amennyiben az elnevezésre vonatkozó akadémiai állásfoglalás kibocsátására irányuló kérelmet nem az arra jogosult személy, illetve szerv terjeszti elő, az Akadémia a kérelmet – érdemi vizsgálat és intézkedés nélkül –, visszaküldi a kérelmezőnek.

A Magyar Tudományos Akadémia saját kezdeményezésre vagy a jogszabályokban nem nevesített szervek vagy személyek kérelmére nem ad ki állásfoglalást az elnevezésekre vonatkozóan. Amennyiben az arra jogosult személy vagy szerv kérelmet terjeszt elő, mivel valamely elnevezésben szereplő személy, kifejezés vagy szervezet vonatkozásában kétsége merül fel az önkényuralmi rendszerhez kötődés szempontjából, az Akadémia köteles a kérdést megvizsgálni és állásfoglalást kiadni még abban az esetben is, ha nyilvánvaló a kérdés megalapozatlansága.

MI A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA FELADAT- ÉS HATÁSKÖRE A SAJTÓTERMÉKEK ÉS MÉDIASZOLGÁLTATÁSOK, A CIVIL SZERVEZETEK, VALAMINT AZ ÖNKORMÁNYZATI TULAJDONBAN ÁLLÓ KÖZTERÜLETEK ÉS KÖZINTÉZMÉNYEK ELNEVEZÉSÉVEL ÖSSZEFÜGGŐ ELJÁRÁSBAN?

A Magyar Tudományos Akadémia – az akadémiai törvény szerinti közfeladatainak keretei között – a jogszabályban meghatározott személyek és szervek eljárásában, azok hivatalos megkeresésére tudományos (szakmai) szempontú állásfoglalást fogalmaz meg. Az Akadémia saját kezdeményezésre nem készít állásfoglalást. Az Akadémia állásfoglalása az elnevezésére irányuló kérdés vizsgálatakor a törvényben előírt szempontok szerinti szakmai vélemény kialakítására terjed ki.

HOGYAN ZAJLIK A TUDOMÁNYOS (SZAKMAI) ÁLLÁSFOGLALÁS ELKÉSZÍTÉSÉNEK FOLYAMATA?

Az Akadémia elnöke határozatban rendelkezett a XX. századi önkényuralmi rendszerekhez köthető elnevezések tilalmának való megfelelés vizsgálatáról, tekintettel arra, hogy a vonatkozó törvények az állásfoglalás kiadására semmilyen részletszabályt (eljárásrendet) nem állapítanak meg. A határozat tartalmazza az előterjesztett kérelem formai és tartalmi kellékeit, valamint a kérelem

elbírálásának rendjét. A kérelmekkel kapcsolatos adminisztratív feladatokat az Akadémia elnökének felhatalmazása alapján az Akadémia Titkársága Jogi és Igazgatási Főosztálya látja el. A tudományos (szakmai) vizsgálatot az MTA köztestületének Filozófiai és Történettudományok Osztálya végzi el, amelynek eredményét a MTA Titkársága Jogi és Igazgatási Főosztályvezetője kiadmányozza. A kiadmányozás előtt az állásfoglalást a Jogi és Igazgatási Főosztály megvizsgálja abból a szempontból, hogy az megfelelő támpontot ad-e a kérelmet előterjesztő számára az elnevezéssel kapcsolatos döntéshez.

Az önkormányzati tulajdonban lévő közterületek és közintézmények elnevezése törvényességének megítéléséhez az Akadémia állásfoglalása mind a helyi önkormányzatok, mind azok működése felett törvényességi felügyeletet gyakorló Kormányhivatal, illetve az egyedi ügyben döntést hozó bíróság számára is iránymutatásul szolgál⁷.

MILYEN SZEMPONTOK SZERINT VIZSGÁLJA A BENYÚJTOTT KÉRELMEKET AZ MTA?

Az Akadémia kizárólag a törvényekben meghatározott szempontok szerint vizsgálja az adott személy, kifejezés vagy szervezet sajtótermék, médiaszolgáltatás, civil szervezet és közterület vagy közintézmény elnevezéseként való használatát. A vizsgálat tárgya az, hogy az érintett személy a XX. századi önkényuralmi politikai rendszerek megalapozásában, kiépítésében vagy fenntartásában részt vett-e; illetve hogy az adott kifejezés vagy szervezet a XX. századi önkényuralmi politikai rendszerre közvetlenül utal-e. Az Akadémia természetes személy esetén nem vizsgálja az érintett tudományos vagy művészeti munkásságát, teljesítményét és jelentőségét, kizárólag abban a kérdésben foglal állást, amelyre a törvény kötelezi.

A vonatkozó elnöki határozat [itt](#) tekinthető meg.

---

⁷ Az Alkotmánybíróság 3038/2016. (III. 3.) AB. sz. határozata.

TARTALOM

Ábrahám Géza.....	9
Áchim András.....	9
Albert Gyula.....	9
Alkotás.....	9
Alkotmány.....	9
Alpári Gyula.....	9
Ankli József.....	9
Antal János.....	10
Április 4.....	10
Aranyi Sándor.....	10
Arató Emil.....	11
Arató Pál.....	11
Asztalos Ferenc.....	11
Asztalos János.....	11
Auróra.....	11
B. Molnár Imre.....	11
Bacsó Béla.....	11
Bagi János.....	12
Bagi Lajos.....	12
Bajcsy-Zsilinszky Endre.....	12
Bakony.....	12
Bálint Balázs.....	12
Bálint György.....	12
Balla Bálint.....	12
Bán Tibor.....	12
Barta Lajos.....	13
Béke.....	13
Békés Imre.....	13
Beloianisz.....	13
Benedikt Ottó.....	13
Bernáth Lajos.....	13
Bokányi Dezső.....	14
Boros Mátyás.....	14
Botyánszki Pálné.....	14
Brigád.....	14
Bölöni György.....	14
Bundzsák István.....	15
Buza János.....	15
Császay László.....	15
Cserkész.....	15
Csernák József.....	15
Csík István.....	15
Csikós József.....	15
Czabán Samu.....	16
Darvas József.....	16
Demény Rezső.....	16
Dimitrov.....	16
Dobi István.....	17
Dobos István.....	17
Dolgozók.....	17
Egység.....	17
Élmunkás.....	17
Előre.....	17
Engelmann Pál.....	17
Engels Frigyes.....	18

Építők.....	18
Erdei Ferenc.....	18
Fáklya.....	18
Farkas István.....	19
Fáy.....	19
Fazekas Gábor.....	19
Fejlődés.....	19
Fekete Lajos.....	19
Félegyházi Nagy Lajos.....	20
Felszabadítók.....	20
Felszabadulás.....	20
Ferenczi Sándor.....	20
Fischer István.....	21
Frankel Leó.....	21
Fürst Sándor.....	21
Füst Milán.....	21
Gábor Andor.....	21
Gagarin.....	22
Garbai Sándor.....	22
Gergely Győző.....	22
Gombos Ferenc.....	22
Gorkij.....	22
Gosztonyi Lajos.....	22
Győzelem.....	23
Haladás.....	23
Hámán Kató.....	23
Hamberger Ferenc.....	23
Háy Mihály.....	23
Heiner Kálmán.....	23
Hock János.....	23
Hoksári János.....	24
Honvéd.....	24
Horthy Miklós.....	24
Hősök.....	25
Hősök tere.....	25
Hrivnák Pál.....	26
Hunya Lajos.....	26
Huszti Ferenc.....	26
Ifjómunkás.....	26
Ifjúság.....	26
Illyés Gyula.....	26
Jakab József.....	27
Janda Vilmos.....	27
Janecskó Pál.....	27
Jankovics Ferenc.....	27
Jankovics Lajos.....	27
Józsa Béla.....	27
József Attila.....	28
Juhász József.....	28
Karácsony Sándor.....	28
Karikás Frigyes.....	29
Károlyi Mihály.....	29
Katona Gyula.....	30
Katona István.....	30
Kilián György.....	30
Kisdobos.....	31

Kiss János	31
Kiss Lajos.....	31
Kocsis Lajos	31
Kókai László.....	31
Kolacskovszky Lajos.....	31
Koltói Anna.....	32
Komjáth Aladár	32
Korányi Sándor.....	32
Korvin (Corvin) Ottó	32
Kovács Sándor.....	33
Köztársaság	33
Kun Béla	33
Kunfi Zsigmond.....	33
Kuróczy Pál.....	34
Lájer Dezső	34
Landler Jenő	34
Láng Endre.....	35
Láng Kálmán.....	35
Latinka Sándor.....	35
Lengyel Ferenc.....	35
Lenin.....	35
Lipták András.....	35
Lówy Sándor	35
Lukács György	36
Madzsar József.....	36
Magyar Lajos	36
Majakovszkij.....	37
Május 1.....	37
Majzik Viktor	37
Makarenkó	37
Mártírok	37
Martos Flóra.....	38
Marx Károly	38
Máté János	38
Matuzsa György.....	38
Mausz Rezső.....	39
Mayer Lajos	39
Medvegy János.....	39
Mendel Gáspár.....	39
Mészáros József.....	39
Mező Imre	40
Micsurin	40
Mladonyiczky Béla.....	40
Mónus Illés	40
Mosolygó Antal.....	40
Munkás.....	41
Münnich Ferenc.....	41
Nagy Imre.....	41
Nagy Jenő	41
Németi Jenő	41
Népfront	41
Néphadsereg.....	42
Népkert	42
Nógrádi Sándor.....	42
Nyári Nagy Pál.....	42
Nyirő József.....	42

Október 6.....	43
Oprendek Sándor.....	43
Ortutay Gyula.....	43
Pálfi Ernő.....	43
Pálfy János.....	43
Paprika Antal.....	44
Paraszt Lajos.....	44
Paróczay János.....	44
Partizán.....	44
Pataki István.....	45
Pintér László.....	45
Pirók Gyula.....	45
Pokrócz Ferenc.....	45
Polányi Máté.....	45
Prohászka Ottokár.....	45
Proletár.....	45
Puskin.....	46
Rajk László.....	46
Révai József.....	46
Riczinger Dezső.....	46
Rosenberg házaspár.....	47
Rózsa Ferenc.....	47
Rudas László.....	47
Ságvári Endre.....	47
Ságvári Endre KISZ lakótelep.....	47
Sallai Imre.....	48
Sándor Pál.....	48
Schönherz Zoltán.....	48
Sebes György.....	48
Simonyi.....	49
Sipos Dénes.....	49
Sírbu, Filimon.....	49
Somogyi Béla.....	49
Somogyi József.....	49
Steinmetz Miklós.....	50
Stollár Béla.....	50
Stromfeld Aurél.....	50
Szabadság.....	50
Szabó Ervin.....	51
Szabó Erzsébet.....	51
Szalvai Mihály.....	51
Szana Antal.....	51
Szántó Kovács János.....	52
Szemere Bertalan.....	52
Szeptember 6. utca.....	52
Sziklai Sándor.....	52
Szűcs József.....	52
Takács György.....	53
Tanács.....	53
Tanácsköztársaság.....	53
Tartsay Vilmos.....	53
Terv.....	53
Tisza Antal.....	53
Tolbuhin.....	53
Tormay Cécile.....	54
Tóth Ferenc.....	55

Uitz Béla.....	55
Új élet	55
Újvilág.....	55
Úttörő.....	55
Váci Mihály.....	56
Vágó Béla.....	56
Valusek Dezső	56
Vályi István.....	56
Varga Gábor.....	56
Veres Péter	57
Viczai János	57
Vörös Hadsereg	57
Vörös hajnal	57
Vöröscsillag	58
Vöröszászló	58
Wass Albert	58
Wiedermann Antal	58
Zalka Máté.....	58
Zelk Zoltán.....	59
Zója.....	59

Ábrahám Géza

(1902–1943) Baloldali ifjómunkás, a Kommunisták Magyarországi Szövetsége tagja. 1943. március 15-én mint munkaszolgálatos eltűnt a keleti hadműveleti területen. Érdemi politikai tevékenységet nem folytatott. Önkényuralmi rendszer kiépítésében, fenntartásában nem vett részt.

Áchim András

(1871–1911) parasztpolitikus, képviselő, szerkesztő. 1906-ban megalapította a Független Szocialista Pártot. A nagybirtokok fölosztásának és a parasztok földhöz juttatásának követelője. Emiatt többször került összetűzésbe a hatóságokkal. Képviselőként demokratikus reformok, elsősorban a földreform szószólója. 1911-ben Zsilinszky Gábor (Bajcsy-Zsilinszky Endre testvére) lelőtte. Bár nevének használata közterület vagy közintézmény elnevezésében a kommunista diktatúra idején vált általánossá elsősorban halálának körülményei miatt, a törvény értelmében maga a személy nem vett részt „XX. századi önkényuralmi politikai rendszerek megalapozásában, kiépítésében vagy fenntartásában”, így neve továbbra is használható közterület vagy közintézmény elnevezésére.

Albert Gyula

(1916–1944) Életútja feltáratlan, a rendelkezésünkre bocsátott információ szerint magát „baloldali gondolkodásúnak” valló személy. Állítólag 1944-ben tűzharcban vesztette életét Soroksár-Ujtelepen. Nem találtunk adatot részvételéről a fegyveres ellenállási mozgalomban.

Alkotás

A fogalomnak nincs ideológiai, politikai tartalma.

Alkotmány

Bár az elnevezés a kommunista diktatúra idején vált gyakorivá, használata a törvény értelmében nem tiltható meg, mivel ezzel a kifejezés használatát az önkényuralmi rendszerre közvetlenül utalónak tekintenénk. Ráadásul a tiltás esetén az Alkotmánybíróság nevét is szükséges lenne megváltoztatni, szükségtelenül, hiszen a kifejezés jelentése semleges. A kifejezés önmagában tehát nem utal közvetlenül önkényuralmi politikai rendszerre, így továbbra is használható közterület elnevezésére.

Alpári Gyula

(1882–1944) Radikális baloldali szociáldemokrata pártmunkás. A magyarországi ifjómunkás mozgalom egyik megszervezője. Az MSZDP pártvezetésének radikális bírálója, 1910-ben kizárták a pártból. Az I. világháború alatti a nemzetközi háborúellenes mozgalom egyik jelentős személyisége. 1918 őszén csatlakozott a KMP-hez, a Tanácsköztársaság alatt népbiztos helyettes, Kun Béla közeli munkatársa. A kommün bukása után emigrált, a két háború között a csehszlovák, a német és a francia kommunista mozgalomban tevékenykedett. 1944-ben a Gestapo Párizsban letartóztatta, a sachsenhauseni koncentrációs táborban gyilkolták meg. Neve közterület elnevezésére nem használható, mivel a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 14. § (2) bekezdése szerint XX. századi önkényuralmi politikai rendszer megalapozásában, kiépítésében és fenntartásában vett részt.

Ankli József

(1892–1945) Kőműves, politikus. Már az I. világháború előtt tevékenykedett a magyarországi munkásmozgalomban. 1918-ban került Egerbe, ahol az 1919-es magyarországi Tanácsköztársaság idején az egri munkásszázad parancsnoka volt. A diktatúra bukása után ezért

egyévi börtönbüntetést kapott. Kiszabadulása után részt vett az egri szakszervezeti mozgalom újjászervezésében. Nem játszott érdemi szerepet önkényuralmi rendszer megalapozásában vagy működtetésében.

Antal János

(1907–1943) Író, újságíró. Értelmiségi családba született, matematikus édesapja a Tanácsköztársaság idején közoktatásügyi népbiztos helyettes, ezért a Tanácsköztársaság bukása után emigráltak Bécsbe, majd Kolozsvárra. Kolozsváron érettségizett, majd három évig a bécsi egyetemen művészettörténeti tanulmányokat folytatott. 1928-ban Budapesten telepedett le, egy évig a Ruggyantaáru-gyár tisztviselője, emellett munkásmozgalmi aktivista, ezért lázítás miatt elbocsátották. Szociáldemokrata szervezésű szemináriumokat vezetett Kispesten, Óbudán és Csepelen. Álnéven írt cikkei jelentek meg a Korunk, a Társadalmi Szemle, a Gondolat, az illegális Kommunista hasábjain. Tagja lett a baloldali írócsoportnak, aktivista-futurista költőként és regényíróként is számontartják. Az ellenzéki szakszervezeti mozgalomban folytatott illegális tevékenységet, 1942-ben munkaszolgálatosként került a keleti frontra, ahol tífuszban meghalt. 1985-ben a Magvető Kiadó Tóth Pál Péter szerkesztésében Hit és tévedés címmel megjelentette válogatott írásait.

Április 4.

Az Ideiglenes Nemzeti Kormány már 1945-ben a felszabadulás ünnepévé nyilvánította április 4-ét, de az csak 1950-tól, a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának 10. számú törvényerejű rendeletével vált kiemelt állami ünnepé a kommunista diktatúra idején. A törvényerejű rendelet szerint „április 4. a legdöntőbb fordulat Magyarország ezeréves történetében és a magyar nép küzdelmeiben gazdag életében [...] Április 4. a magyar nép soha el nem múló hálójának, forró szeretetének, a baráti és szövetségi hűségnek ünnepe, felszabadítója, példaképe, függetlenségének oltalmazója, a béke legfőbb őre és legerősebb támasza a Szovjetunió, a dicsőséges szovjet hadsereg, népünk és a haladó emberiség tanítója s igaz barátja, a nagy Sztálin iránt.” Bár az idegen ország fegyveres erejének számító német hadsereg kiűzése és az önkényuralmi nyilaskeresztes hatalom megtörése számos civil mentett meg a haláltól vagy közvetlen életveszélytől, más civil embereket vagy néha ugyanazokat viszont a szovjet hadsereg, vagyis szintén egy idegen ország fegyveres ereje sodorta életveszélybe, vagy ölte meg. Utóbbiak hozzátartozói számára a felszabadulás kifejezés használata kegyeletsértő is lehet. A kifejezés a kommunista diktatúra egyik legfontosabb állami ünnepére, ezzel az önkényuralmi politikai rendszerre közvetlenül utal, ezért nem használható.

Aranyi Sándor

(1907–1982) Orvos, nőgyógyász. Szolnoki érettségizőként került a Pázmány Péter Tudományegyetem Orvostudományi Karára. Diplomázása után nőgyógyász szakorvosként dolgozott, 1939-től Sólyom László hatására bekapcsolódott az antifasiszta ellenállásba, a nyilas hatalomátvétel után a Nemzeti Számonkérés Szervezete letartóztatta, először a Margit körúti Honvéd Fogházban, majd a sopronkőhidai fegyházban tartották fogva. A sopronkőhidai fegyház felszabadítása után szovjet hadifogságba került. Innen Miklós Béla közbenjárására szabadult, s 1945 májusában a Honvédelmi Minisztérium Orvosi Osztályának vezető helyettesévé nevezték ki. Hivatali funkciója mellett továbbra is elsősorban orvosként dolgozott. 1950 tavaszán a Sólyom-per előkészületei során a vezérkari főnökhöz fűződő kapcsolata miatt letartóztatták, s a koncepció per 12. rendű vádlottjaként előbb halálra, másodfokon életfogytiglan tartó szabadságvesztésre ítélték. 1954-ben szabadult, rehabilitálták, saját kérésére vidékre került: Csongrád város szülész főorvosaként dolgozott.

Arató Emil

(1885–1978) Orvos, szociáldemokrata, majd 1945-től kommunista párttag. 1945 után a magyar sportegészségügy egyik ismert alakja, fontos szakmai funkciókat töltött be. A Budapesti Testnevelési Sportegészségügyi Intézet igazgatójaként vonult nyugállományba. Közvetlen politikai tevékenységet nem folytatott.

Arató Pál

Arató Pál nevű személynek a szarvasi Tanácsköztársaság idején végzett tevékenységéről nem sikerült adatot találni.

Asztalos Ferenc

(1915–1947) Amennyiben Asztalos Ferencről, az 1947-ben háborús bűnösként kivégzett személyről van szó, aki tévedésből szerepel a 298-as parcella márványtábláján: vasúti alkalmazott – az ítélet szerint az 5/4-es bori munkásszázad keretlegénye, kegyetlenkedett, 3 főt megölt. Kivégezték 1947. március 18-án.

Asztalos János

(1918–1956) Ékszerész alkalmazott. 1939-től az illegális kommunista párt tagja, 1945 és 1948 között pártmunkás, 1948 és 1956 között hivatásos katona, politikai tiszt, ezredes. 1956. október 30-án az MDP Budapesti Bizottsága Köztársaság téri épületében lévő ÁVH-s egység egyik parancsnokaként, a védelem egyik irányítójaként esett el a pártház ostroma során. 1956 után ártatlanul meggyilkolt parlamenterként emlegették a Fehér Könyvek nyomán. Halálának körülményei ma is vitatottak, parlamenti fellépése nem igazolt. 1956 után a „fasiszta ellenforradalmi terror egyik áldozatává” emelték. Neve közterület elnevezésére nem használható, mivel a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 14. § (2) bekezdése szerint XX. századi önkényuralmi politikai rendszer megalapozásában, kiépítésében és fenntartásában vett részt.

Auróra

Bár az utcanévadáskor (1958) a közterület elnevezéssel nyilvánvalóan az 1917-es orosz forradalomban résztvevő csatahajóra kívántak utalni, mára a kifejezés nem kötődik egyértelműen önkényuralmi rendszerhez, és számos értelemben használatos: jelenti a hajnal istennőjét az ókori római mitológiában, emellett a „sarki fény” jelenségének idegen elnevezése, valamint görög eredetű női keresztnév, továbbá a XIX. századi magyar irodalomtörténet egyik meghatározó periodikájának címe, s ezen felül számos kulturális vonatkozása is van még (együttes név, filmcím, virtuális földrajzi név stb.).

B. Molnár Imre

(1865–1945) Földműves, politikus. A XIX–XX. század fordulóján fontos szerepet játszott a „független szocialista” mozgalomban. A Tanácsköztársaság idején több fontos funkciót is betöltött, így küldött volt a Tanácsok Országos Gyűlésén, s a Szövetséges Központi Intéző Bizottság radikális tagjai közé tartozott.

Bacsó Béla

(1891–1920) Író, újságíró. A Kassai Napló, 1919-től a szociáldemokrata Népszava munkatársa. A Tanácsköztársaságban politikai szerepet nem vállalt, így nem vett részt önkényuralmi politikai rendszer megalapozásában, kiépítésében vagy fenntartásában. Csak halálának körülményei (Somogyi Bélával együtt hurcolták el) és nevének későbbi felhasználása a kommunista propagandában tették őt „kommunista mártírrá”. Bár nevének használata közterület vagy közintézmény elnevezésében a kommunista diktatúra idején vált általánossá elsősorban halálának körülményei miatt, a törvény értelmében maga a személy nem vett részt

„XX. századi önkényuralmi politikai rendszerek megalapozásában, kiépítésében vagy fenntartásában”, így neve továbbra is használható közterület vagy közintézmény elnevezésére.

Bagi János

Bagi János az Államvédelmi Hatóság századosaként szolgált a kommunista önkényuralmat, melynek védelmében esett el az 1956-os forradalomban. Bagi János részt vett önkényuralmi rendszer megalapozásában, kiépítésében, fenntartásában.

Bagi Lajos

Mladonyiczki Béla, Bagi Alajos és Paraszt Lajos kortárs békésszentandrásiak. Mladonyiczki Béla 1995-ben, Bagi Alajos plébános 1994-ben, Paraszt Lajos 1981-ben hunyt el. Parasztnak Lajosnak emléktáblája is áll a településen lévő házában. A „Bagi Főjegyző” elnevezés feltételezhetően Bagi István (1938–1949) főjegyzőre utal, akinek emlékére 2005-ben avattak emléktáblát. A kortárs békésszentandrásiakról nem áll rendelkezésre elégséges információ ahhoz, hogy az önkényuralmi rendszerekhez való esetleges kötődésükről érdemben állást foglaljunk. Életútjukat legjobban a helyi közösség ismeri.

Bajcsy-Zsilinszky Endre

(1886–1944) Fajvédő, majd kigazda politikus, publicista, országgyűlési képviselő. A második világháború alatti nemzeti ellenállás emblematikus személyisége. 1944. december 24-én Sopronkőhidán kivégezték. Nevét számos közterület, emléktábla, szobor őrzi. Nem vett részt önkényuralmi politikai rendszer megalapozásában, kiépítésében és fenntartásában.

Bakony

Ideológiai tartalmat nem hordozó földrajzi név, annak eldöntéséhez, hogy kapcsolható-e a XX. századi önkényuralmi rendszerekhez, nem szükséges akadémiai szintű szakismeret.

Bálint Balázs

Bálint Balázs a Tanácsköztársaság idején direktórium tag volt, tevékenységével hozzájárult önkényuralmi rendszer kiépítéséhez.

Bálint György

(1906–1943) Az egyik legjelentősebb huszadik századi magyar újságíró, lapszerkesztő. Kereskedelmi Akadémiát végzett, az itt elsajátított gyorsírás segítette újságírói munkáját. Az Est lapok munkatársa, az angliai Daily Express számára is dolgozott. Szenvedélyes humanizmus, baloldali elkötelezettség, szocialista politikai, marxista elméleti szempontok érvényesítése jellemzi tömören fogalmazó, világos prózáját. 1943. január 21-én az ukrajnai Sztarij Nyikolszkojénél, a 109/41. táborigazgatói munkaszolgálatos század tagjaként vesztette életét.

Balla Bálint

A helyi levéltáros kolléga által készített szakvélemény kiegészítésre nem szoruló, alapos, szakmailag korrekt munka, melyből kiderül, hogy Viczai János és Balla Róbert 1919-ben részt vettek önkényuralmi rendszer kialakításában és fenntartásában. Az állásfoglalást is kifejező szakvéleménnyel egyetértünk, annál is inkább, mert az a helyi történeti emlékezet maximális figyelembevételével készült.

Bán Tibor

(1918–1945) Péksegéd, partizán. Szervezett munkás volt. Katonai szolgálatából megszökve 1944 végén csatlakozott az újpesti kommunista partizánecsapathoz. Az újpesti nyilas pártház ellen indított támadás során tisztázatlan körülmények között életét vesztette.

Barta Lajos

(1878–1964) Író, újságíró. A Tanácsköztársaság idején az Írói Direktórium tagja, az írók szakszervezetének titkára, a művelődéspolitikai egyik formálója, amivel nem a diktatúrát, hanem a művelődési lehetőségek bővítését szolgálta. A kommün bukását követően Csehszlovákiában, Ausztriában, Németországban élt. 1934 és 1939 között a csehszlovákiai Új Szó szerkesztője. 1939 és 1946 között Londonban élt, a baloldali emigráció egyik szervezete, a Londoni Magyar Klub szervezője. Hazatérése után belépett a Magyar Kommunista Pártba, annak politikáját támogatta, de politikai szerepet nem vállalt, 1956-ban Kossuth díjat kapott. Tevékenyen nem vett részt a II. világháború utáni magyar kommunista önkényuralmi rendszer megalapozásában, kiépítésében és működtetésében, ugyanakkor rendkívül meggyőző, az 1945 előtti magyar társadalom letelesebb, legkiszolgáltatottabb csoportjainak helyzetét bemutató, Illyés Gyula és Kosztolányi Dezső által is értékelt műveit a kommunista politika felhasználta propagandájában. Mindezek alapján a Tanácsköztársaság idején végzett művelődésszervezői tevékenysége ellenére, véleményünk szerint a nevét viselő közterületek elnevezésének megváltoztatása nem indokolt.

Béke

Bár az elnevezés a kommunista diktatúra idején vált gyakorivá, használata a törvény értelmében nem tiltható meg, mivel ezzel a kifejezés használatát az önkényuralmi rendszerre közvetlenül utalónak tekintenénk. A kifejezés önmagában nem utal közvetlenül önkényuralmi politikai rendszerre, így továbbra is használható.

Békés Imre

(1902–1944) Glass, Glasz, Békés-Glass neveken is ismert. Lakatos, majd magántisztviselő. 1925-ben a kommunista fedőpárt, a Magyarországi Szocialista Munkáspárt (MSzMP), majd 1927-től a Kommunisták Magyarországi Pártja tagja. 1931-ben Franciaországba emigrált, a Francia Kommunista Párt tagja lett. 1940-től a francia ellenállási mozgalom résztvevője. 1944-ben a német hatóságok letartóztatták, elítélték és kivégezték.

Beloianisz

(1915–1952) Nikosz Beloianisz, görög kommunista vezető, kivégezték. 1952 óta egy Fejér megyei falu viseli a nevét, ahol sok görög menekült és leszármazottaik laknak. 1998-ban a magyar és görög államfő közösen látogatott a településre, ezért mára az elnevezés inkább a görög–magyar barátságra, mint a kommunista politikusra emlékeztet. Így neve használható közterület elnevezésére, mivel a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 14. § (2) bekezdésének értelme szerint XX. századi önkényuralmi politikai rendszer megalapozásában, kiépítésében vagy fenntartásában nem vett részt.

Benedikt Ottó

(1897–1975) Villamosmérnök, egyetemi tanár, akadémikus, egy róla elnevezett motor feltalálója, az MTA Automatizálási Csoportjának, a SzTAKI egyik elődjének alapítója, a magyarországi számítástechnikai kutatások egyik kezdeményezője. Még diákként harcol az első világháborúban, csatlakozik a kommunista mozgalomhoz, 1919-ben Kun Béla mellett adminisztratív feladatokat lát el. 1920-tól 1932-ig Bécsben él, az Osztrák Kommunista Párt tagja, műegyetemi tanulmányokat végez, 1932-től 1955-ig Moszkvában műszaki egyetemi tanár. Ezután hazaköltözik, a Műszaki Egyetem professzora, 1957–58-ban rektora. Meggyőződéses kommunista volt, de politikai pozíciót nem vállalt.

Bernáth Lajos

(1869–1945) Tanár. 1919-ben a Tanácsköztársaság lelkes támogatója, a kiskunhalasi direktórium egyik irányítója. A két világháború között költőként, illetve baptista teológusként lett

ismert. A Tanácsköztársaság települési hatalmi szerveinek tagjaként részt vett „XX. századi önkényuralmi politikai rendszerek megalapozásában, kiépítésében vagy fenntartásában”, ezért a törvény értelmében neve nem használható közterület vagy közintézmény elnevezésére.

Bokányi Dezső

(1871–1940) Író, újságíró. 1895-től a Népszava szerkesztője, az építőmunkások szervezetének (MÉMOSZ) egyik alapítója. 1918-ban a Nemzeti Tanács tagja. A Tanácsköztársaság tevékeny részese, munkaügyi és népjóléti népbiztos, a Vörös Hadsereg III. hadtestének parancsnoka. A kommünt irányító egyesült munkáspárt vezetőségének tagja. 1920-ban a népbiztos perben halálra ítélték, 1922-ben a Szovjetunióba került fogolycsere révén. A sztálini terror áldozata. Neve közterület elnevezésére nem használható, mivel a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 14. § (2) bekezdése szerint XX. századi önkényuralmi politikai rendszer megalapozásában, kiépítésében és fenntartásában vett részt.

Boros Mátyás

(1923–1944) Nyomdaipari munkás, szociáldemokrata ifjúsági csoport tagja, 1944. december 25-én két társával együtt részt vett a zuglói „nyilas ház” elleni sikertelen fegyveres akcióban. Elfogták, szökni próbált és szökés közben lelőtték.

Botyánszki Pálné

(1890–1956) Textilmunkás, szociáldemokrata politikus, a békéscsabai szociáldemokrata mozgalom vezetője. 1945 után az SZDP városi titkára, országgyűlési képviselő, 1948 júniusáig (a pártegyesülésig) az SZDP Központi Vezetőségének, 1954-től az MDP Központi Vezetőségének tagja.

Brigád

Együtt dolgozók vagy harcolók csoportját jelenti. A kifejezés a magyar nyelvben az 1945-ban szovjet mintára indított munkaverseny-mozgalom propagálásának hatására vált közkeletűvé és a tervgazdálkodás egyik fontos eleme volt a termelésben és propagandában. Máiig összefonódik az önkényuralom korszakával.

Bölöni György

Az 1959-ben 77 éves korában elhunyt Bölöni Györgyöt ma jobbára csak 1934-ben írt és azóta többször kiadott híres dokumentumkönyve, *Az igazí Ady* kapcsán emlegetjük, ami félrevezető mind életútja, mind munkássága egészének megítélése szempontjából. Mint az ország polgári demokratikus átalakítását célzó szellemi-politikai küzdelmek egykori résztvevőjét, Ady barátját és harcostársát természetesen joggal övezte korábban is, és övezi ma is megbecsülés, ám az ebbéli jogos elfogultság sem feledtetheti, hogy voltak életének olyan szakaszai, amikor indítékaiban és céljaiban morális megalapozottságú és nemes szándékú, ám idővel dogmává merevült baloldali elkötelezettsége folytán nézetei és tettei tévesnek, sőt kártékonyak bizonyultak. Zilahon tanult, a Tanácsköztársaság idején diplomáciai feladatokat vállalt, 1919 őszén emigrált, 1923-tól 1945-ig Párizsban élt. Hazatérve a szocialista irodalompolitika más irányzatokat határozottan elutasító képviselője, 1945 őszétől a Magyar Kommunista Párt tagja. 1948-tól 1950-ig nagykövet Hollandiában, majd az irodalmi életet a szocialista realizmus szellemében formáló Irodalmi Alap vezetője. 1957 tavaszán elvállalja a kádári értelmiségpolitika fórumának szánt Élet és Irodalom főszerkesztését. Mindezek alapján megállapítható, hogy munkássága kapcsolódik a kommunista önkényuralmi rendszer működtetéséhez.

Bundzsák István

(1881–1947) Földműves, majd urasági kocsis. Az I. világháborúban katona. 1918 őszén Kiskunhalason a helyi rendőrséget, majd 1919-ben a Vörös Őrséget szervezte. A két világháború között a Szociáldemokrata Párt helyi szervezetének tagja, majd elnöke. 1944 decemberétől az Ideiglenes Nemzetgyűlés tagja. 1945-től a kiskunhalasi Nemzeti Bizottság és SzDP elnöke. A Tanácsköztársaság alatti tevékenysége miatt neve közterület elnevezésére nem használható, mivel a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 14. § (2) bekezdése szerint XX. századi önkényuralmi politikai rendszer megalapozásában, kiépítésében és fenntartásában vett részt.

Buza János

A történész munkatársak által végzett feltáró munka, valamint a megkereséshez mellékelt, szakmailag korrekt életrajzok alapján az állapítható meg, hogy Buza János és Riczinger Dezső hozzájárult önkényuralmi rendszer kiépítéséhez, fenntartásához.

Császy László

(1882–1919) Gimnáziumi tanár. 1911-től a kisvárdai gimnáziumban tanított és lapot is szerkesztett. 1919-ben a gimnázium igazgatója és a helyi direktórium tagja lett. Román katonák gyilkolták meg több társával együtt. A Tanácsköztársaság alatti tevékenysége miatt neve közterület elnevezésére nem használható, mivel a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 14. § (2) bekezdése szerint XX. századi önkényuralmi politikai rendszer megalapozásában, kiépítésében és fenntartásában vett részt.

Cserkész

A kifejezés a világ legnagyobb politikamentes alapon szerveződő nemzetközi ifjúsági szervezetére utal, amely nem állt összefüggésben XX. századi totalitárius rendszerekkel. A Magyar Cserkészsövetség önmeghatározása szerint: „A cserkészet önkéntes, vallásos, pártpolitikától független ifjúsági mozgalom, amely nyitott mindenki számára származástól, nemtől, társadalmi és vagyoni helyzetétől, valamint vallási meggyőződéstől függetlenül.”

Csernák József

Borota Község polgármesterének kérésével kapcsolatban arra a megállapításra jutottunk, hogyha a kérdéses utca Csernák József munkásórról van elnevezve, akkor ez a név nem javasolható köztér elnevezésére, ellenben, amennyiben Csernák József kanonokról neveztek el, akkor igen. Döntésüket elősegítendő jelezzük, hogy ha az utcát valóban az 1950-es években neveztek el így, akkor valószínűbb, hogy a munkásőr nevét viseli, de ez nem állapítható meg teljes egyértelműséggel. Ugyancsak befolyásolhatja döntésüket, hogy településük lakói jelenleg melyik személyre gondolnak, ha meghallják az említett nevet és milyen értékeléseket fűznek hozzá. A törvény intenciója szerint ugyanis, ha a név hallatán a helyiek a XX. századi diktatúrát megalapozó, kiépítő, fenntartó személyre asszociálnak, akkor az adott név nem használható köztérelnevezésre.

Csik István

(1902–1942) Könyvtáros, vasas szakszervezeti aktivista, nem játszott jelentős politikai szerepet. 1942. december 29-én, a 401. munkaszolgálatos század tagjaként lövést kapott, s a lövés okozta sérülés következtében hunyt el.

Csikós József

(Törökszentmiklós, 1882. márc. 22. – Vác, 1919. aug. 15.) A tanítóképző elvégzése után szülővárosában tanított. Később tanfelügyelő, szépirodalmi és pedagógiai szakirodalmi tanulmányokat is publikál. Az I. világháború alatti frontszolgálat (Szerbia, Galícia, Isonzó) során

hadnagyi rangot ér el. 1918 október végétől Törökszentmiklóson a nemzetőrség parancsnoka, a helybeli néptanács elnöke, a Szociáldemokrata Párt helyi vezetője, majd a Tanácsköztársaság idején Vácott a közoktatásügyi népbiztosság Pest vármegyei művelődésügyi osztályán dolgozik, továbbá iskolaigazgató, számos ismeretterjesztő előadást tart és a Váci Vörös Újság egyik szerkesztője. A diktatúra bukása után a bevonuló román csapatok ellenőrzése alatti Vác határában kivégezték. A szolnoki főügyész 1921-es értékelése szerint 1919-es tevékenysége az erőszak mérséklését, a konszolidációt szolgálta. Nem játszott szerepet a Tanácsköztársaság önkényuralmi rendszerének megalapozásában, kiépítésében, fenntartásában.

Czabán Samu

(1878–1942) Tanító, baloldali politikus volt. A Monarchia idején az Állami Tanítók Országos Egyesületének elnöke, szociáldemokrata párttagként az elemi iskolák államosítását követelte. Tevékenységét izgatásnak minősítették és elbocsátották, ezután óraadó tanár Budapesten. 1918 októberében került a Közoktatásügyi Minisztériumba, a Tanácsköztársaság idején a Közoktatásügyi Népbiztosság egyik osztályvezetője, emellett a budapesti III. kerületi munkástanács vezetője és a Szövetséges Központi Intéző Bizottság tagja. Szerepvállalásáért a kommün bukása után börtönbe került. 1921-es szabadulása után a Csehszlovákiához tartozó Beregszászon élt. Itt a csehszlovák kommunista párt aktív tagja, az Új Korszak című baloldali (antifasiszta) pedagógiai lap szerkesztője az 1930-as években. 1938-ban tevékenységéért ismét elbocsátották, Kárpátalja revíziója után pedig ismét fogságba került. Életútja tehát több ponton kapcsolódik a magyar és a csehszlovák kommunista mozgalomhoz, a Tanácsköztársaság önkényuralmi rendszeréhez. Ugyanakkor feltételezhető, hogy a nevét használó intézmények és közterületek inkább pedagógiai elméleti és gyakorlati munkásságára kívántak emlékeztetni.

Darvas József

(1912–1973) Író, politikus. 1945-től a Nemzeti Parasztpárt szűkebb vezetőségének tagja, támogatta a Magyar Kommunista Párt politikáját. Az 1940-es évek végétől a Magyar Dolgozók Pártja, később a Magyar Szocialista Munkáspárt tagja. 1947–1949-ben építés- és közmunkaügyi, 1949–1950-ben építésügyi, 1950–1951-ben vallás- és közoktatásügyi, 1951–1953-ban közoktatásügyi, 1953–1956-ban népművelési miniszter, 1951–1956-ban az Országos Felsőoktatási Tanács, 1951-től 1953-ig és 1959-től az Írószövetség elnöke, 1972–1973-ban az Elnöki Tanács tagja. Neve közterület elnevezésére nem használható, mivel részt vett XX. századi önkényuralmi rendszer megalapozásában, kiépítésében és fenntartásában.

Demény Rezső

(1885–1919) Tanító, politikus. 1919. március 21. előtt a Kommunisták Magyarországi Pártjának tagjaként tevékenykedett, a Magyarországi Tanácsköztársaság kikiáltása után Rácalmásra tagja lett a Forradalmi Tanácsnak. A diktatúra bukása után különítményesek meggyilkolták. Mivel részt vett XX. századi önkényuralmi rendszer megalapozásában, kiépítésében és fenntartásában, neve közterület elnevezésére nem használható.

Dimitrov

(1882–1949) Georgi Dimitrov bolgár kommunista politikus. 1935 és 1943 között, a sztálini „tisztogatások” csúcspontján a Kommunista Internacionálé főtitkára. 1945 után Bulgária kommunista „átállításának” vezetője, 1946 novemberétől haláláig miniszterelnök, 1948-ban a Bolgár Kommunista Párt főtitkára. Személyéről közterület nem nevezhető el, mivel részt vett XX. századi önkényuralmi rendszer megalapozásában, kiépítésében és működtetésében.

Dobi István

(1898–1968) Politikus. 1949–1952 között a minisztertanács elnöke, majd 1952–1967 között a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának elnöke. Emiatt neve közterület vagy közintézmény elnevezésében nem használható, mivel a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 14. § (2) bekezdése szerint XX. századi önkényuralmi politikai rendszer megalapozásában, kiépítésében és fenntartásában vett részt.

Dobos István

(1892–1937) Hivatásos pilóta, a magyar repülésügy egyik úttörője. 1919-ben ő volt a Szamuely Tibort (a Tanácsköztársaság hadügyi népbiztos-helyettesét és közoktatásügyi népbiztosát) Kijevbe szállító repülőgép pilótája. Ezért később nehezen tudott elhelyezkedni, magángépeket vezetett, repülőbalesetben halt meg. Politikai tevékenységet nem folytatott.

Dolgozók

A fogalom köztéri elnevezésként nem hordoz ideológiai, politikai tartalmat.

Egység

A szó általános jelentése az egyes részek magasabb szemponthoz igazodó összetartozása. Politikai értelemben a kommunista önkényuralmi rendszer agitációja és propagandája két összefüggésben használta. Leggyakrabban a szocialista, szociáldemokrata és kommunista pártok, a „munkáspártok” egységét követelve, továbbá a munkásosztály és a parasztság (alkalmanként kiegészítve ezt a „haladó értelmiséggel”) akcióegységét hirdetve a szocialista építésben és a nemzetközi békeharcban. Az egység a napi gyakorlatban a kommunista párt, illetve a kommunista politikai elit megkérdőjelezhetetlen vezető szerepét jelentette, így ez a fogalom a szocialista rendszert átélt generációkat a gondolat-, vélemény- és cselekvési szabadság erőszakos elnyomására emlékeztetheti. Ez lehet mai szempontból a „Világ proletárjai egyesüljete!” jelszó üzenete is. Három évtizeddel a szovjet típusú politikai rendszer összeomlása után a fiatalabbak számára a fogalom történeti értelmezése azonban már Ferenc József uralkodói jelmondatára is utalhat: *Viribus unitis* (Egyesült erővel). A jelenkori értelmezés pedig leginkább az Európai Unió gyakran használt jelmondata lehet: „Egység a sokféleségben” („*In varietate concordia*”). Mindezek alapján, annak ellenére, hogy az egység fogalom kapcsolható a kommunista önkényuralmi rendszerhez, mai európai uniós értelmezése ezt feltehetőleg fokozatosan felülírja.

Élmunkás

A kifejezés a magyar nyelvben az 1948-ban szovjet mintára (ударник) indított élmunkásmozgalom propagálásának hatására vált közkeletűvé (az orosz kifejezés is csak az első szovjet ötéves terv (1929–1933) idején terjedt el széles körben ebben az értelemben). A mozgalom 1950-ben átadta helyét a sztahanovista mozgalomnak, addig körülbelül 16200 élmunkásjelvényt osztottak ki elsősorban ipari munkásoknak. A szó közvetlenül az ipari termelés sztálinizálására utal, ezért használata nem javasolt, mivel a kifejezés a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 14. § (2) bekezdése szerint „XX. századi önkényuralmi politikai rendszerre közvetlenül utal.”

Előre

A fogalomnak nincs politikai, ideológiai tartalma.

Engelmann Pál

(1854–1916) Teljes nevén: Engelmann Pál Gábor. Bádogos, szociáldemokrata politikus. A XIX. századi németországi, ausztriai és magyarországi munkásmozgalom aktív tagja. Az 1890-ben megalakult Magyarországi Szociáldemokrata Párt kezdetben az ő irányításával

működött. A párt radikális szárnyához tartozott. 1894 után nem vett részt a párt munkájában, főleg újságíróként dolgozott, a századforduló után a párt baloldali ellenzékét támogatta.

Engels Frigyes

(1820–1895). Német filozófus. A XIX. század végétől Engels (és Marx) gondolatainak politikai taktikává egyszerűsített értelmezésére több, a XX. századi önkényuralmi rendszerek előzményének tekinthető politikai mozgalom épített, és az így kialakuló „vulgármarxizmus” a kommunista diktatúrákban állami ideológiává vált. Engels szellemi teljesítményét az egyetemes művelődéstörténet mindazonáltal nagyra értékeli. A mai Németországban számos közterület és iskola viseli nevét.

Építők

A fogalom nem hordoz ideológiai, politikai tartalmat.

Erdei Ferenc

(1910–1971) Agrárközgazdász, politikus, szociográfus, falukutató. Az MTA tagja, Kossuth-díjas parlamenti képviselő (1944–1971). A háború előtt a „népi írók” csoportjának tagjaként a Válasz című folyóirat és a nagy visszhangot kiváltó Futóhomok című, parasztságról szóló szociográfia (1937) szerzője, a Nemzeti Parasztpárt egyik megalakítója. 1944. december 22. – 1945. november 15. között az ideiglenes nemzeti kormány belügyminisztere; egyik megszervezője az ÁVH elődjének számító Államrendőrség Politikai Rendészeti Osztályának; 1948–1949 között államminiszter, 1949–1953 között földművelésügyi miniszter (a kuláklis idején), 1953–1954 között igazságügy miniszter, 1954–1955 között földművelésügyi miniszter, 1955. november. 15. – 1956. október 31. között a minisztertanács elnökhelyettese. 1957-től az Agrártudományi Kutató Intézet igazgatója, ezzel párhuzamosan 1957–1964 és 1970–1971 között az MTA főtitkára, 1964–1970 között alelnöke. Nagy szerepe volt a kollektivizálásban; 1948-ban és 1962-ben Kossuth-díjat kapott. Nevének használata közterület vagy közintézmény elnevezésében nem javasolt, mivel a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 14. § (2) bekezdése szerint XX. századi önkényuralmi politikai rendszer megalapozásában, kiépítésében és fenntartásában vett részt.

Fáklya

A fáklya igen régi, a görög-római mitológiában gyökeredző jelkép, a megvilágosodás, az igazság, a halhatatlanság, az éltető tűz szimbóluma, jelölheti Isten ígéjét, Krisztust, mint a világ fényét is. Számos művész választotta a szabadság, a gonoszt legyőző igazságos harc szimbólumává, így Kisfaludi Stróbl Zsigmond is, amikor Vorosilov marsall utasítására készítette el a „felszabadító” szovjet csapatokat dicsőítő, a Gellérthegy tetején elhelyezett emlékművét. A monumentális szoborcsoportot a „felszabadulás” második évfordulóján, 1947. április 4-én avatták fel, s a szobrász egy 1958-as interjújában arról beszélt, hogy az előrelendülő fáklyás ifjú alakjával azt a hatalmas lelkesedést akarta kifejezni, amellyel a magyar ifjúság fogadta a felszabadító orosz katonákat. Ez a gondolat sok, a „felszabadulás” emléknapijáról megemlékező ünnepi beszéd motívuma lett, így érthető a fogalom utcanévként történő használatával kapcsolatos bizonytalanság. Ugyanakkor a fáklya a kommunizmus-ellenesség szimbólumaként is gyakran szerepelt, így például utalva Jan Palachra, a huszonegy éves cseh fiatalemberre, aki 1969. január 16-án a szovjet csapatok csehszlovákiai beavatkozása, a kommunista rendszer elleni tiltakozásul a prágai Vencel téren felgyújtotta magát. Példáját követte január 20-án egy budapesti diák, Bauer Sándor. A rájuk emlékező beszédekben és cikkekben gyakori szófordulat, hogy ők a kommunizmus kelet-közép európai nemzet- és népellenes elnyomó rendszerei ellen élő fáklyaként tiltakozó, önként tűzhalált vállaló hősök voltak. Fáklyaként lehet hivatkozni más hősökre is, erre példa Tallai Gábor mondata a boldoggá avatott Salkházi Sáráról, aki a nyilas uralom idején számos zsidó életét

mentette meg: „Korunk pesszimizmusának hangján azt mondhatnám: milyen jó volna hinni, hogy az ilyen életutak és életpéldák fáklyák, amelyek elvezethetnek bennünket az Úristenhez.” (Tallai Gábor, *Látószög*, 2016. április 18.) Különböző irányultságú folyóiratok is választották címként a fáklya szót, így egy nagyváradi hetilap 1946 és 1989 között, több csehszlovákiai magyar folyóirat, egy ohioi magyar nyelvű keresztény havi folyóirat és a Tanácsköztársaság idején a korábbi *Világ* című napilap 1919. május 15-ig ezen a címen jelent meg. Ez a néhány példa azt kívánta alátámasztani, hogy a fáklya fogalma nem utal közvetlenül XX. századi önkényuralmi rendszerre.

Farkas István

(1869–1944) Cipésmunkás, szociáldemokrata politikus. A Tanácsköztársaság idején a szociáldemokrata–kommunista egyesült párt titkárságának tagja, 1919–1933 és 1939–1944 között a szociáldemokrata pártvezetőség tagja. 1922–1939 között a párt nemzetgyűlési, majd országgyűlési képviselője, 1931-től a párt parlamenti frakciójának vezetője, 1928–1931 között a *Népszava* szerkesztője. Egyik aláírója az ún. Bethlen–Peyer paktumnak, amely 1919 után biztosította a szociáldemokrata munkásmozgalom működésének kereteit. Tevékenységét kommunista ellenes felfogás jellemezte. 1944-ben a dachau koncentrációs táborba hurcolták.

Fáy

A „Fáy utca” és a „Simonyi utca” elnevezések nem utalnak pontosan azonosítható személyekre. Ezek az elnevezések önmagukban önkényuralmi rendszerekhez, ideológiákhoz nem kötődnek.

Fazekas Gábor

(1858–1957) Kiskunhalasi földmunkás. A XIX. századi kiskunhalasi földmunkás mozgalom résztvevője és vezetője, az 1895-ben megalakult Balassi Munkásegylet vezetője. Aratósztrájkok szervezője, osztályellenes izgatás miatt elítélték. Később az MSZDP kiskunhalasi alapítója, a helyi földmunkás szervezet elnöke. 1918. novembertől a helyi Munkás-, majd Néptanács tagja. 1919-ben direktórium tag, városi tanács tag, intézőbizottsági és megyei tanács tag volt. A Tanácsköztársaság bukása után bebörtönözték, 1930-ban az MSZDP újjáalakított kiskunhalasi szervezet megalapítója volt. Bár szerény mértékben, de szerepet vállalt a Tanácsköztársaság önkényuralmi rendszerének rövid idejű fenntartásában, ezért róla közterület nem nevezhető el.

Fejlődés

Bár az elnevezés a kommunista diktatúra idején vált gyakorivá, használata a törvény értelmében nem tiltható meg, mivel ezzel a kifejezés használatát az önkényuralmi rendszerre közvetlenül utalónak tekintenénk. A kifejezés önmagában nem utal közvetlenül önkényuralmi politikai rendszerre, így továbbra is használható.

Fekete Lajos

(1935. Zagyvarékas – 1956. okt. 27. Budapest) Honvédtiszt. Földműves szülők gyermeke, iskolai elvégzése után munkásként dolgozott. 1955-ben vonult be katonai szolgálatra, alakulatát 1956. október 23-án az „ellenforradalom” kitörésének hírére Budapestre vezényelték. Itt, a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián szolgált. Október 27-ig többször riadóztatták egységét „felfegyverzett ellenforradalmárok” megfékezésére. 1956. október 27-én egységének egy lőszert szállító vasúti szerelvényt kellett visszaszereznie a felkelőktől. A Budapestre tartó vonatot Kőbánya-alsó pályaudvarnál igyekeztek megállítani, s a kialakuló tűzharcban fejlődés érte, a helyszínen azonnal meghalt. Posztumusz alhadnaggyá léptették elő, s kitüntették a Munkás–Paraszt Hatalomért Emlékéremmel és a Magyar Népköztársaság

Vörös Csillag Érdemrendjével. Mivel önkényuralmi rendszer védelmében vesztette életét, nem javasoljuk, hogy utca viselje a nevét.

Félegyházi Nagy Lajos

(1890–1938) Tanító, író. Baján végezte középiskoláit és 1913-ban ott szerzett tanítóképzői oklevelet. A Belovár–Kőrös vármegyei Szokolavácon tanítóként a szórvány magyarságot oktatta az Osztrák–Magyar Monarchia összeomlásáig. 1918. novemberben Békésszentandrásra menekült, öt évig tanyai iskolában oktatott. 1923-tól a békésszentandrás-i rk. iskola tanítója, 1926-tól haláláig igazgató-tanítója volt. Cikkei, elbeszélései és versei lapokban, antológiákban jelentek meg. Önkényuralmi politikai rendszerek megalapozásában, kiépítésében vagy fenntartásában nem vett részt.

Felszabadítók

A „felszabadulás ünnepére” utaló szó. Az Ideiglenes Nemzeti Kormány már 1945-ben a felszabadulás ünnepévé nyilvánította április 4-ét, de az csak 1950-től, a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának 10. számú törvényerejű rendeletével vált kiemelt állami ünnepé a kommunista diktatúra idején. A törvényerejű rendelet szerint „április 4. a legdöntőbb fordulat Magyarország ezeréves történetében és a magyar nép küzdelmeiben gazdag életében [...] Április 4. a magyar nép soha el nem múló hálójának, forró szeretetének, a baráti és szövetségi hűségnek ünnepe, felszabadítója, példaképe, függetlenségének oltalmazója, a béke legfőbb őre és legerősebb támasza a Szovjetunió, a dicsőséges szovjet hadsereg, népünk és a haladó emberiség tanítója s igaz barátja, a nagy Sztálin iránt.” Bár az idegen ország fegyveres erejének számító német hadsereg kiűzése és az önkényuralmi nyilaskeresztes hatalom megtörése számos civilt mentett meg a haláltól vagy közvetlen életveszélytől, más civil emberek vagy néha ugyanazok életét viszont a szovjet hadsereg, vagyis szintén egy idegen ország fegyveres ereje sodort életveszélybe vagy ölt meg. Utóbbiak hozzátartozói számára a felszabadulás kifejezés használata kegyeletsértő is lehet. A kifejezés a kommunista diktatúra egyik legfontosabb állami ünnepére, ezzel az önkényuralmi politikai rendszerre közvetlenül utal, ezért nem használható.

Felszabadulás

Az Ideiglenes Nemzeti Kormány már 1945-ben a felszabadulás ünnepévé nyilvánította április 4-ét, de az csak 1950-től, a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának 10. számú törvényerejű rendeletével vált kiemelt állami ünnepé a kommunista diktatúra idején. A törvényerejű rendelet szerint „április 4. a legdöntőbb fordulat Magyarország ezeréves történetében és a magyar nép küzdelmeiben gazdag életében [...] Április 4. a magyar nép soha el nem múló hálójának, forró szeretetének, a baráti és szövetségi hűségnek ünnepe, felszabadítója, példaképe, függetlenségének oltalmazója, a béke legfőbb őre és legerősebb támasza a Szovjetunió, a dicsőséges szovjet hadsereg, népünk és a haladó emberiség tanítója s igaz barátja, a nagy Sztálin iránt.” Bár az idegen ország fegyveres erejének számító német hadsereg kiűzése és az önkényuralmi nyilaskeresztes hatalom megtörése számos civilt mentett meg a haláltól vagy közvetlen életveszélytől, más civil emberek vagy néha ugyanazok életét viszont a szovjet hadsereg, vagyis szintén egy idegen ország fegyveres ereje sodort életveszélybe vagy ölt meg. Utóbbiak hozzátartozói számára a felszabadulás kifejezés használata kegyeletsértő is lehet. A kifejezés a kommunista diktatúra egyik legfontosabb állami ünnepére, ezzel az önkényuralmi politikai rendszerre közvetlenül utal, ezért nem használható.

Ferenczi Sándor

(1873–1933) Ideg orvos, pszichiáter, a Magyar Pszichoanalitikai Egyesület alapítója, Freud barátja, a pszichoanalitika nemzetközileg elismert alakja.

Fischer István

(1923–1944) Az illegális kommunista ifjúsági mozgalom tagja 1944-ben munkaszolgálatos, majd szökését követően 1944 őszén a KISKA (Kisegítő Honvéd Karhatalom) XIV/2. század tagja. 1944. december 25-én a zuglói „nyilas ház” elleni támadás során lelőtték.

Frankel Leó

(1844–1896) Ötvös, újságíró. 1861-től Németországban, majd Franciaországban élt. Részt vett a korai szocialista mozgalmakban, így az I. Internacionálé munkájában, amiért Franciaországban letartóztatták. 1871-ben a párizsi kommün idején szabadították ki, s egyúttal a kommün munka- és kereskedelemügyi bizottságának lett a vezetője. A kommün leverése után a megtorlás elől Londonba menekült. 1876-ban visszatért Magyarországra, ahol bekapcsolódott a munkásmozgalom szervezésébe. Az első magyar szociáldemokrata irányultságú párt (Magyarországi Általános Munkáspárt) egyik alapítója 1880-ban. 1881-ben egy sajtóperben lázításért másfél év szabadságvesztésre ítélték. Szabadulása után Ausztriában, Nagy-Britanniában és Franciaországban élt. 1896-ban Párizsban halt meg és temették el, ahol obeliszkszerű emléket állítottak. 1945 után a munkásmozgalmi előfutárok között tartották számon, hamvait is hazahozták, így jelenleg a Kerepesi temető Munkásmozgalmi Panteonjában nyugszik.

Fürst Sándor

(1903–1932) Tisztviselő, 1925-ben belép a Magyarországi Szociáldemokrata Pártba. 1926-tól a Kommunisták Magyarországi Pártja tagja, 1929-től az illegális párt titkárságának tagja. Fő feladata a szakszervezetekben tevékenykedő kommunisták irányítása volt. 1929 júliusában letartóztatják, összesen 28 hónapi börtönre ítélik, 1931 februárjában feltételesen szabadlábra helyezik, de folytatja az illegális pártmunkát. 1932 júliusában a KMP másik három titkárával együtt letartóztatják, és egy rögtönítélő bíróság halálra ítéli. Neve a vele egy időben kivégzett Sallai Imréével együtt a Rákosi- és a Kádár-rendszerben a Horthy-rendszerrel szembeálló kommunista ellenállás jelképe lett, így közterület elnevezésére nem használható, mivel a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 14. § (2) bekezdése szerint XX. századi önkényuralmi politikai rendszer megalapozásához kapcsolható.

Füst Milán

A XX. századi magyar irodalom kiemelkedő klasszikusa, életművének súlya és hagyományba ágyazottsága megkérdőjelezhetetlen. Hatalomgyakorlásban sosem vett részt, politikai pozíciót nem töltött be, közhatalmat nem gyakorolt, tehát nem volt kiépítője, fenntartója, működtetője önkényuralmi rendszernek. Nevéről közterületet elnevezni lehetséges, sőt új közterület-elnevezés esetében is fenntartások nélkül javasolható, minthogy – életművének jelentőségéhez képest – kevés helyen emlékeztek meg róla ilyen módon.

Gábor Andor

(1884–1953) Író, költő, újságíró, műfordító, kritikus. Az 1910-es években mint sikeres kabarészerző mutatkozott be, az első világháború idején részt vett a polgári antimilitarista mozgalomban. 1918-ban a Nemzeti Tanács mellett dolgozott, a Tanácsköztársaság idején a művelődési népbizottságon a sajtó- és színházi ügyek referense volt. A Tanácsköztársaság bukása után börtönbe került, innen néhány hét múlva szabadult és Bécsbe emigrált; a Bécsi Magyar Újság munkatársa lett, s itt a kommunista irányt képviselte. Hitler hatalomra jutásakor, 1933-ban Moszkvába ment, bekapcsolódott a hivatalos irodalmi életbe, a kommunista propagandamunkába. 1945-ben hazatért, egyike volt a szocialista szellemű irodalom megszervezőinek. Munkatársa volt a Szabad Nép, Új Szó, Szabadság, Világosság c. lapoknak, 1950–53-ban a Ludas Matyi című satirikus hetilap főszerkesztője. Közvetlen politikai funkciót nem viselt, de alkotóan segítette a kommunista eszmék és politikai gyakorlat térnyerését.

Gagarin

(1934–1968) Jurij Gagarin szovjet katonatiszt, az első ember a világűrben (1961), a szovjet műszaki fejlesztés amerikaiakat megelőző sikerének szimbóluma lett. Emberi, tudományos teljesítménye vitathatatlan, az egész világon elismert. Közvetlen politikai hatalom gyakorlását lehetővé tevő szerepe soha nem volt, ezért megítélésünk szerint neve közterület elnevezésére használható. Ugyanakkor évtizedeken át a kommunista emberideál mintaképeként állították be, használták a kommunikációban. Személy szerint tehát nem vett részt az önkényuralmi politikai rendszer fenntartásában, hanem a kommunista politikai rendszer használta fel nevét, teljesítményét. Ezért neve közterület elnevezésére használható.

Garbai Sándor

(1879–1947) Szociáldemokrata politikus, miniszter. Különböző szociáldemokrata szervezetekben dolgozott, többek között 1903-tól a Magyar Építőmunkások Országos Szövetsége (MÉMOSZ) elnöke, 1903-tól 1919-ig a Munkásbiztosító Intézet elnöke, 1907-től az Országos Munkásbiztosító Pénztár alelnöke, 1910-től elnöke. 1918-ban tagja a Károlyi-kormánynak. A Tanácsköztársaság idején a Forradalmi Kormányzótanács elnöke. A kommünt követő szociáldemokrata Peidl-kormányban közoktatásügyi miniszteri tárcát vállalt. 1919 augusztusában emigrált, Ausztriában, Csehszlovákiában, majd Franciaországban élt. A tanácsköztársaság idején játszott szerepe miatt a 2011. évi CLXXXIX. törvény 14. § (2) bekezdése értelmében neve nem használható közterület vagy közintézmény elnevezésére.

Gergely Győző

(1877–1945). Író, újságíró, műfordító, a Budapesti Hírlap, majd a Népszava munkatársa. Az 1920-as évek elején baloldali magyar emigráns folyóiratokban publikált, ezért 1923-ban egy év fogházbüntetésre ítélték. A Népszavában és a Szocializmus c. folyóiratban számos történelmi, társadalomtudományi írást közölt. A második világháború idején a Népszava külpolitikai rovatát vezette. 1945. január 4-én nyilas fegyveresek gyilkolták meg.

Gombos Ferenc

(1876–1919) Vasmunkás, a Weiss Manfréd művekben szakszervezeti aktivista. Antimilitarista mozgalmakban vesz részt, a Kommunisták Magyarországi Pártja csepeli szervezetének alapító tagja. A Tanácsköztársaság idején a budapesti Forradalmi Törvényszék tanácsvezető bírója, majd egy dunántúli karhatalmi alakulat parancsnoka. 1919. december 29-én bírói ítélet alapján kivégezték.

Gorkij

(1868–1936) Világirodalmi jelentőségű orosz-szovjet író, irodalomkritikus, publicista. Már neves íróként lesz az 1900-as évek elején az Oroszországi Szociáldemokrata Párt tagja, a bolsevik csoporthoz csatlakozik. Leninnel szemben korainak tartja a forradalmat 1917-ben, de támogatja a konszolidálódó szovjethatalmat, világirodalmi kiadót szervez. Politikai konfliktusok miatt 1921-től 1931-ig külföldön él, 1931-ben hazatér, a Szovjet Írószövetség első elnöke lesz, így részt vesz a szovjet önkényuralmi rendszer fenntartásában, ha annak egyes jelenségeit nemegyszer éles konfliktusokat vállalva bírálja. Neve ezért közterület és közintézmény elnevezésére nem használható.

Gosztonyi Lajos

(1909–1943?) Szociáldemokrata újságíró, 1939-től a Népszava munkatársa. Számos háborúellenes cikket írt, így írása jelent meg a Népszava híres, háborúellenes 1941. karácsonyi számában is. Ukrajnában teljesített munkaszolgálatát során érte a halál.

Győzelem

Bár a fogalom köztéri elnevezésként a kommunista diktatúra idején vált gyakorivá, a kifejezés a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 14. § (2) bekezdése szerint XX. századi önkényuralmi politikai rendszerre közvetlenül nem utal, így köztéri elnevezésként használható.

Haladás

Bár a fogalom köztéri elnevezésként a kommunista diktatúra idején vált gyakorivá, a kifejezés a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 14. § (2) bekezdés szerint XX. századi önkényuralmi politikai rendszerre közvetlenül nem utal, így köztéri elnevezésként használható.

Hámán Kató

Vasúti tisztviselő, eszperantista, kommunista mozgalmi vezető (1884–1936). 1918-tól a Kommunisták Magyarországi Pártjának tagja, a Vegyipari Dolgozók Szakszervezetének titkára. A Magyarországi Szocialista Munkáspárt (1925) egyik alapítója. 1925-ben illegális kommunista tevékenységért elítélték, 28 havi börtönbüntetés után szabadult. A Magyarországi Vörös Segély titkáráként dolgozott. 1934-ben újabb, rövid idejű szabadságvesztésre ítélték. Személyéről közterület és közintézmény elnevezése nem javasolt, mivel a kommunista propagandában gyakran használt neve kapcsolódik XX. századi önkényuralmi rendszer megalapozásához és fenntartásához.

Hamberger Ferenc

A megkereséshez mellékelt, valamint a történész munkatársak által gyűjtött életrajzi adatok alapján sem rendelkezünk annyi információval, melynek alapján megállapítható lenne, hogy Hamberger Ferenc hozzájárult-e önkényuralmi rendszer kiépítéséhez.

Háy Mihály

(1895–1944) Újságíró, a Tanácsköztársaság idején részt vett a Vörös Hadsereg harcaiban. 1920-ban Bécsbe emigrált, majd 1921 nyaratól 1928-ig Berlinben élt. Részt vett a Németországi Kommunista Párt munkájában. 1929-ben pártszervező munkára Magyarországra jött. Letartóztatták, 1933-ban szabadult a szegedi börtönből. 1935-ben ismét letartóztatták, öt esztendő telt el börtönben. 1941 júniusától 1943 augusztusáig internálták. Magyarország német megszállása (1944. március 19.) után illegálisba vonult, részt vett az ellenállási mozgalom szervezésében. 1944. december 31-én nyilasok ölték meg. Illegális tevékenységének részletei és halálának pontos körülményei nem ismertek.

Heiner Kálmán

(1889–1947) Kőműves, politikus. 1919 áprilisában, a Tanácsköztársaság idején – a Kemenes-alja című újság 1919. április 13-i számának közleménye szerint – Celldömölkön beválasztották a járási tanácsba, és bekerült az intézőbizottságba is. A Vas megyei Vörös Újság 1919. április 15-ei száma arról tudósított, hogy a celldömölki járás kiküldöttjeként Vas vármegye tanácsának is tagja lett. 1945-ben az alsósági földosztó bizottság elnöke volt. A közellátás biztosításáért is ő volt a felelős. A Tanácsköztársaság alatti tevékenysége alapján Heiner Kálmán hozzájárult önkényuralmi rendszer kiépítéséhez.

Hock János

(1859–1936) Katolikus plébános, politikus és író. 1887-től folyamatosan tagja a képviselőháznak, ellenzéki, demokrata politikus. 1889-től Budapesten szolgált: előbb kőbányai, majd 1912-től józsefvárosi plébános. 1918. november 1-jén a függetlenné vált, köztársasági berendezkedésű Magyarország törvényhozó szervének, a Magyar Nemzeti Tanácsnak az

elnöke. Ebbéli tisztségében ő jelentette be 1918. november 16-án az államforma megváltozását királyságról népköztársaságra. Hamarosan azonban csalódott az új rendszerben, s visszavonult a politikától. A Tanácsköztársaság hatalomra kerülését követően Csehszlovákiába ment, ahol rövid ideig őrizetbe vették. Kiszabadulása után Bécsbe, onnan az USA-ba emigrált. Később visszatért Európába: Párizsban, majd Bécsben élt. Emigránsként több cikkében bírálta a Horthy-rendszert, ezért 1933-ban történt hazatérése után „többrendbeli nemzetgyalászás” és „kormányzósértés” vádjával egyévi börtönre ítélték, amit 1934 novemberében kezdett letölteni. 1935 júniusában – idős korára is tekintettel – kegyelmet kapott és szabadult a börtönből. Élete hátralévő részében a politikától visszavonultan élt. Munkássága nem kapcsolódik önkényuralmi rendszerhez.

Hoksári János

(1888–1920) Vasmunkás, fűtő, szociáldemokrata, majd kommunista politikus. Szolnokon született és itt lépett egészen fiatalon az államvasutak szolgálatába. 1914-ben már előfűtővé nevezték ki. Időközben tagja lett az illegális vasutas szakszervezetnek és a Magyarországi Szociáldemokrata Pártnak is. Hoksári alapító tagja volt a Kommunisták Magyarországi Pártja szolnoki szervezetének. 1919 márciusában, a Tanácsköztársaság létrejötte után a szolnoki munkástanács javaslatára a Forradalmi Kormányzótanács a szolnoki forradalmi törvényszék bírójává nevezte ki. Nem egy tárgyaláson az elnöki tiszte is betöltötte. Április 7-én Hoksárit a szolnokiak a városi tanács tagjává választották. A városi tanács tagjaként továbbra is a forradalmi törvényszéken dolgozott. A diktatúra bukása után letartóztatták és 1920-ban meggyilkolták.

Honvéd

A honvéd szavunk a XIX. század óta használatban lévő és minden esetben a haderőhöz kapcsolódó kifejezés. Kisfaludy Károlynak „köszönhetjük”, Az Élet korai című – 1821-ben írt – versében olvasható honvéd szó az 1848/1849-es magyar haderő működése során vált ismertté és elismertté. Semmiféle formában nem kötődik a XX. századi önkényuralmi rendszerekhez.

Horthy Miklós

(1868–1957) Hivatásos osztrák–magyar haditengerésztiszt, politikus, magyar államfő (1920–1944). A fiumei Császári és Királyi Haditengerészeti Akadémia elvégzése (1886) után az Osztrák–Magyar Monarchia haditengerészetének tisztje. A ranglétrán folyamatosan haladt előre, különböző helyeken teljesített szolgálatot, amelyek közül különösen emlékezetes maradt számára konstantinápolyi tevékenysége (1908–1909). Ezután I. Ferenc József szárnysegédje lett (1909–1914). Az első világháború alatt az adriai hadszíntéren harcolt, s mint hajóparancsnok számos sikeres ütközetben, csatában vett részt. 1918 februárjában az uralkodó, IV. Károly az osztrák–magyar hadiflotta parancsnokává s egyúttal ellentenger-naggyá nevezte ki (1918. október 31-én kapta meg az altengernagyi kinevezését.) A háborús vereséget és az Osztrák–Magyar Monarchia összeomlását követően családi birtokára, Kenderesre vonult vissza. Ezt követően a Károlyi Gyula gróf vezette, a Tanácsköztársaság megdöntésére törekvő szegedi ellenkormány hadügyminisztere, majd – a kormányból kiválva – hadügyminiszteri tisztéről történt lemondása után a Nemzeti Hadsereg fővezére lett. A Tanácsköztársaság bukása után ő rendelkezett az egyetlen számottevő katonai erő felett, ami lehetővé tette számára a politikai életben való meghatározó szerepvállalást, az ország helyzetének stabilizálását. Személyét elfogadták a győztes államok is, de 1920. március 1-jei államfővé – Magyarország Kormányzójává – választásához a Nemzeti Hadsereg egyes, terrorcselekményektől sem visszariadó, tiszti különítményei tevékenysége nyomán kialakult légkör is hozzájárult. A területének kétharmadát elvesztő, kimerült és a polgárháborús viszonyok miatt megosztott, traumatizált országban sikerült rendet, társadalmi békét, kulturális és gazdasági fellendülést teremtenie. Politikai nézeteit a rendpártiság (a fennálló

politikai és társadalmi berendezkedés megőrzése), az antibolsevizmus és a területi revízió határozta meg. Elképzeléseit leginkább a miniszterelnökök személyének megválasztásával tudta megvalósítani, beleegyezése nélkül – elvben – érdemi kormányzati és katonai döntések nem születhettek. A területi revízióért cserébe Magyarország számos területen megfelelt a német elvárásoknak, de több kérdésben önálló, a német érdekeket keresztező politikát folytatott. Így 1939-ben nem engedte a német haderő alakulatait átvonulni az ország területén, s befogadta a lengyel menekülteket. A zsidókérdésben a német elvárásoknál enyhébb politikát folytatott, de 1941 nyarán nem lépett fel a mintegy 20 ezer, többségében magyar állampolgársággal nem rendelkező zsidó Galíciába történt kitoloncolása ellen. Az egyre szigorodó zsidótörvényeket elfogadta, a zsidóság jogkorlátozásával egyetértett, ugyanakkor 1942 és 1944 között a német nyomás ellenére nem tette lehetővé a magyarországi zsidók deportálását. A Szovjetunió elleni hadba lépésről 1941. június 26-án érdemi vizsgálat nélkül döntött, ezzel mintegy megelőzte a Magyarország háborúba lépésével kapcsolatban megfogalmazódó német elvárásokat. A német haderő csapatainak 1944. március 19-i Magyarországra történt bevonulása után megtartotta államfői tisztségét, bár államfői jogait csak korlátozottan gyakorolta. Nem akadályozta meg a vidéki magyar zsidóság 1944 májusában megkezdődött deportálását, de július elején – a nemzetközi tiltakozást is figyelembe véve – leállította a folyamatot, így a budapesti zsidóság túlnyomó része megmenekült. A román kiugrás után fegyverszüneti megállapodás megkötésére törekedett, amelyet elvi okokból a magyar honvédséggel ténylegesen hadban álló szovjetek mellőzésével szeretett volna elérni, de végül is megbízottai Moszkvában írták alá a szövetséges nagyhatalmak képviselőivel az előzetes megállapodást. A sikertelen átállási (kiugrási) kísérlet kudarca után német nyomásra – és fia életével megszarolva – miniszterelnökké nevezte ki Szálasi Ferencet, akit az államfői jogok ideiglenes gyakorlásával is megbízott. Gyakorlatilag ezzel egy időben államfői tisztségéről lemondott, s német „védőőrizetbe” került. A második világháború utáni háborús és népellenes perekben nem emeltek ellene vádat, nem vonták felelősségre. Néhány esztendő németországi tartózkodás után családjával együtt Portugáliába távozott, és ott (Estoríalban) hunyt el 1957 februárjában. Horthy élesen szemben állt a kommunistákkal és a nyilasokkal. Ellenezte az önkényuralmi rendszert, azonban Szálasi – súlyos kényszer hatása alatt történt – miniszterelnöki kinevezésével formálisan mégis hozzájárult annak kialakulásához. Személyiségének és tevékenységének, valamint a nevével fémjelzett időszak politikai rendszerének értékelése mind a közvéleményt, mind a magyar történelemszociológiát élesen megosztja. Ezért abban a kérdésben, hogy személye köthető-e önkényuralmi rendszer megalapozásához, kiépítéséhez vagy fenntartásához, teljesen egyértelmű, tudományosan megalapozott állásfoglalás még nem alakult ki. Mindezen szempontok figyelembevételével a Horthy Miklósról közterületet elnevezni kívánó önkormányzatoknak megfontolásra ajánlható, hogy döntésüket halasszák el addig, amíg személyének, politikájának és korszakának konszenzusos történelmi és társadalmi megítélése ki nem alakul.

Hősök

A fogalom nemes célokért életüket is kockáztatva, rendkívüli bátorsággal harcoló személyek megnevezésére szolgál, az első világháború áldozataira utalva terjedt el széles körben országos köztérelnevezésekben. Így természetesen nem kötődik ideológiához, hanem általános érvényű.

Hősök tere

A hősök fogalma nemes célokért életüket is kockáztatva, rendkívüli bátorsággal harcoló személyek megnevezésére szolgál, az első világháború áldozataira utalva terjedt el széles körben országos köztérelnevezésekben. Így természetesen nem kötődik ideológiához vagy önkényuralmi rendszerhez, hanem általános érvényű.

Hrivnák Pál

(?-?). Az illegális Kommunisták Magyarországi Pártjának tagja. 1931-ben a Szovjetunióból Budapestre küldték pártmunkára. 1932-ben szabadságvesztés büntetésre ítélték. 1935-ben szabadult és a Szovjetunióba távozott. 1938-ban letartóztatták, és ismeretlen körülmények között elhunyt.

Hunya Lajos

(1891–1968) Tanító, nevelő. Az egri érseki római katolikus tanítóképzőben szerzett oklevelet. 1912-től katona volt, részt vett a világháborúban, az orosz hadifogságba esett, csak 1921-ben került haza Vlagyivosztkból. A gyulai „Árvák Nevelőintézete” tanítója lett, majd a Békés megyei Kocsorhegyen és Mirkón oktatott nyugdíjazásáig. Az 1932-ben megalakított Gazdasági Népiskola szervezője és vezetője volt, a Gazdaköri Méhészeti Egyesület felügyelő bizottságában is szerepet vállalt, ismeretterjesztő előadásokat tartott. A felkutatott, rendelkezésre álló adatok nem utalnak arra, hogy Hunya Lajos részt vett volna önkényuralmi politikai rendszerek megalapozásában, kiépítésében vagy fenntartásában.

Huszi Ferenc

(1893– 1938) Egyetemi hallgató majd munkásmozgalmi aktivista. 1918-ban orosz hadifogságból került haza Magyarországra. Tagja lett a Kommunisták Magyarországi Pártjának, 1919-ben a zalaszentgróti járás forradalmi törvényszékének vádbiztosa. 1920-ban néhány hónapos szabadságvesztés után Ausztriába, majd 1923-ban a Szovjetunióba távozott. Aktív tagja a KMP-nek, az 1930-as évek elején rövid ideig vezetője. 1937-ben letartóztatták, halálának körülményei nem ismeretesek. Neve közterület vagy közintézmény elnevezésében nem használható, mivel a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 14. § (2) bekezdése szerint XX. századi önkényuralmi politikai rendszer megalapozásában vett részt, bár e rendszer áldozata lett.

Ifjűmunkás

Bár a kifejezést a második világháború előtt elsősorban a fiatal ipari munkások megnevezésére használták (például Európai Keresztény Ifjűmunkás Szövetség [European Young Christian Workers], Belgium, illetve Keresztény Ifjűmunkások Internacionálé-ja [International of Young Christian Workers]), a második világháború után a kifejezés a közterek és közintézmények elnevezésében a kommunista diktatúra munkásosztály vezető szerepét deklaráló, hivatalos ideológiájának hatására terjedt el. A kifejezés a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 14. § (2) bekezdése szerint XX. századi önkényuralmi politikai rendszerre közvetlenül utal, így köztéri elnevezésként használata nem javasolt.

Ifjúság

A fogalom nem hordoz ideológiai, politikai tartalmat. Bár a fogalom köztéri elnevezésként a kommunista diktatúra idején vált gyakorivá, a kifejezés a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 14. § (2) bekezdés szerint XX. századi önkényuralmi politikai rendszerre közvetlenül nem utal, így köztéri elnevezésként használható.

Illyés Gyula

A XX. századi magyar irodalom kiemelkedő klasszikusa, életművének súlya és hagyományba ágyazottsága megkérdőjelezhetetlen. A tényleges hatalomgyakorlásban sosem vett részt, kifejezett politikai pozíciót nem töltött be, közhatalmat nem gyakorolt, így hát nem volt kiépítője, fenntartója, működtetője önkényuralmi rendszernek. Nevéről közterületet elnevezni lehetséges, sőt új közterület elnevezés esetében is fenntartások nélkül javasolható. Nevét számos településen viseli közterület vagy közintézmény.

Jakab József

(1896–1938) Orvos. Budapesten tanult (1914–1916), de tanulmányait megszakította és végül a pozsonyi egyetemen szerzett orvosdoktori oklevelet. A baloldali mozgalmak aktív tagja: 1916-tól a Galilei Kör, 1919-ben a kommunista párt (KMP) tagja, s ifjúsági szervezetük (KIMSZ) egyik titkára. A Tanácsköztársaság idején a Vörös Hadsereg politikai megbízottja, a proletárdiktatúra bukása után Bécsbe, majd Romániába emigrált (1919–1920). Romániában részt vett a helyi kommunista párt ifjúsági megmozdulásaiban (1920–1922), amiért kiutasították. Ezután Csehszlovákiában telepedett le (1922–1925), ahonnan a Szovjetunióba költözött, s orvosként tevékenykedett (1925-től). A sztálini terror áldozata lett. Jakab József annak az önkényuralmi rendszernek lett az áldozata, melynek magyarországi kiépítésében maga is részt vett.

Janda Vilmos

(1903–1944) Lakatos, munkásmozgalmi politikus. 1919-ben az újpesti ifjómunkás mozgalom elnöke volt, a Tanácsköztársaság idején harcolt a Vörös Hadseregben. A diktatúra bukása után is aktív munkásmozgalmi szervezőmunkát folytatott: kultúresteket szervezett. Mozgalmi tevékenysége miatt börtönbüntetésre ítélték, szabadulását követően a Vasas Szakszervezet újpesti szervező bizottságának lett a tagja. Belépett a Szociáldemokrata Pártba, 1936-ban újpesti városi képviselő lett. 1944 őszén ismert baloldali politikusként letartóztatták és a dachau koncentrációs táborba deportálták, ahol elhunyt. Tevékenysége önkényuralmi rendszer kiépítéséhez, fenntartásához nem kötődik.

Janecskó Pál

Részt vett önkényuralmi rendszer megalapozásában, kiépítésében, fenntartásában. Janecskó Pál tagja volt Szarvas 1919-es, Tanácsköztársaság alatti direktóriumának.

Jankovics Ferenc

(1907–1971) Költő, író. Székesfehérvári gipszöntő és falusi kőműves fiaként érettségizett, majd a fővárosban a PPTE-en az Eötvös Collegium magyar-francia szakos hallgatójaként kapott oklevelet. Kétéves párizsi ösztöndíjjal tanult az École Normale Supérieure-n, majd a keleti nyelvek főiskoláján tanított. Hazatérése után különböző gimnáziumokban óraadó tanár, két évig a Zeneakadémia énektan szakán folytatott tanulmányait abbahagyta. Irodalmi munkásságát költőként kezdte (Nyugat, Kelet Népe, Magyar Csillag), két alkalommal kapott Baumgarten-díjat. Hat évig a Magyar Dal c. folyóirat szerkesztője. Emellett az érdi népfőiskolán történelmet, irodalmat és zenét tanított. 1945-től 1949-ig a Szabad Szó kulturális rovatának munkatársa, 1950-ig a Magyar Országos Tudósító, majd az MTI munkatársa volt. Ő írta a népi kollégisták indulójának szövegét. Az 1950-es évek elején háttérbe szorult, francia szerzők műveit (Dumas, Romain Rolland, Molière stb.) fordította, érdeklődése a próza felé fordult. 1956-ban Kossuth-díjat kapott. A törvény értelmében nem vett részt „XX. századi önkényuralmi politikai rendszerek megalapozásában, kiépítésében vagy fenntartásában”.

Jankovics Lajos

Jankovics Lajos a veszprémi direktórium tagjaként hozzájárult önkényuralmi rendszer kiépítéséhez.

Józsa Béla

(1898-1943) Publicista, szerkesztő, költő, politikus. Harcolt az I. világháborúban, majd a Tanácsköztársaság idején belépett a Vörös Hadseregbe. Román hadifogságba került, kiszabadulása után Kolozsváron kitanulta az épületasztalos szakmát. Belépett az itteni famunkások szakszervezetébe, ahol marxistává vált. Az 1920-as évek végétől bontakozott ki a munkásság sorsát bemutató agitatív költészete. 1932-től a Kommunisták Romániai Pártja

kolozsvári, majd erdély-bánáti területi titkárságának tagja. Írásai számos újságban jelentek meg (köztük a budapesti Magyar Nemzetben és a Népszavában is). 1941-től, a Szovjetunió megtámadását követően, irányította a Magyarországhoz a területi revízióval visszacsatolt Észak-Erdélyben az illegális háborúellenes mozgalmakat. 1943-ban a kommunista fedőpárt, a Békepárt észak-erdélyi szervezetének lett a vezetője. Tevékenységéért a magyar katonai hatóságok 1943-ban letartóztatták és a fogságban meghalt. Önkényuralmi rendszer kiépítésében nem vett részt.

József Attila

(1905–1937) Költő, a XX. századi magyar költészet egyik legnagyobb hatású és legkiemelkedőbb alakja. Költészete a magyar irodalmi kánon fontos része, évtizedekre meghatározta a magyar irodalmat. Az 1920-as évek végén szimpatizánsa, majd tagja lett az illegális kommunista pártnak, amellyel 1932 és 1934 között – részben a sztálinizmus hatásának megismerése és az ebből fakadó kiábrándulása miatt – megromlott a viszonya. A kommunista diktatúra számos más művésze mellett igyekezett az ő nevét is kisajátítani, ebben az időszakban neveztek el róla számos közterületet és közintézményt. Személy szerint nem vett részt az önkényuralmi politikai rendszer fenntartásában, hanem a kommunista politikai rendszer használta fel nevét, teljesítményét halála után. Ezért neve közterület elnevezésére használható.

Juhász József

(1910–1944) politikus. Az illegális magyar munkásmozgalom résztvevője volt, életútját nem ismerjük részletesen. A nyilasok 1944. november 4-én Pestszentimrén, a mai Ady Endre utcában lelőtték. A rendelkezésre álló adatok alapján önkényuralmi rendszer kiépítésében nem vett részt.

Karácsony Sándor

(1891–1952) Pedagógiai és filozófiai szakíró, egyetemi tanár. Jómódú birtokos családba született, a Debreceni Református Kollégiumban kitüntetéssel érettségizett 1910-ben. Ezután egy évig önkéntes katonai szolgálatot teljesített Tirolban. 1911 és 1914 között magyar és német szakon egyetemi tanulmányokat folytatott a budapesti tudományegyetemen, valamint vendéghallgatóként Münchenben, Bécsben, Grazban és Genfben. 1914-ben bevonult, s a kelet-galíciai fronton súlyosan megsebesült. 1915-től tartalékos főhadnagyként tanít a Mährisch-Weiskirchen-i (ma Hranic, Csehország) lévő katonai középiskolában. 1918-ban tanári oklevelet szerez, s a kassai főreáliskola tanára lesz. 1919-ben Budapestre költözik, ahol a józsefvárosi Zrínyi Miklós Gimnázium tanára lesz. A Tanácsköztársaság idején részt vesz az új tanterv kidolgozásában. A Horthy-korszakban több ifjúsági szervezet vezetője, valamint a pedagógiai gondolkodás modern elveket hirdető meghatározó alakja, aki itthon és nemzetközileg is elismert tevékenységet folytatott. 1919-ben a szerveződő Keresztény Ifjúsági Egyesület egyik alapítója, emellett nyolc éven keresztül a Magyar Cserkészszövetség társelnöke, 1922-től tíz éven át az Erő című ifjúsági folyóirat szerkesztője. 1924-ben benyújtotta a debreceni egyetemre pedagógiai tárgyú doktori értekezését. 1927-től részt vesz az MTA etimológiai szótárkészítő munkálataiban. 1929-ben a debreceni egyetemen a filozófia, a pedagógia és a magyar nyelvészet doktorává avatják, ugyanitt habilitál 1934-ben pedagógiából. 1934 és 1942 között a debreceni egyetem magántanára, 1942-től 1950-ig a pedagógia professzora. 1935-ben – a revízió helyett a szomszédos népek megbékélését hirdető publikációi miatt – egy évre rendőri felügyelet alá helyezik. 1945 után az ifjúsági mozgalmak újjászervezésében, valamint az oktatásirányítási szakmai szervezetek élén végez aktív munkát. Egyetemi professzorátusa és az 1946 szeptemberétől a debreceni egyetem Tanárképző és Tanárvizsgáló Bizottságában betöltött elnöki tisztsége mellett az Országos Köznevelési Tanács elnökségi tagja, a középiskolai szakosztály elnöke, a Magyar Népművelők Tudományos Társaságában a Pedagógiai Szakosztály elnöke, az 1945. október 9-én megalakuló

Országos Szabadművelődési Tanács első elnöke. Emellett a Magyar Cserkészszövetség tiszteletbeli elnöke, valamint az 1946. augusztus 22-én megalakuló Magyar Cserkészfiúk Szövetségének is elnöke. 1945. október 21-én a Magyar Evangéliumi Keresztyén Diákszövetség (MEKDSz) újra elnökévé választja. 1946. október 12-én pedig a Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség (MADISZ) elnökévé választják. 1947-től 1948-ig főszerkesztője az Új Szántás című, havonként megjelenő folyóiratnak. 1948-tól tevékenységét több oldalról éri bírálat, ezért megválnak tisztségeitől, s visszavonul az ifjúságpolitikától. 1950-ben az egyre erősebb kritikus hangok hatására nyugdíjazták. Emellett tudományos tevékenysége is ellehetetlenül. 1952. február 23-án hunyt el. Munkássága önkényuralmi rendszer kiépítéséhez, fenntartásához nem kötődik.

Karikás Frigyes

(1891–1942) Lakatos, politikus, író. 1907-től vett részt a munkásmozgalomban, több ország szociáldemokrata mozgalmanak (pártjainak és szakszervezeteinek) is tagja lett. Az I. világháborúban orosz hadifogságba esett, itt csatlakozott a bolsevikokhoz, majd 1917-es hatalomra kerülésük után a létrejövő új rendszer érdekében tevékenykedett. 1918 őszén Magyarországra jött, itt részt vett a Kommunisták Magyarországi Pártjának létrehozásában, szervezeteinek kiépítésében. 1919-ben, a Magyarországi tanácsköztársaság idején a Vörös Hadseregben működött. A diktatúra bukása után külföldre menekült, 1922-től a Szovjetunióban élt. Itt gazdasági területen dolgozott és íróként is alkotott, fordításokat is készített. 1932-ben visszatért Magyarországra, hogy a Kommunisták Magyarországi Pártja vezetésében tevékenykedjen, ám letartóztatták és 4 évre ítélték. Börtönbüntetéséből 1935-ben szabadult, s visszatért a Szovjetunióba. Itt a sztálini terror áldozata lett. Neve és tevékenysége összekapcsolható XX. századi önkényuralmi rendszer kiépítésével és fenntartásával. 1917-ben az Oroszországi Bolsevik Párt tagja. Hazatérése után a Kommunisták Magyarországi Pártjának tagja. 1919-ben a Vörös Hadsereg 39. dandárjának politikai biztosa. 1919-ben Ausztriába majd a Szovjetunióba emigrált. Különböző európai országokban szervezte a kommunista mozgalmakat. 1932-ben Magyarországon letartóztatták és 3 évi szabadságvesztésre ítélték. Szabadulása után a Szovjetunióba távozott. Ott 1937-ben letartóztatták, és mint elítélt hunyt el. Neve közterület vagy közintézmény elnevezésében nem használható, mivel a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 14. § (2) bekezdése szerint XX. századi önkényuralmi politikai rendszer megalapozásában vett részt.

Károlyi Mihály

(1875–1955) Arisztokrata politikus, miniszterelnök, az első magyar köztársaság elnöke. 34 éves koráig a nagybirtokos arisztokraták életét élte, majd egy évtizedre függetlenségi párti irányzatokat képviselve a magyar politika fontos szereplői közé került. Miután egyértelművé vált az Osztrák–Magyar Monarchia háborús veresége, és Magyarországon forradalom vetett véget az addigi politikai rendszernek, Károlyi háborúellenességén és németellenességén alapuló tekintélye révén kapott 1918. október 31-én miniszterelnöki kinevezést József főhercegtől. Másnap azonban felmentést kért és kapott esküje alól, így független kormány elnökeként folytatta tevékenységét. Első feladata a veszített háború befejezése és a közrend helyreállítása volt, s ebben december elejéig valamennyi magyarországi politikai és társadalmi erő támogatta. Miután az utolsó Habsburg uralkodó lemondott, a törvényhozói hatalmat ideiglenesen gyakorló Nemzeti Tanács november 16-án proklamálta Magyarország új államformáját, a népköztársaságot. Károlyi azonban csak január 11-én fogadta el a köztársasági elnökséget a Nemzeti Tanács végrehajtó bizottságától. Az új kormányban egyre nagyobb befolyásra tettek szert a szociáldemokrata miniszterek és mindinkább politikai tényezővé vált a november végén alakult kommunista párt. Március 20-án az antant hatalmak nevében Vix alezredes jegyzékben követelte kelet-magyarországi területek kiűrtését egészen a Tiszáig. A kialakult válságos helyzetben az események megelőzték Károlyi döntéseit. Nem

tudott a szociáldemokrata és kommunista párt egyesüléséről, közös kormányalakítási döntésükről és nem próbálta megakadályozni a Tanácsköztársaság kikiáltását. Ezt követő passzivitását a Tanácsköztársaság támogatásaként is lehetett értelmezni, de igen gyakran kritikusan szemlélte az eseményeket és július 4-én elhagyta az országot. A forradalmak után, emigrációs éve alatt aktív szerepe a magyar politikában nem lehetett, a hazai elit döntéseit politikai rokon- és ellenszenvai nem tudták befolyásolni. 1946-ban egy demokratikus Magyarország kiépítésében bízva tért haza. A kommunista hatalomátvétel után rövid ideig követként szolgált a rendszert, de megismervén a rendszer önkényuralmi jellegét, a Rajk-per idején, 1949 októberében ismét az emigrációt választotta. Az 1950-es évek végétől írható le újra neve Magyarországon, az 1960-as években megindult levelezésének és írásainak kiadása, de elhagyták a baloldalt kritizáló megjegyzéseit. A kommunista propaganda olyan, „osztálykorlátain túllépő” politikust kívánt belőle faragni, aki jól beilleszthető a korabeli szocialista rendszerhez vezető progresszió fő vonulatába. A rendszerváltás óta személyét publicisztikai és politikai viták övezik, többen, akár csak az 1919 utáni években, rá hárítják az első világháborút követő összeomlás, kapituláció, a forradalmak és Trianon felelősségét. A vonatkozó tudományos kutatási eredmények alapján nem állapítható meg egyértelműen, hogy Károlyi Mihály munkássága közvetlenül kapcsolható-e kommunista önkényuralmi rendszer megalapozásához és fenntartásához, létrehozásához és működtetéséhez.

Katona Gyula

(Dánszentmiklós, 1934 – Budapest, 1956). Gépkocsivezető. Iskolái elvégzése után Kecskeméten általános gépjárművezetői tanfolyamot végzett. Ezután a Ceglédi Közlekedési Gépjáratjavító munkatársa, majd bevonulásáig a városi tanács gépkocsivezetője volt. 1954 és 1956 között a BM Határőrség és Belső Karhatalom gépkocsivezetője. A forradalom alatt a Budapesti Pártbizottság védelmében elesett. Posztumusz alhadnaggyá léptették elő, s kitüntették a Munkás–Paraszt Hatalomért Emlékéremmel és a Magyar Népköztársaság Vörös Csillag Érdemrendjével. Katona Gyula egyszerű katonaként sodródott a forradalmi események egyik fontos színhelyére. Mivel önkényuralmi rendszer védelmében vesztette életét, nem javasoljuk, hogy utca viselje a nevét.

Katona István

(1920–1957). Földműves. Az 1956-os forradalom és szabadságharcban való részvétele miatt kivégezték.

Kilián György

(1907–1943) Eredetileg lakatos. 1927-től az Egyesült Izzógyárban dolgozott, ahol illegális kommunista lapot (Vörös Tungstram) szerkesztett. Ezután lett a mozgalom ismert tagja; az ausztriai kommunista ifjúsómunkás kongresszuson ő képviselte a fiatal, kommunista magyar vasasokat. 1930–31-ben Moszkvában pártiskolai képzést kapott, majd hazatérve az Ifjú proletár című kommunista periodika szerkesztője. 1932-ben letartóztatták, egy évi börtönbüntetésre ítélték, majd rendőri megfigyelés alá került. Ez elől Moszkvába menekült, ahol katonai kiképzést kapott, majd a második világháborúban ejtőernyős partizánként harcolt a németek ellen. Egy lengyelországi bevetés során nyoma veszett, további sorsáról nincs tudomásunk. 1945 után számos intézményt – például az 1956-os forradalom egyik fontos helyszínét, a korábbi Mária Terézia laktanyát – neveztek el róla. Mivel az 1945 utáni önkényuralmi rendszer megalapozásában közvetve részt vett és 1948 után a legünnepeltebb partizán-mártírok közé tartozott, a 2011. évi CLXXXIX. törvény 14. § (2) bekezdése alapján róla közterület nem nevezhető el.

Kisdobos

A kifejezés közterület vagy közintézmény neveként a Magyar Úttörők Szövetségének egykori tagságára való felkészítésre vonatkozik. A Kisdobosok (akik az általános iskola alsó tagozatos tanulói lehettek) 6. pontja szerint „A kisdobos úgy él, hogy méltó legyen az úttörők vörös nyakkendőjére.” A Magyar Úttörők Szövetségének legfontosabb feladata az iskolás gyermekek kommunista ideológia szerinti nevelése, valamint a DISZ (Dolgozó Ifjúság Szövetsége), illetve 1957-től a KISZ (Kommunista Ifjúsági Szövetség) tagságra történő felkészítés volt. E két utóbbi szervezet az önkényuralmi politikai rendszerben meghatározó szereppel bíró kommunista párt (Magyar Dolgozók Pártja, majd Magyar Szocialista Munkáspárt) ifjúsági szervezete volt. Mivel a kifejezés a kommunista diktatúrára, így XX. századi önkényuralmi rendszerre közvetlenül utal, közterület vagy közintézmény neveként nem használható.

Kiss János

(1883–1944) Hivatásos katonatiszt, altábornagy. 1939-ben nyugállományba került. 1944-ben bekapcsolódott a nemzeti ellenállásba és a nyilas-hungarista hatalomátvételt követően a Magyar Nemzeti Felkelés Felszabadító Bizottság katonai vezetője lett. 1944 novemberében letartóztatták s 1944. december 8-án kivégezték. 1945. március 15-i hatállyal posztumusz vezérezredessé nevezték ki. Neve közterület elnevezésére használható.

Kiss Lajos

(1888–1943) Nyomdász, politikus, író. A Tanácsköztársaság idején a Szövetséges Központi Intéző Bizottság és a Budapesti Központi Forradalmi Munkás- és Katonatanács tagja. A diktatúra bukása után letartóztatták és 1919-ben nyolcévi börtönbüntetésre ítélték. A fogolycsere-akció keretében, a Szovjetunió segítségével szabadult ki 1921-ben. A Szovjetunióban Vörös város címmel regényként megírta emlékeit a Tanácsköztársaságról. A kétkötetes mű 1931–1933-ban jelent meg először Moszkvában. Lengyel József szerint ez „az első forradalmi proletár regény a magyarországi proletárforradalomról, amelyet munkás írt munkásnak”.

Kocsis Lajos

(1885–1919) Kiskunhalasi földműves. A helyi földmunkás mozgalom részvevője. 1919-ben közellátási bizalmi, a Vörös Hadsereg 15. bácskai vörös ezredének tagja. Alakulatának visszavonulása után elfogták és kivégezték. Mivel részt vett XX. századi önkényuralmi rendszer fenntartásában, neve közterület elnevezésére nem használható.

Kókai László

(1933–1956) Traktoros, katona. 1953-tól sorkatonaként a BM Belső Karhatalomnál szolgált. 1956. október 30-án a Magyar Dolgozók Pártja Budapesti Pártbizottsága Köztársaság téri épületénél vívott harc alkalmával halt meg, őrzetóként. Mivel részt vett XX. századi önkényuralmi rendszer fenntartásában, neve közterület elnevezésére nem használható.

Kolacskovszky Lajos

(1891-1954) Tisztviselő, politikus, helytörténész. 1913-ban került kapcsolatba az egri munkásmozgalommal. 1919 januárjában belépett a Magyarországi Szociáldemokrata Párt egri szervezetébe, rövid idő alatt a párt vezetőségének tagja lett. 1919. március 22-én ő jelentette be a Magyarországi Tanácsköztársaság kikiáltását a megyei munkástanács ülésén. Tagja lett a megyei ötös direktóriumnak, megbízást kapott a közigazgatási ügyek irányítására. Kolacskovszky látta el az addigi alispáni teendőket. Május elejéig vett részt a diktatúra megyei vezetésében, majd főként politikai felvilágosító munkát végzett. A Tanácsköztársaság bukása után letartóztatták, másfél év börtönbüntetésre ítélték, ennek kitöltése után internálták. A két világháború között is tevékenykedett a magyarországi munkásmozgalomban. 1945-ben

belépett a Magyar Kommunista Pártba, 1946-ban felelős szerkesztője volt a párt Heves Népe című lapjának. 1945 után számos történelmi tárgyú munkát írt. Tevékenysége helyi szinten kapcsolódik önkényuralmi rendszer megalapozásához.

Koltói Anna

(Kristóf Anna, 1891–1944) A csepeli Weiss Manfréd gyárban dolgozott, fiatalon bekapcsolódott a munkásmozgalomba. 1918-ban szakszervezeti bizalmiként, 1919-ben tisztviselőként dolgozott. A Tanácsköztársaság bukása után két évre bebörtönözték. Szabadulása után a szociáldemokrata párt aktivistája, a Vas- és Fémmunkás Szövetség nőszervező bizottságának egyik alapítója és titkára. 1941-től a budapesti törvényhatósági bizottság tagja. 1944. október 17-én józsefvárosi lakásán lőtték le a nyilasok, fejsérülésébe belehalt. Koltói nem vett részt XX. századi önkényuralmi politikai rendszer megalapozásában, kiépítésében és fenntartásában, így neve közterület elnevezésére használható.

Komjáth Aladár

(1891–1937) Állami hivatalnok édesapja változó munkahelyei miatt gyermekkorában több helyen élt, különösen nagy hatással volt rá a társadalmilag, etnikailag sokszínű Fiume. Nyitott személyisége, kiváló nyelvérzéke, a társadalmi problémák iránti érzékenysége a jogász végzettségű fiatalembert a szocialista munkásmozgalomhoz vezette. Rebellis gondolatait újságcikkek mellett versekben is kifejezte. Költeményeinek mondanivalóját a munkásmozgalmi retorika, formáját az avantgarde formálta. Első között csatlakozott a Kommunisták Magyarországi Pártjához, a Tanácsköztársaság idején pártlap-szerkesztői munkát vállalt. A Tanácsköztársaság bukása után elhagyta az országot, Olaszországban, majd Bécsben élt, majd a Kommunista Internacionálé hét nyelven megjelenő lapjának egyik szerkesztője volt Berlinben, majd 1933 után Párizsban. Itt halt meg váratlan rosszullét következtében. Büszke kommunistának vallotta magát, a baloldali hagyományokat kereső marxista irodalomtörténet nevezte el az első magyar kommunista költőnek. Holttestét 1966-ban hazahozták Párizsból és a Munkásmozgalmi Pantheonban helyezték el. Munkássága ugyanúgy része a magyarországi kommunista ideológia, mint a magyar avantgarde történetének. Mindezek alapján megállapítható, hogy Tanácsköztársaság alatti tevékenysége, valamint a kommunista hőskultuszban elfoglalt helye révén munkássága és emlékezete kapcsolható a kommunista önkényuralmi rendszerhez, de abban vezető szerepet nem játszott.

Korányi Sándor

(1866–1944) Belgyógyász, egyetemi tanár, az MTA tagja. Nemzetközi jelentőségű élettani kutatásokat végzett. A két háború közti szociális viszonyok bírálója volt, elsősorban a tüdőbetegségek nagy számát kötve össze a lakosság rossz életkörülményeivel. Bár az egyetem képviselőjeként a felsőház tagja volt, politikai tevékenységet nem fejtett ki. Így XX. századi önkényuralmi politikai rendszer megalapozásában, kiépítésében és fenntartásában sem vett részt, neve közterület elnevezésére használható.

Korvin (Corvin) Ottó

(1894 – 1919) Magántisztviselő, kommunista politikus. A Magyarországi Tanácsköztársaság időszakában a Belügyi Népbizottság politikai osztályának vezetője. Súlyos felelősség terhelte a törvénytelen kínvallatások, politikai indíttatású ítéletek meghozatalában. 1919-ben halálra ítélték és december 29-én kivégezték. Neve közterület vagy közintézmény elnevezésében nem használható, mivel a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 14. § (2) bekezdése szerint XX. századi önkényuralmi politikai rendszer megalapozásában, kiépítésében és fenntartásában vett részt.

Kovács Sándor

(1872–1919) Kiskunhalasi földműves, MSZDP tag, 1919-ben városi és megyei tanács tag volt. 1919. májustól a háromtagú kiskunhalasi direktórium tagja és a szocializációs bizottságban is tagságot viselt. Küldött volt a Tanácsok Országos Gyűlésében. Kiskunhalasra bevonuló különítményes tisztek kivégezték. Mivel részt vett XX. századi önkényuralmi rendszer kiépítésében és fenntartásában, neve közterület elnevezésére nem használható.

Köztársaság

A kifejezés önmagában nem utal közvetlenül önkényuralmi politikai rendszerre, így továbbra is használható.

Kulich Gyula

(1914–1944) Szabó. 1935-ben csatlakozott a szabómunkások szakszervezetéhez és belépett a Magyar Szociáldemokrata Pártba. 1938 őszétől a Kommunisták Magyarországi Pártja hazai vezetőségének tagja. Vezetésével ült össze 1939 nyarán a párt konferenciája, ahol kijelölték az üzemi ifjúsági munka irányelveit. 1939–40-ben az MSZDP kerületi szervezeteiben számos kommunista sejtet szervezett. 1940 márciusában a kommunista és baloldali munkások százaival együtt a rendőrség letartóztatta; nyolcévi fegyházra ítélték. Egyik börtönből a másikba hurcolták, majd 1944-ben a dachau koncentrációs táborban halt meg. Számos, tevékenységére vonatkozó dokumentum található a Politikatörténeti Alapítvány Levéltárának VI/774. sz. fondjában. Neve a kommunista ellenállás jelképe lett, így közterület elnevezésére nem javasoljuk, mivel értelmezésünk szerint a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 14. § (2) bekezdése szerint XX. századi önkényuralmi politikai rendszer megalapozásához kapcsolható.

Kun Béla

(1886–1939) Szociáldemokrata, majd kommunista újságíró. A Kommunisták Magyarországi Pártja egyik megalapítója, a Magyarországi tanácsköztársaság vezető személyisége, külügyi és hadügyi népbiztos. Neve közterület elnevezésére nem használható, mivel a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 14. § (2) bekezdése szerint XX. századi önkényuralmi politikai rendszer megalapozásában, és kiépítésében vett részt.

Kunfi Zsigmond

(Nagykanizsa, 1879. április 28. – Bécs, 1929. november 18.) Szülővárosában érettségizett, majd a kolozsvári egyetemen magyar–német szakos középiskolai tanári diplomát szerzett. Irodalmárként, esztétaként több cikke jelent meg, műfordítónak is ismert. A Társadalomtudományi Társaság és a Huszadik Század című folyóirat köréhez tartozott, itt ismerkedett meg a szocializmus eszméjével és a munkásmozgalommal. A diplomaszerzés után Temesváron lett középiskolai tanár. Itt részt vett a szociáldemokrata pártszervezet munkájában, s ekkoriban kezdett publikálni a szociáldemokraták országos lapjában, a Népszavában. Politikai nézetei miatt munkahelyén fegyelmi eljárást indítottak ellene, emiatt a tanári pálya elhagyására kényszerült. 1907-ben Budapestre költözött, s szerkesztője lett az 1906-ban indult Szocializmus című folyóiratnak, majd a Népszavának. Részletes tanulmányban kritizálta kora oktatási rendszerét. 1909-től a Magyar Szociáldemokrata Párt vezetőségének tagja, a szociáldemokraták és a polgári demokrata mozgalom közötti kapcsolatok egyik építője. Az első világháború idején a háborús politika bírálója. 1917-ben az orosz forradalom lelkes támogatója, bár kétségeit hangsúlyozta a „szovjet út” magyarországi alkalmazhatóságával kapcsolatban. 1918 őszén a szociáldemokraták egyik legaktívabb politikusa, az őszirózsás forradalmat követően alakult Magyar Nemzeti Tanácsban a párt képviselője. A Károlyi Mihály vezette kormányban munkaügyi és népjóléti miniszter, majd a Berinkey Dénes vezette kormányban közoktatásügyi miniszter. E funkciót – népbiztosként – a

Tanácsköztársaság kikiáltása után is megőrizte, azonban hivataláról 1919 júniusában lemondott, egyúttal kritikával illette a terrort is. A Tanácsköztársaság bukását követően a fehérterror elől Csehszlovákiába, majd hamarosan Bécsbe utazott, s itt élte élete hátralévő részét. Folytatta újságírói és politikusi tevékenységét, a magyar szociáldemokrata emigránsok Világosság című lapjának szerkesztője, egyúttal az osztrák szociáldemokraták több lapjának is (Arbeiter Zeitung, Der Kampf) szerkesztője és munkatársa lett. Az 1920-as évek munkásmozgalmi válsága, valamint az 1927. júliusi osztrák munkásfelkelés leverése megviselte lelkiállapotát, 1929-ben öngyilkosságot követett el. A Tanácsköztársaságban folytatott tevékenysége alapján Kunfi részt vett a XX. századi önkényuralmi politikai rendszerek megalapozásában, kiépítésében, de politikai és intellektuális életművében nem ez a meghatározó.

Kuróczy Pál

(1895–1944) Baloldali munkás. 1944 májusában letartóztatták és szabadságvesztés büntetésre ítélték. Dachaubába került és ott hunyt el. Tevékenységéről nem találtunk érdemi információt.

Lájer Dezső

1880. március 25-én született Egerben. Asztalosként dolgozott, majd 1910-ben az Egri Munkásotthon első gondnoka lett. 1912-től az Egri Munkásbiztosító Pénztár tisztviselője, majd igazgatója. Az 1918. november 23-án megalakult Szociáldemokrata Párt intéző bizottságának tagja, hamarosan pedig elnöke lett. 1919. március 22-én lemondásra szólította fel Heves vármegye kormánybiztosát, s átvette annak tisztségét, mint megyei népbiztos, egyúttal a Heves Vármegyei Direktórium elnöke. E tiszteit 1919 májusáig töltötte be. Május elején néhány napra ellenforradalmárok vették a kezükbe Eger városát, s az általuk létrehozott nyolcas bizottságba bevették Lájert is mint a régi Direktórium képviselőjét. Néhány nappal később az ellenforradalom összeomlott, s a város vezetése visszakerült a proletárdiktatúra kezébe. Az ekkor újjászervezett direktóriumban Lájer a szociáldemokraták részéről delegált politikai megbízott lett. 1919. augusztus 5-én letartóztatták, majd börtönbüntetésre ítélték. 1922-ben Szegedre ment, ahol a Szociáldemokrata Párt titkáráként, illetve szakszervezeti titkárként dolgozott. Szegeden a helyi pártvezetés meghatározó alakjává vált. Igyekezett a párt városi tevékenységét mérsékelni, szélsőségektől mentes mederben tartani. Kitűnő szónok volt, szervezőmunkát végzett a Szeged környéki tanyavilágban. 1932-ben a városi törvényhatósági testület tagjává választották. 1936-ban több sztrájkbizottságnak is a megbízottja volt. 1938. október 14-én hunyt el Szegeden. Részt vett a Tanácsköztársaság Heves megyei megalapozásában, azonban a források arra utalnak, hogy mérsékelt álláspontot képviselt és pályája utolsó szakaszában a helyi szociáldemokrata politika elismert képviselője volt.

Landler Jenő

(1875–1928) Ügyvéd, szociáldemokrata, majd kommunista politikus. Kezdő ügyvéd korában számos sztrájkoló vasutas jogvédelmét látta el. A Magyar Vasutas Szövetség jogtanácsosa. 1908-tól a Szociáldemokrata Párt tagja. A hazai háborúellenes mozgalom egyik jelentős alakja, az 1918-as MÁV sztrájk egyik szervezője. 1918-ban a Nemzeti Tanács tagja lett. 1908-ban lép be a Magyarországi Szociáldemokrata Pártba, az első világháború idején részt vesz az antimilitarista mozgalmakban, vezető szerepet játszik az 1918. június 20–28. közötti országos ipari munkássztrájk szervezésében. 1919 márciusában részt vesz a szociáldemokrata és a kommunista párt egyesülési tárgyalásain, a Tanácsköztársaság egyik legbefolyásosabb vezetője. Kereskedelmi, majd belügyi népbiztos, május első felében a III. hadtest parancsnoka, a felvidéki hadjárat egyik irányítója, július közepétől a Vörös Hadsereg főparancsnoka. A Tanácsköztársaság bukása után Bécsbe emigrál, meghatározó szerepet játszik a Kommunista Magyarországi Pártja újjászervezésében. Kezdeményezi a kommunista fedőpárt, a Magyarországi Szocialista Munkáspárt létrehozását 1925-ben. Az emigrációból szervezi a letartóztatott magyarországi kommunisták jogi védelmét. Franciaországban, szívbetegekben

hunyt el. Személyéről közterület nem nevezhető el, mivel részt vett XX. századi önkényuralmi rendszer megalapozásában, kiépítésében és fenntartásában.

Láng Endre

(1906–1945) A rendelkezésünkre bocsátott információ szerint a Magyarországi Szociáldemokrata Párt ügyésze volt. A Politikatörténeti Alapítvány Levéltárában őrzött pártanyagok szerint a párt ügyésze 1926 és 1932 között Lukács Béla, 1932-től 1944-ig Somogyi Ödön volt. Elképzelhető, hogy a párt Jogvédő Irodájának volt munkatársa. Munkásságáról így nem áll rendelkezésünkre érdemi információ.

Láng Kálmán

(1881–1915) Vasesztergályos, szociáldemokrata aktivista, 1905–1906-ban a Magyarországi Szociáldemokrata Párt újvidéki titkára. Később a csepeli Weiss Manfréd Művek, majd a Lipták gyár munkása. Aktív szakszervezeti munkát végzett. 1914-ben katonai szolgálatra vonult be, 1915-ben elesett az olasz fronton.

Latinka Sándor

(1886–1919) Műszaki tisztviselő. 1912-ben belépett a Magyarországi Szociáldemokrata Pártba és a Vas- és Fémmunkások Központi Szövetségébe. Az őszirózsás forradalom után a Földmunkások és Kisgazdák Országos szövetségének szervező titkára, kezdeményezésére a Kaposvári Munkástanács 1919 februárjában a kisajátított Esterházy-birtokon termelőszövetkezetet hozott létre. Az 1919. március 10-én, még a Tanácsköztársaság kikiáltása előtt megalakult háromtagú Somogy megyei Direktórium tagja, majd a megye kormányzótanácsai biztosa. Karhatalmi századot is szervez az új rend elleni megmozdulások leverésére. A Tanácsköztársaság bukása után, 1919. szeptember 16-án tiszti különítményesek meggyilkolták.

Lengyel Ferenc

Földműves, a Tanácsköztársaság idején agitátorként tevékenykedett és belépett a Vörös hadseregbe is. Konkrét tevékenységéről nem találtunk információkat. Mivel a Tanácsköztársaság utáni időszakban rendelkezésre álló források szerint nem vonták felelősségre, munkássága aligha járult hozzá önkényuralmi rendszer érdemi működtetéséhez.

Lenin

(1870–1924) Lenin, Vlagyimir Iljics Uljanov. 1917-től a Népbiztosok Tanácsának elnökeként meghatározó szerepe volt a szovjet kommunista diktatúra kiépítésében és fenntartásában. Neve tehát közterület elnevezésére nem használható, mivel Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 14. § (2) bekezdése szerint XX. századi önkényuralmi politikai rendszer megalapozásában és kiépítésében vett részt.

Lipták András

(1895–1953) 1944-ben a Magyar Kommunista Párt békéscsabai szervezetének alapító tagja. 1945 és 1949 között a város első választott munkáspolgármestere.

Lówy Sándor

(1906–1929) Péksegéd, ifjúkommunista politikus. A Csehszlovákiai Kommunista Ifjúsági Szövetség tagja (1922–1926) és kassai szervezetének titkára (1924–1926). Írásai a Kassai Munkásban jelentek meg. 1926-ban áttelepült Magyarországra, egy hathónapos berlini pártiskola elvégzése után az illegális kommunista mozgalom ifjúsági szervezetének (Kommunista Ifjúmunkás Szövetség) titkára és a kommunista mozgalom legális fedő-pártjaként létrehozott MSZMP ifjúsági alosztályának vezetője, egyúttal az illegális kommunista párt (KMP)

vezetőségi tagja (a KB tagja). 1927 februárjában letartóztatták, s a bíróság izgatás vádjával három és félévi fegyházra ítélte. 1929-ben a váci fegyházban a politikai foglyok éhség-sztrájkjának egyik vezetője, a mesterséges táplálás közben meghalt. Löwy a magyarországi ifjúkommunista mozgalom egyik legismertebb személyisége. Következetes magatartása és feltételezett meggyilkolása miatt a második világháború után kialakult munkásmozgalmi emlékezetben kiemelt szerepet játszott: elsősorban a Rákosi-korszakban és a Kádár-rendszer első éveiben igen sok megemlékezés jelent meg róla. Több iskola és közterület viselte nevét. Tevékenysége közvetlenül nem szolgálta önkényuralmi rendszer létrehozását vagy fenntartását, a kommunista önkényuralmi rendszer propagandájában játszott szerepe okán azonban nem javasoljuk neve használatát közterületek elnevezésében.

Lukács György

(1885–1971) Világhírű filozófus. 1918 végétől a Kommunisták Magyarországi pártjának tagja, a Tanácsköztársaság idején közoktatásügyi népbiztos, 1919 ősztől Bécsben, Berlinben, majd Moszkvában élt, 1920 és 1929 között az illegális kommunista párt egyik vezetője volt. Stratégiai kérdésekben összeütközésbe került a pártvezetéssel, ezért kizárták a pártból. 1938-tól vett részt ismét a magyar kommunista emigráció munkájában. 1945 után egyetemi tanár Magyarországon, a pártvezetéssel többször konfliktusba kerülő ideológus. 1956-ban Nagy Imre kormányának tagja, a forradalom után újjáalakuló állampártba csak 1967-ben veszik vissza. A 2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól 14. § (2) bekezdése szerint közterület, illetve közintézmény nem viselheti olyan személy nevét, aki a XX. századi önkényuralmi politikai rendszerek megalapozásában, kiépítésében vagy fenntartásában részt vett, s mivel Lukács György kétségtelenül részt vett a kommunista rendszer megalapozásában, kiépítésében és fenntartásában, a törvény erejénél fogva Lukács Györgyről közterület nem nevezhető el. Ez a szakvélemény nem arra vonatkozik, hogy tudósi kvalitásai alapján nevezhető-e el utca Lukács Györgyről. Így pusztán a törvényi tényállásból és a Lukács György élettörténetéből adódó konklúziót fogalmaztuk meg, mindenféle további tudományos mérlegelés nélkül.

Madzsar József

(1876–1944) Orvos, a huszadik század elején a Társadalomtudományi Társaság és a Huszadik Század c. folyóirat körül kialakult, a demokratikus társadalmi reformok lehetőségeit kereső értelmiségi kör tagja, Szabó Ervin barátja, részt vesz az első magyar nyelvű Marx–Engels válogatás szerkesztésében. 1912-től orvosi munkáját feladva a Fővárosi Könyvtár főkönyvtárosa. Az első világháború idején megszervezi az anya- és csecsemővédelmet. A Tanácsköztársaság egészségügyi kormányzatának aktív résztvevője. 1919 őszén belép a Magyarországi Szociáldemokrata Pártba, 1921-ben emigrál Bécsbe, a Bécsi Magyar Újság kiadóhivatalának vezetője. 1924-ben tér haza, neves lexikonszerkesztőként dolgozik, eleinte a szociáldemokrata pártban, 1927-től a Kommunisták Magyarországi Pártja tagjaként végez politikai tevékenységet, 1931 és 1933 között szerkeszti a párt legális folyóiratát, a Társadalmi Szemlét. Többször letartóztatták, és szabadságvesztésre ítélték. 1936-ban a Szovjetunióba emigrált. 1938-ban ott is letartóztatták, és 1944-ben a Kotlasz nevű táborban hunyt el.

Magyar Lajos

(1891–1938?) Író, újságíró. 1912-től a Világ c. lap munkatársa, az első világháború során haditudósító. 1918-ban a Nemzeti Tanács tagja, az újságírók szakszervezetének főtitkára, 1919-ben, a Tanácsköztársaság alatt a Szellemi Termékek Országos Tanácsa sajtóbizottságának vezetője. A Tanácsköztársaság bukása után 10 évi börtönre ítélték, 1922-ben azonban a Szovjetunió kicserélte. Moszkvában előbb a ROSZTA sajtóiroda, majd az Izvesztyija és a Pravda munkatársa, részt vett a Kommunista Internacionálé Végrehajtó Bizottságának tevékenységében. 1924-ben a berlini szovjet követség munkatársa, 1926–1927-

ben Kínában sajtóattasé. Kínából visszatérve Kommunista Internacionálé közép-keleti osztályának helyettes vezetője, a Pravda munkatársa, a moszkvai Keleti és Vörös Egyetem tanára. Két könyvet írt Kínáról. 1934-ben letartóztatták, a börtönben halt meg. A Politika-történeti Alapítvány Levéltárának VI/714. fondja gazdag anyagot őriz róla.

Majakovszkij

(1893–1930) Orosz-szovjet költő, drámaíró, publicista, az orosz futurizmus fontos személyisége. 1912-től publikál verseket. 1908-tól 1910-ig a bolsevik párt tagja, agitátor. Együttműködik az 1917-es októberi forradalommal, 1919–1921-ben több ezer plakátot készített az Orosz Táviróügynökség részére, 1922 és 1930 között a kommunizmust népszerűsítve sokat utazik Nyugat-Európában és Amerikában. Élete utolsó éveiben a Komszomolszkaja Pravdának dolgozott, de gyakran bírálta a rendszer visszasságait. Magánéleti és politikai problémáinak öngyilkossággal vetett véget. Jóllehet költői munkássága világirodalmi jelentőségű, kétségtelenül részt vett a szovjet önkényuralmi rendszer megalapozásában, kiépítésében és fenntartásában.

Május 1.

Az 1886. május 1-jei chicagói munkássztrájk során a rendőri sortűz áldozatául esett munkásokra emlékezve 1891-ben a II. Internacionálé (a munkás szakszervezetek nemzetközi egyesülése) nyilvánította hivatalosan ünnepnappá május 1-jét. Elsősorban szociáldemokrata ünnep, de 1955 óta XII. Piusz pápa rendelkezése alapján katolikus ünnep is, Munkás Szent József ünnepe. Bár a kommunista diktatúra egyik kiemelt ünnepe volt, ennek ellenére ma is számos országban – így Magyarországon is – a munka ünnepe, munkaszüneti nap. A kifejezés XX. századi önkényuralmi politikai rendszerre közvetlenül nem utal, ezért használható.

Majzik Viktor

A történész munkatársak által végzett feltáró munka, valamint a megkereséshez mellékelt, szakmailag korrekt életrajzok alapján az állapítható meg, hogy Majzik Viktor önkényuralmi rendszer kiépítésében, fenntartásában nem vett részt.

Makarenkó

(1888–1939) Ukrán-szovjet pedagógus. 1920-tól Harkov közelében fiatal bűnözők számára létrehozott nevelőintézetet vezetett, pedagógiájának központi gondolata (a korabeli nemzetközi reformpedagógiai irányzatokkal összhangban) az önigazgató, munkára és a gyermekekkel közösen kidolgozott magatartási szabályokra alapozott kollektíva létrehozása és működtetése. A néhány esetre utaló elhíresült makarenkói pofon mítosza ellenére a testi fegyelmezés helyett a kollektíva erejére épített meggyőzés vezette pedagógusi munkáját. Munkássága egyes elemei tükrözték a kommunista önkényuralmi rendszer jellegzetességeit és hozzájárultak fenntartásához, de a harmincas évekre a szovjet pedagógia fő vonala eltávolodott a szabad közösségek építését célzó makarenkói reformpedagógiától. Bár nevének használata közterület és közintézmény elnevezésében a kommunista diktatúra idején vált gyakorivá, Makarenko nemzetközi tekintélye, pedagógiatörténeti jelentősége lehetővé teszi, hogy nevét közterület viselhesse.

Mártírok

Az életüket meggyőződésükért önként feláldozó személyek elnevezésére használt általános megnevezés. Eredete a korai keresztényüldözések elszenvedőire vezethető vissza. A XX. században azonban mindazokra alkalmazták, aki meggyőződésük miatt veszítették életüket. 1945 után leggyakrabban a korábban a kommunizmus ügyéért küzdő, s életüket veszített munkásmozgalmi személyekre utalva használták. Ennek ellenére, mivel a fogalom ma is általános jelentésű, az elnevezés használható.

Martos Flóra

(1897–1938) Iparvegyész, szakszervezeti aktivista, illegális kommunista. A Charité Poliklinika röntgen asszisztense, majd az 1920-as évek elején iparvegyész technikus oklevelet szerez. 1918-tól a szociáldemokrata párt, valamint a Magánalkalmazottak Országos szövetsége tagja. A Tanácsköztársaság idején a gyermekbarát mozgalomban tevékenykedik. 1919. szeptembertől az internált baloldaliaknak nyújt segítséget. 1924-től megszakításokkal vegyésztechnikus a Shell Kőolaj Vállalat csepeli laboratóriumában. 1927-től csatlakozik az illegális kommunista párthoz (KMP). 1929-től a Magyarországi Vörös Segély vezetője. 1930-ban letartóztatják, nyolc hónapi börtön után 1931. májusban szabadul. Ezt követően egykori fogolytársainak nyújt segítséget. 1935 júliusában politikai tevékenysége miatt ismét őrizetbe veszik. Az 1937. márciusi tárgyaláson bizonyíték híján felmentik, de a húsz hónapos előzetes fogva tartás körülményei aláássák egészségét, s rövidesen meghal. Személye körül 1945 után kultusz alakult ki: a kommunista propaganda Martos tevékenységének bemutatása során a nő- és gyermekmozgalomban vállalt szerepére, karitatív tevékenységére összpontosított. A kultusz kétségtelenül egy önkényuralmi rendszer propaganda munkájának része volt, de Martos Flóra személyes tevékenysége nem kapcsolható önkényuralmi rendszer létrehozásához vagy működtetéséhez.

Marx Károly

(1818–1883) Filozófus, közgazdász. A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 14. § (2) bekezdésének szó szerinti értelmezése alapján az önkényuralmi rendszer megalapozói közé sorolhatnánk, akárcsak eszmetörténeti értelemben a felvilágosodás nagy gondolkodói. Az önkényuralmi rendszer kiépítői és fenntartói közé semmi esetre sem sorolhatjuk, mivel az első huszadik századi önkényuralmi rendszernek tekintett szovjet kommunista diktatúra kiépülésének kezdete (1917) előtt több mint harminc évvel meghalt. Bár a XIX. század végén a marxizmus leegyszerűsített változatát több, később XX. századi önkényuralmat előkészítő politikai mozgalom igyekezett kisajátítani és a kommunista diktatúrában a „vulgárm marxizmus” állami ideológiává vált, Marx szellemi teljesítményét az egyetemes művelődéstörténet önmagában nagyra értékeli. Emiatt a mai Németországban (pl. Berlin, München, Frankfurt am Main), Franciaországban vagy Olaszországban több tucat közterület viseli nevét. Ezek azonban mind olyan területek, ahol nem történt próbálkozás tanításainak gyakorlatba való átültetésére. Magyarországon azonban nevének használatát közterület elnevezésére nem javasoljuk, mivel a marxizmus-leninizmus révén nagy mértékben kötődik a szovjet típusú önkényuralmi rendszerhez. A Marxról elnevezett közterületeket Magyarországon 1990 után szinte mindenhol megváltoztatták, ideértve a közgazdaságtudományi egyetemet is.

Máté János

(1922–1956) Katonatiszt az 1950-es évek első felében, így részt vett a kommunista önkényuralmi rendszer fenntartásában, ezért nevét közterület nem viselheti.

Matuzsa György

(1923–1956) Napszámos, majd mozdonyvezető-tanonc. A MÁV-nál került kapcsolatba az illegális kommunista mozgalommal, ezért letartóztatták. A második világháborúban a nyugati fronton harcolt, angol fogságba esett, ahonnan megszökött. Hazatérése után belép az MKP-ba. Eközben a vásárosnaményi MÁV-állomáson fűtő, majd 1948 és 1950 között rendőr Debrecenben, Budapesten, majd Nagykanizsán. 1950-ben saját kérelmére a határőrséghez helyezik át. 1956-ban határőrként vezénylik Budapestre. Október 24-én részt vesz a fegyveres harcokban a forradalmárok ellen, majd 25-én a pártközpont védelmére vezényelték, ahol halálos tüdőlövést kapott, amibe október 29-én belehalt. Posztumusz századossá léptették

elő, s kitüntették. Nevét 1958-tól Mohácson emléktábla, Vásárosnaményban általános iskola, Vitka községben utca őrizte. Mivel részt vett a kommunista diktatúra fenntartásában, neve nem használható közterület elnevezésére.

Mausz Rezső

(1877. október 20. – 1922 körül) Szocialista nyomdász, 1919 januárjától a nyomdászok szak-szervezetének politikai szerepet vállaló tagja. 1919 májusában a Tanácsköztársaság Hadügyi Népbiztossága a laktanyák felügyeletével bízta meg. 1919. június 26-tól a Forradalmi Kormányzótanács Szántó Béla hadügyi népbiztos helyettesévé nevezte ki. 1919 októberében letartóztatták, 1922 februárjában a hadifogolycsere kertében a Szovjetunióba távozhatott, halálának körülményeiről és pontos időpontjáról nincs adat. Érdekes véletlen, hogy Örkény István több fikciós írásában egy sztálinista magyar vállalatvezetőt Mausz Rezsőnek hívnak. Vezető szerepet játszott a Tanácsköztársaság önkényuralmi rendszerének megalapozásában, kiépítésében, fenntartásában.

Mayer Lajos

(1889-1919) Gépészmérnök. Feltehetőleg 1917-ben lett a Magyarországi Szociáldemokrata Párt tagja. 1919-ben, a Magyarországi Tanácsköztársaság kikiáltása után Mayer Győr városi és megyei üzemi biztosi meghatalmazást kapott, személyesen is részt vett az üzemek szocializálásában. Majd Győr város és megye ideiglenes műszaki megbízottja lett, így főképpen műszaki teendőkkel foglalkozott, számos rendeletet adott ki. Áprilisban a győri városi tanács tagja, továbbá intézőbizottságának tagja, majd a megyei tanács egyik elnöke lett. A Magyarországi Tanácsköztársaság elleni román támadás megindulása után egy győri gyűlésen a Vörös Hadseregbe történő belépésre buzdított. A Reggel című lap 1919. április 23-i számának tudósítása szerint ekkor, egyebek mellett, ezeket mondta: „Ahol a burzsoá uralom visszatér, ott vérben tobzódik és az ismert esetek nem szórványosak, hanem általános burzsoá tulajdonságok. Ezért a proletárságnak éppen olyan kegyetlennek kell lenni itt, mint amilyen kegyetlenek máshol a kapitalisták. Fel kell állítani a legjobban felszerelt vörös hadsereget, hogy védekezhessünk.” Mayernek fontos szerepe volt abban az április-május fordulóján végrehajtott támadásban, amelynek során győri munkások és vöröskatonák megkísérelték a csehek által megszállt Komárom visszaszerzését és a Duna túlsó partján is a proletárdiktatúra kikiáltását, ám a sikertelen akcióban életét veszítette. Tevékenysége kötődik XX. századi önkényuralmi rendszer megalapozásához és fenntartásához.

Medvegy János

Medvegy részt vett önkényuralmi rendszer megalapozásában, kiépítésében, fenntartásában. Medvegy János tagja volt Szarvas 1919-es, Tanácsköztársaság alatti direktóriumának, Medvegy a forradalmi törvényszéknek is.

Mendel Gáspár

(?-?). Néptanító. 1897-ben új iskola épült a kecskeméti városi tanács költségvetéséből Bugac elődjén, Alsómonostoron. Ebben az időben kezdett itt tanítani Mendel Gáspár, aki eredetileg orvos kívánt lenni, de néptanítóként is nagymértékben hozzájárult az alsómonostori (bugaci) egészségügy és általában a település fejlődéséhez. Tevékenységének részleteiről nem találtunk adatot.

Mészáros József

(1902-?). A Magyarországi Szociáldemokrata Párt tagja. Székesfehérvárott tevékenykedett. 1944. november 3-án nyilasok hurcolták el, eltűnt. Tevékenységéről nem áll rendelkezésre érdemi információ.

Mező Imre

(1905–1956) Szabósegéd, majd kommunista politikus. Belgiumban belépett a Kommunisták Magyarországi Pártjának antwerpeni csoportjába. 1936-tól 1939-ig Spanyolországban harcolt a köztársaságiak oldalán, majd Franciaországban bekapcsolódott a németellenes ellenállási mozgalomba. 1945-től Magyarországon élt és kommunista, valamint szakszervezeti funkcionáriusként tevékenykedett. 1954-től a Magyar Dolgozók Pártja Budapesti Bizottságának titkára volt. 1956. október 30-án a Köztársaság téri pártház ostromakor halálos sebet kapott és november 1-jén kórházban meghalt. 1956 után a kommunista propaganda a „fasiszta ellenforradalom orvul meggyilkolt áldozatának” nevezte. Esete a „mártírgyártás” tipikus példája. Így neve közterület vagy közintézmény elnevezésére nem használható, mivel a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 14. § (2) bekezdése szerint „XX. századi önkényuralmi politikai rendszer megalapozásában, kiépítésében és fenntartásában vett részt.”

Micsurin

(1855–1935) Orosz-szovjet botanikus, növénynevelő. Bár pályája korai szakaszának szakmai teljesítményét elismerik, az 1920-as évek végétől a liszenkoizmus-micsurinizmusra hivatkozva az elméletével és gyakorlatával ellentétes nézeteket képviselő tudósokat ellehetlenítették, börtönbe zárták vagy kivégezték a kommunista diktatúra idején. Önkényuralmi rendszer megalapozásában, kiépítésében, fenntartásában közvetlenül nem vett részt, ugyanakkor neve közvetlenül utal, összekapcsolódik az önkényuralmi rendszer idején történetekre.

Mladonyiczky Béla

Mladonyiczki Béla, Bagi Alajos és Paraszt Lajos kortárs békésszentandrásiai. Mladonyiczki Béla 1995-ben, Bagi Alajos plébános 1994-ben, Paraszt Lajos 1981-ben hunyt el. Parasztnak emléktáblája is áll a településen lévő házában. A „Bagi Főjegyző” elnevezés feltételezhetően Bagi István (1938–1949) főjegyzőre utal, akinek emlékére 2005-ben avattak emléktáblát. A kortárs békésszentandrásiakról nem áll rendelkezésre elégséges információ ahhoz, hogy az önkényuralmi rendszerekhez való esetleges kötődésükről érdemben állást foglaljunk. Életútjukat legjobban a helyi közösség ismeri.

Mónus Illés

(1888–1944) Újságíró. Az 1910-es években különböző szociáldemokrata szakszervezeti lapok szerkesztője. A Tanácsköztársaság idején a szakszervezeti ellenzék tagjaként tevékenykedett. 1927-től az MSZDP pártvezetőjének tagja, majd főtitkára és vezető ideológusa. 1934-től 1938-ig a Szocializmus, 1934-től 1939-ig a Népszava főszerkesztője. 1944. március 19-én a Gestapo letartóztatta. A nyilasuralom alatt meggyilkolták. XX. századi önkényuralmi politikai rendszer megalapozásában, kiépítésében és fenntartásában nem vett részt, így neve használható közterület vagy közintézmény elnevezésére.

Mosolygó Antal

(1891–1927) Szociáldemokrata, majd kommunista agitátor. A szindikalista munkások, az első világháború idején pedig a forradalmi szocialisták csoportjának tagja. A KMP egyik alapítója, a Tanácsköztársaság idején a Központi Munkás- és Katonatanács tagja és politikai biztos a Vörös Hadseregben. 1921-ben fogolycserével került a Szovjetunióba, ahol tüdőbajban hunyt el. Sírja a Fiumei úti temető munkásmozgalmi panteonjában van. Személyéről közterület nem nevezhető el, mivel részt vett XX. századi önkényuralmi rendszer megalapozásában, kiépítésében és működtetésében.

Munkás

Bár az elnevezés közterület vagy közintézmény elnevezésében a kommunista diktatúra idején vált gyakorivá, használata a törvény értelmében nem tiltható meg, mivel ezzel a kifejezés használatát az önkényuralmi rendszerre közvetlenül utalónak tekintenénk. A kifejezés önmagában nem utal közvetlenül önkényuralmi politikai rendszerre, így továbbra is használható.

Münnich Ferenc

(1886–1967) Jogász, politikus. Politikai biztos a Tanácsköztársaság idején, majd a Szovjetunióba emigrál, harcol a spanyol polgárháborúban. 1956–1966 között az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, 1956. november 4. és 1957. február 28. között a kormány elnökhelyettese, majd 1958. január 28-ig első elnökhelyettese; 1958. január 28. és 1961. október 13. között a minisztertanács elnöke az 1956-ot követő kivégzések idején. Neve közterület vagy közintézmény elnevezésében nem használható, mivel a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 14. § (2) bekezdése szerint XX. századi önkényuralmi politikai rendszer megalapozásában, kiépítésében és fenntartásában vett részt.

Nagy Imre

(1896–1958) A XX. századi magyar történelem egyik legjelentősebb egyénisége. Magas rangú vezetői pozíciókat betöltve fontos szerepet játszott a magyarországi kommunista rendszer kialakításában és működtetésében, 1953 nyarát követően a rendszert reformálni kívánó erők vezető egyénisége. Az 1956-os forradalom tapasztalata kommunista meggyőződését háttérbe szorítva a nemzeti forradalom vezetőjévé tette. Az 1990-es választások után összeülő országgyűlés első határozatában törvénybe iktatta, hogy az új demokratikus Magyarország előzménye és alapja az 1956-os forradalom és szabadságharc, amelynek meghatározó vezetője volt Nagy Imre. Emlékét külön törvény is megörökítette, az 1996. LVI. törvény szerint ugyanis Nagy Imre személyisége, államférfiúi magatartása, erkölcsi helytállása elválaszthatatlan az 1956-os forradalomtól és szabadságharctól, a demokrácia és a nemzeti függetlenség eszméjétől. A 2002. XXX. törvény Nagy Imréről elnevezett magas magyar állami kitüntetés hozott létre. Megtisztelve érezheti magát az a közterület, amely nevét viselheti.

Nagy Jenő

Nem kapcsolódik önkényuralmi rendszerek megalapításához vagy működtetéséhez.

Németi Jenő

(1911–1945) A két világháború között a magyarországi textilmunkások szakszervezetének egyik vezetője. 1940-től a Kommunisták Magyarországi Pártjának tagja, 1942-ben letartóztatták és 6 évi szabadságvesztésre ítélték. 1944-ben Dachauba szállították, ott hunyt el.

Népfront

Általában különböző irányzatok széles körű politikai együttműködését jelenti, többnyire kommunista kezdeményezésre, valamilyen közös cél elérése érdekében (így például háborúellenesség, antifasizmus). A kifejezés Magyarországon a Magyar Függetlenségi Népfronthoz (1949–1954), illetve a Hazafias Népfronthoz (1954) kapcsolódik. Előbbi a Magyar Nemzeti Függetlenségi Frontból alakult meg Rákosi Mátyás elnökségével, kommunista túlsúllyal. Az 1949-es országgyűlési választáson a Népfront listáin kívül másra nem is lehetett szavazni, ezért az önkényuralmi rendszer kiépülésének egyik szimbóluma. Ebből a szervezetből alapult társadalmi szervezatként a Hazafias Népfront, amelynek a Kádárkorszakban elsődleges szerepe a tanácsi és országgyűlési áldemokratikus választások lebonyolítása és a látszólagos társadalmi mozgósítás volt. Nem javasoljuk a kifejezés használatát, mivel az a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX.

törvény 14. § (2) bekezdése szerint „XX. századi önkényuralmi politikai rendszerre közvetlenül utal.”

Néphadsereg

A Magyar Népköztársaság haderejének hivatalos elnevezése Magyar Néphadsereg volt 1951 és 1990 között, vagyis a kommunista rendszer idején. A Néphadsereg politikai felügyeletét az MSZMP látta el. Ezért nem javasolt a kifejezés használata közterület vagy közintézmény elnevezésében, mivel az a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 14. § (2) bekezdésének szerint „XX. századi önkényuralmi politikai rendszerre közvetlenül utal.”

Népkert

Az elnevezés használata nem önkényuralmi rendszer idején vált gyakorivá, nem utal közvetlenül önkényuralmi politikai rendszerre, így továbbra is használható közterület elnevezésére.

Nógrádi Sándor

(1894–1971) Villanyszerelő, politikus. 1919 februárjától tagja Kommunisták Magyarországi Pártjának. 1919 augusztusa után Csehszlovákiába távozott, majd a Kommunista Ifjúsági Internacionálé, illetve a Kommunista Internacionálé megbízásából számos európai országban szervezte a kommunista mozgalmakat. 1944-ben partizáncsoport parancsnok és 1945-től haláláig tagja a KMP, az MDP, majd az MSZMP Központi Vezetőségének, illetve a Központi Bizottságnak. 1949 és 1956 között vezérezredesi rendfokozattal a Magyar Néphadsereg politikai főcsoportfőnöke, mint ilyen – Farkas Mihály mellett – számos törvénytelen per aktív közreműködője. 1960 és 1966 között az MSZMP Központi Ellenőrző Bizottságának elnöke. Neve közterület vagy közintézmény elnevezésében nem használható, mivel a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 14. § (2) bekezdése szerint XX. századi önkényuralmi politikai rendszer megalapozásában, kiépítésében és fenntartásában vett részt.

Nyári Nagy Pál

Nem kapcsolódik önkényuralmi rendszerek megalapításához vagy működtetéséhez.

Nyirő József

(1889–1953) Jelentős irodalmi tehetség volt, különösen korai novellisztikája, valamint önéletrajzi regénye (Isten igájában) említésre méltó. A negyvenes évek elejéig, vagyis az életmű legfontosabb szakaszában, népi jellegű plebejus demokrata álláspontot képviselt, az erdélyi Helikon íróközösségébe tartozott. Később a szélsőjobboldalra tolódott, Szálasi hívévé vált, a soproni nyilas országgyűlésen is részt vett, majd a nyilas vezetőkkel együtt hagyta el az országot. Több szélsőséges orgánomot szerkesztett, emigrációja után is politikailag aktív maradt, beállítottsága nem változott. Nyirő József szépirodalmi munkásságában a szélsőséges politikai nézetek nem jelennek meg – az általa szerkesztett lapok szerkesztőségi cikkeiben azonban kétségtelenül igen. Alakjának árnyalt megítéléséhez tehát – az Országgyűlés elnökének szavaival egyetértve (sajtótájékoztató, Marosvásárhely, 2012. május 24.) – külön kellene választanunk politikai és írói munkásságát (így járt el a közoktatási kormányzat is, amikor Nyirő József prózáját a NAT részévé tette). A közterületek elnevezésére vonatkozó, hivatkozott törvényi hely azonban nem tesz lehetővé ilyen elkülönítést, további mérlegelést. Nyirő József tagadhatatlanul tevékenyen részt vett az egyik XX. századi önkényuralmi rendszer fenntartásában, így nevének közterület-elnevezésként való felhasználása – kétségbevonhatatlan írói erényei ellenére – a törvény betűje szerint tilalom alá esik. Megjegyzendő,

hogy Székelyudvarhelyen több mint egy évtizede utca viseli a nevét, nyilvánvalóan a román hatóságok tudtával és engedélyével.

Október 6.

Október 6-án az 1849. október 6-án kivégzett 13 aradi vértanúra, valamint az ugyanekkor Pesten kivégzett Batthyány Lajosra emlékezünk. Az elnevezés tehát az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc emléknapja, annak leverésére emlékező gyászsünnepe.

Oprendek Sándor

1956. november 4. után Miskolcon államvédelmi őrnagy volt. A munkástanácsok betiltása miatt felvonulókra a szovjet csapatok és karhatalmista egységek 1956. december elején sortüzet adtak. A vérengzés ellen tiltakozók a laktanyához vonultak, majd benyomultak a laktanya területére. Eközben Oprendeket tisztázatlan körülmények között lelőtték. Több borsodi településen utcát neveztek el róla. Más források kapcsolatba hozták nevét a korábbi miskolci sortüzek elrendelőivel is. Részt vett XX. századi önkényuralmi rendszer fenntartásában, így nevének használata közterület vagy közintézmény elnevezésében nem javasolt.

Ortutay Gyula

(1910–1978) Néprajtudós, egyetemi tanár, művelődéspolitikus, miniszter, az MTA tagja, Baumgarten-díjas (1937, 1942), állami díjas (1976). 1943-tól politizál a Független Kisgazda, Földmunkás és Polgári Párt tagjaként, a párt vezetőp tisztségviselőjeként szorgalmazza az együttműködést a baloldali pártokkal. 1945-től kezdve szorosán együttműködik a kommunista vezetőkkel. 1947–50-ben vallás- és közoktatásügyi miniszter, fontos szerepe volt az iskolák államosításában. 1957-től 1963-ig az ELTE rektora. 1967-től haláláig az MTA Néprajzi Kutató Csoport igazgatója. Országgyűlési képviselő (1945–53, 1958–78), az országgyűlés kulturális bizottságának elnöke (1970–78), az Elnöki Tanács tagja (1958–78), 1957 és 1964 között a Hazafias Népfront főtitkára, 1964–1978 között a Hazafias Népfront alelnöke és a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat (ITI) elnöke. Vezető szerepet töltött be a magyar néprajztudomány különböző intézményeiben. Az Acta Ethnographica szerkesztője (1950–78) és az Ethnographia c. folyóirat főszerkesztője (1949–56). A Magyar Néprajzi Társulat elnöke (1949–78), és Magyar Néprajzi Lexikon alapító főszerkesztője. Elsősorban vallás- és közoktatásügyi miniszterként végzett politikai tevékenysége, valamint a kommunista önkényuralmi rendszer különböző politikai szervezeteiben betöltött tisztségei okán nem javasoljuk, hogy nevét közterület viselje.

Pálfi Ernő

Politikus (1907–1982). 1932-től az MSZDP nyíregyházi szervezetének tagja, illegális kommunista. 1945 júniustól az MKP nyíregyházi városi titkára, 1945–1948-ban a Szabolcs vármegyei Nemzeti Bizottság elnöke. 1948. március 28-tól Szabolcs megye kommunista párti főispánja. 1949. júniustól a Belügyminisztériumban osztályvezető. 1951-től az Állami Egyházügyi Hivatal győri megbízottja, 1952-től az Autókereskedelmi Vállalat fővárosi telepvezetője. 1956 tavaszától 1959-ig a Hazafias Népfront országos központjában előadó, majd személyzeti osztályvezető. 1959-től 1968-as nyugdíjazásáig az angyalföldi Gyógyszeralapanyag Készletező Vállalat igazgatója. Személyéről közterület nem nevezhető el, mivel részt vett XX. századi önkényuralmi rendszer megalapozásában, kiépítésében és fenntartásában.

Pálfy János

(1881–1920) Nyomdász, szociáldemokrata politikus. Egy szolnoki nyomdában dolgozott, s már a XX. század elején bekapcsolódott a szociáldemokrata mozgalomba. 1918. október végén a szolnoki nemzeti tanács tagjává delegálták, majd egyéb tisztségeket is betöltött. 1919 márciusában, a Tanácsköztársaság létrejötte után a három főből álló megyei direktórium

harcos, az új rendszerrel nem rokonszenvezőket eltávolítani kívánó tagja lett. 1919 áprilisában a szolnoki városi tanács, majd a megyei tanács tagja lett. A szolnoki pártszervezet képviselőjeként vett részt az egyesült szociáldemokrata–kommunista párt kongresszusán, a június 12-i ülésen pedig a pártkongresszus egyik elnökévé választották. Részt vett a Tanácsok Országos Gyűlésén is, ahol a Szövetséges Központi Intéző Bizottság tagjává választották. A diktatúra bukása után letartóztatták. 1920. márciusi tárgyalásán a bíróság jogerősen felmentette, az internálásokra vonatkozó rendelet miatt azonban nem bocsátották szabadon, és még ugyanezen évben meggyilkolták.

Paprika Antal

(1881–1919) Ügyvéd, szociáldemokrata politikus. 1914 előtt kiskunhalasi ügyvédként ismert, az első világháborúban orosz fogságban találkozott kommunista eszmékkel. Az 1918. november 3-án megalakult kiskunhalasi munkástanács tagja és titkára. 1919-ben rövid ideig a várost irányító 5 tagú direktórium tagja. A városba bevonuló román csapatok kivégezték. A direktórium tagjaként részt vett önkényuralmi rendszer megalapozásában, ezért róla közterület elnevezése nem javasolt!

Paraszt Lajos

Mladonyiczki Béla, Bagi Alajos és Paraszt Lajos kortárs békésszentandrásiak. Mladonyiczki Béla 1995-ben, Bagi Alajos plébános 1994-ben, Paraszt Lajos 1981-ben hunyt el. Parasztnak emléktáblája is áll a településen lévő házában. A „Bagi Főjegyző” elnevezés feltételezhetően Bagi István (1938-1949) főjegyzőre utal, akinek emlékére 2005-ben avattak emléktáblát. A kortárs békésszentandrásiakról nem áll rendelkezésre elégséges információ ahhoz, hogy az önkényuralmi rendszerekhez való esetleges kötődésükről érdemben állást foglaljunk. Életútjukat legjobban a helyi közösség ismeri.

Paróczay János

(1889 – ?). Szabómunkás, politikus. Az első világháborúban orosz hadifogságba került, itt vált a szovjethatalom hívévé. Magyarországra történő visszatérése után, 1919-ben, a Tanácsköztársaság kezdetén a békéscsabai ideiglenes, háromtagú direktórium tagja, majd a tíztagú direktórium elnöke lett. Az új rendszer április végi, békéscsabai megszűnése után más területen tevékenykedett. A diktatúra bukását követően Újvidékre került, majd Budapestre költözött. Visszaemlékezése szerint 1926-ban a gyulai ügyészség letartóztatta a Tanácsköztársaság idején végrehajtott tetteiért „s csak az elévülés mentett meg (...) a további súlyos következményektől”. Mivel részt vett XX. századi önkényuralmi rendszerek kiépítésében és működtetésében, nem javasoljuk, hogy közterület viselje a nevét.

Partizán

Irreguláris katonai „szervezet”, amely általában az ellenség által elfoglalt területeken, az ellenség hátában tevékenykedik. Amennyiben a „partizánok” nem tartják be a nemzetközi hadijog előírásait, úgy minden kor minden hadereje terroristáknak tartja őket és akként lép fel velük szemben. A partizán kifejezést Magyarországon általában a második világháború során németek ellen harcoló szovjet fegyveresekre használták, ezért a fogalom jelentése hazánkban sokak számára a kommunista szinonimájává is vált. Magyarországon 1945 után az alig létező partizánok jelentős szervezetet hoztak létre – Magyar Partizánszövetség –, amelynek tagjai közé évtizedekig többnyire csak a volt szovjet alakulatokhoz tartozott partizánokat vettek fel. Az 1980-as évektől a szervezet átalakult, és a tagfelvétel más „ellenállókra” is kiterjedt. Mivel a kifejezés közvetlenül utal az önkényuralmi politikai rendszer kiépítését elősegítő idegen állam fegyveres erejére, a szovjet hadseregre és annak irreguláris katonai „szervezetére”, nem használható közterület elnevezésére.

Pataki István

(1914–1944) Vésnök, esztergályos, az 1930-as években szakszervezeti aktivista, 1943–1944-ben a vasas szakszervezet ifjúsági csoportjának vezetője. Az ország 1944. márciusi német megszállása után segített a munkaszolgálatra behívottak bújtatásában, szabotázsakciók szervezésében, 1944 nyarától pedig részt vett a kommunista párt röplapjainak terjesztésében. 1944. október–novemberben a Kommunista Ifjúsági Szövetség Weiss Manfréd gyárban tevékenykedő szervezetének vezetője lett. A gyárban egy ellenőrzés során fegyvert találtak nála, ezért a nyilas hatóságok letartóztatták (1944. november 23.) és statáriális eljárás útján halálra ítélték (1944. december 22.). Kreutz Róberttel és Pesti Barnabással együtt végezték ki. 1945 után a nációkkal és nyilasokkal szembeszálló kommunista ellenállás hőseként tisztelték. Nevének végződését azonban a korszellemnek megfelelően az úrinak tekintett y-ról i-re változtatták, vagyis „Pataki”-ként használták.

Pintér László

(1898–1920) Hegesztő, kommunista politikus. A Kommunisták Magyarországi Pártja szolnoki szervezetének alapító tagja. A Tanácsköztársaság idején, 1919. április 7-én a szolnoki munkástanács jelölése alapján a szolnoki munkás-, paraszt- és katonatanács tagjává választották. A diktatúra bukása után letartóztatták és 1920-ban meggyilkolták.

Pirók Gyula

(1908–1943) A Közlekedési és Szállítási Dolgozók Szakszervezete központi vezetőségének tagja. 1942-ben munkaszolgálatosként került a keleti hadszíntérre, ahol hadifogságba került és ott hunyt el. Önkényuralmi rendszer megalapozásában, kiépítésében, fenntartásában nem vett részt.

Pokrócz Ferenc

(1864–1942) Balmazújvárosi földműves, kisbirtokos, agrárszocialista. Egyik szervezője az 1898-ban csendőrsortúzzal végződő aratósztrájkoknak; alapítója a Földművelő Egyletnek, a Balmazújvárosban megalakított Országos Földművelő Párt (1908–1912) titkára. Főszerkesztője volt a Föld Népe-nek. 1918-ban vezetésével alakult meg a helyi Nemzeti Tanács, és részese volt az országban először megkezdett földosztásnak. XX. századi önkényuralmi politikai rendszer megalapozásában, kiépítésében és fenntartásában nem vett részt, így neve használható közterület vagy közintézmény elnevezésére.

Polányi Máté

(1901–?) Gyomaendrődi kubikos, földmunkás, illegális kommunista politikus. A Tanácsköztársaság idején vöröskatona, 1919. szeptembertől az illegális kommunista párt (KMP) tagja. Szülőhelyén az 1926-os nagy arató- és kubikus sztrájkok szervezője. 1930-ban a Szovjetunióban ülésező KMP II. kongresszusán távollétében beválasztották a KMP Központi Bizottságába, tényleges tevékenységet azonban csak helyi szinten folytatott, ami sztrájkok szervezésében merült ki. Mindezekért az 1930-as évek első felében letartóztatták és szabadságvesztésre ítélték. 1940 őszén honvédségi szolgálat keretében az Árpád-vonal építésére került, itt eltűnt, további sorsáról nincs forrásunk.

Prohászka Ottokár

Neve nem hozható kapcsolatba XX. századi önkényuralmi rendszerek működtetésével, ezért nevének használata közterület elnevezésében nem igényel akadémiai állásfoglalást.

Proletár

Az először az ókori Róma történetét bemutató irodalomban használatos, a városi nincstelenekre utaló fogalom a XIX. század elején került be a korabeli társadalomelméleti

irodalomba. Így például Sismondi svájci közgazdász és történész a proletár terminust használta a bér munkások megjelölésére. Széles körű elterjedése azonban Karl Marxnak és Friedrich Engelsnek köszönhető, az ő kapitalista társadalomképükben e társadalom két meghatározó osztálya a burzsoázia és a proletariátus. A marxista felfogás szerint a vagyontalan proletariátus munkaerejét bocsátja áruba a burzsoáziának, amely azonban a proletariátus kizsákmányolása révén a megtermelt érték legnagyobb részét kisajátítja. A proletariátus a kommunisták vezetése alatt osztályharc révén szabadíthatja fel magát és hozhat létre kizsákmányolás nélküli társadalmat. A kommunista totalitárius rendszer uralmi módszereit, a proletárdiktatúra elkerülhetetlenségét általában a proletariátus, leginkább az ipari munkások érdekeinek védelmére hivatkozva kívánta legitimálni. A „proletár” kifejezés közvetlenül nem utal XX. századi önkényuralmi rendszerre.

Puskin

(1799–1837) Orosz költő, író. A világirodalom meghatározó alakja, a modern orosz irodalmi nyelv egyik megteremtője. Bár nevének használata közterület és közintézmény elnevezésében a kommunista diktatúra idején gyakori volt, továbbra is használható, mivel a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. Törvény 14. § (2) bekezdése szerint XX. századi önkényuralmi politikai rendszer megalapozásában, kiépítésében vagy fenntartásában nem vett részt.

Rajk László

(1909–1949) Magyar–francia szakos középiskolai tanár, kommunista politikus. 1946. március 20-a és 1948. augusztus 5-e között belügyminiszter, majd rövid ideig külügyminiszter. Mint belügyminiszter az 1945-ben megindult magyarországi demokratizálódási folyamat egyik közismert akadályozója, koncepciók perек aktív közreműködője, az ÁVÓ, illetve BM ÁVH „felügyelője”. Belügyministersége idején számolták fel a magyarországi civil egyesületeket, szervezeteket, kezdődött meg a B-listázás és indult meg a koncepciók perек sokasága. Az 1947. augusztus 31-i országgyűlési választások alkalmával a választási csalások egyik irányítója. A Magyar Kommunista Párt meghatározó vezető személyisége. A párt magyarországi és Szovjetunióból hazatért vezetői közötti belső harc áldozata. Neve közterület elnevezésére nem használható, mivel a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 14. § (2) bekezdése szerint XX. századi önkényuralmi politikai rendszer megalapozásában, kiépítésében és fenntartásában vett részt.

Révai József

(1898–1959) Politikus, író, publicista, ideológus. Parlamenti képviselő (1944–1959), 1945–1953 között és 1956. júliusoktóber között az MDP PB tagja, 1945–1953 között az MDP Titkárság tagja, 1950–1951-ben a párt főtitkárhelyettese; 1945–1950 között a Szabad Nép főszerkesztője és a pártközpont különböző osztályainak vezetője; 1949–1953 között népművelési miniszter, 1953–1958 között az elnöki tanács helyettes elnöke, 1958–1959 között (haláláig) az elnöki tanács tagja. Neve közterület vagy közintézmény elnevezésében nem használható, mivel a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 14. § (2) bekezdése szerint XX. századi önkényuralmi politikai rendszer megalapozásában, kiépítésében és fenntartásában vett részt.

Riczinger Dezső

Az önkormányzat által felkért történész munkatársak által végzett feltáró munka, valamint a megkereséshez mellékelt, szakmailag korrekt életrajzok alapján az állapítható meg, hogy Riczinger Dezső hozzájárult önkényuralmi rendszer kiépítéséhez, fenntartásához.

Rosenberg házaspár

Az Egyesült Államokban 1953-ban, a McCarthy-féle antikommunista hisztéria jegyében kémkedés vádjával kivégzett kommunista házaspár. A vád szerint a házaspár szivárogtatta ki a Szovjetunióknak az atombomba terveit. A perben bűnösnek találták a házaspárt, s végül Eisenhower elnök a széles körű nemzetközi tiltakozás ellenére sem adott nekik kegyelmet. Bűnösségük ezzel együtt mind a mai napig nem bizonyítható egyértelműen. A házaspár kivégzésének esetét a szovjetek Amerika-ellenes propagandájukban használták fel. Ezért nevük kapcsolható XX. századi önkényuralmi politikai rendszer fenntartásához, így közterület elnevezésére nem használható.

Rózsa Ferenc

(1906–1942) Építésmérnök, újságíró. Az illegális kommunista mozgalom egyik központi szervező egyénisége. 1942 júniusában letartóztatták, a börtönben halt meg. Neve a kommunista ellenállás jelképe lett, így közterület elnevezésére nem javasoljuk, mivel értelmezésünk szerint a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 14. § (2) bekezdése szerint XX. századi önkényuralmi politikai rendszer megalapozásához kapcsolható.

Rudas László

(1885–1950) Filozófus, egyetemi tanár, az MTA tagja. 1905-től a Népszava munkatársa, a baloldali radikális pártellenzék tagja. 1918-ban részt vett a KMP megalapításában, a párt Központi Bizottságának tagja és a Vörös Újság szerkesztője lett. Az 1920-as években részt vett az emigráns kommunista mozgalomban, később a Szovjetunióban a Marx-EngelsLenin Intézet munkatársa. 1945 után hazatért, a Közgazdaságtudományi Egyetem rektora lett. Az 1940-es évek végén az egyeduralomra törő MKP és a proletárdiktatúra egyik fő ideológusa, a Rákosi-diktatúra fontos szellemi támogatója. Neve ezért közterület elnevezésére a 2011. évi CLXXXIX. törvény 14. § (2) bekezdése szerint nem használható.

Ságvári Endre

(1913–1944) Jogász, fővárosi tisztviselő. Az 1930-as évek második felétől kapcsolódott be az antifasiszta illegális kommunista mozgalomba. Az Országos Ifjúsági Bizottság egyik vezetője. 1942-től illegalitásba vonult. 1944-ben a Békepárt Béke és Szabadság című lapjának szerkesztője. Tevékenységét a csendőrség felfedte, és a letartóztatására tett kísérletkor fegyveres harcban halálos sebet kapott. Neve a kommunista áldozatvállalás jelképe lett, így közterület elnevezésére nem ajánljuk, mivel értelmezésünk szerint a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 14. § (2) bekezdése alapján XX. századi önkényuralmi politikai rendszer fenntartáshoz kapcsolható.

Ságvári Endre KISZ lakótelep

(1913–1944) Jogász, fővárosi tisztviselő. Az 1930-as évek második felétől kapcsolódott be az antifasiszta illegális kommunista mozgalomba. Az Országos Ifjúsági Bizottság egyik vezetője. 1942-től illegalitásba vonult. 1944-ben a Békepárt Béke és Szabadság című lapjának szerkesztője. Tevékenységét a csendőrség felfedte, és a letartóztatására tett kísérletkor fegyveres harcban halálos sebet kapott. Neve a kommunista áldozatvállalás jelképe lett, így közterület elnevezésére nem használható, mivel a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 14. § (2) bekezdése alapján XX. századi önkényuralmi politikai rendszer fenntartáshoz kapcsolható. A KISZ (Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség, 1957–1989) az önkényuralmi politikai rendszerben meghatározó szereppel bíró Magyar Szocialista Munkáspárt ifjúsági szervezete volt. Mivel a kifejezés a kommunista diktatúrára, így XX. századi önkényuralmi rendszerre közvetlenül utal, közterület vagy közintézmény neveként nem használható.

Sallai Imre

(1897–1937) Magántisztviselő. Részt vett a Kommunisták Magyarországi Pártja megalakításában, a Tanácsköztársaság idején a Belügyi Népbizottságon dolgozott. Az 1920-as években Bécsben és Moszkvában látott el pártmegbízásokat. 1931-ben illegális pártmunkára hazatért, 1932 júliusában letartóztatták és egy rögtönítélő bíróság ítélete alapján kivégezték. Neve a vele egy időben kivégzett Fürst Sándoréval együtt a kommunista ellenállás jelképe lett, így közterület elnevezésére nem javasolt, mivel értelmezésünk szerint a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 14. § (2) bekezdése alapján XX. századi önkényuralmi politikai rendszer fenntartáshoz kapcsolható.

Sándor Pál

(1901–1972) Újságíró, politikus. 1919-ben lett a kommunista párt (KMP) tagja, egyúttal a párt ifjúsági tagozata (KISZ) szolnoki szervezetének vezetője. A Tanácsköztársaság bukása után rövid ideig őrizetbe került. 1921-től Bécsben élt, az egyetemen filozófia tanulmányokat folytatott, bekapcsolódott a KMP emigráns, bécsi szervezete tevékenységébe, egyúttal tagja lett az osztrák kommunista pártnak. Az egyetem mellett újságírásból élt. 1927-ben pártutasításra hazatért Magyarországra: magántisztviselő lett, s tagja lett a kommunista mozgalom legális fedőpártjaként szolgáló pártnak (MSZMP). Írásai a legális és illegális sajtóban egyaránt megjelentek (100%, Kommunista, Társadalmi Szemle), két évig a Társadalmi Szemle szerkesztője (1931–1933). Az 1930-as években a könyvkiadásban dolgozott, 1939-től az Európai Könyvtár sorozatának szerkesztője volt. Tagja a náci- és háborúellenes Magyar Történelmi Emlékbizottságnak. 1944-ben letartóztatták, majd szabadulása után illegalitásban élt. 1945-ben megválasztották a kommunista párt (MKP) fővárosi II. kerületi titkárának, rövid ideig a Szabad Nép szerkesztőbizottságának tagja, majd a Gazdaság c. folyóirat szerkesztője. 1950-ben egy koncepció per vádlottjaként börtönbe került, 1954-ben szabadult és rehabilitálták. Az Országos Fordító Iroda igazgatójává nevezték ki. 1956-ban részt vett a kommunista párt újjászervezésében (MSZMP), 1956–1957-ben a főváros V. kerületi pártbizottságának elnöke, majd 1958-ban a Budapesti Orvostudományi Egyetem marxizmus-leninizmus tanszékének vezetője. 1959-től haláláig az ELTE BTK Filozófiai Tanszék vezetője volt.

Schönherz Zoltán

(1905–1942) Elektromérnök. Prágai egyetemistaként kapcsolódott a munkásmozgalomhoz, és részt vett a Magyar Fiatalok Szövetsége szervezésében. Az első bécsi döntés után illegalitásba vonult, és miután a KMP-vel összekötetésbe került, az Országos Ifjúsági Bizottság munkájában is szerepet vállalt. 1940 decemberétől a KMP háborúellenes agitációjának szervezője, a tüntetéseket is szervező Függetlenségi Bizottság irányítója. Az illegális Szabad Nép szerkesztésében is közreműködött, a lap első számának vezércikkét is ő jegyezte. 1942 júliusában letartóztatták, perében halálra ítélték. A Margit körüti fogház udvarán 1942. október 9-én végezték ki. A mozgalom mártírjaként a kommunista rendszer propagandája gyakran használta nevét. Így bár önkényuralmi rendszer kiépítésében nem volt szerepe, neve összekapcsolható az önkényuralmi rendszer fenntartásával, ezért közterület elnevezésére nem javasoljuk.

Sebes György

(1913–1938) Sokgyermekes, szegény tanítócsaládból származik. Testvérei közül négyen kapcsolódtak be az illegális kommunista mozgalomba: Sebes Pál (1899–1938), Sebes László (1905–1945), Sebes István (1906–1966) és Sebes Imre (1910–1964). Sebes György polgári iskolát végzett, kereskedelmi érettségi vizsgát tett. Tanulmányai befejezése után felkerült Budapestre, ahol a Gépkereskedelmi Rt. tisztviselőjeként tevékenykedett (1930–1932). Itt 1930-ban belépett a Kommunista Ifjúságmozgalom Szövetségébe (KIMSZ), amelynek aktivistája

(1933–34-ben a KIMSZ illegális nyomdájának munkatársa) lett. Kommunista röpiratok terjesztése és szervezkedés vádjával többször indult ellene eljárás, 1934-ben két év hét hónap szabadságvesztésre ítélték, amit a szegedi „csillag börtönben” töltött le. Szabadulása után Spanyolországba távozott, ahol a magyar zászlóalj tagjaként részt vett a polgárháborúban, amelynek során századparancsnokként halt meg. 1945 után Szeghalmon és Kőbányán utcát neveztek el róla, valamint felvette nevét a szeghalomi Művelődési Ház és a békéscsabai Közgazdasági Szakközépiskola.

Simonyi

A „Simonyi utca” elnevezés nem utal pontosan azonosítható személyre. Ez az elnevezés önmagában önkényuralmi rendszerekhez, ideológiákhoz nem kötődik.

Sipos Dénes

(1893–1944) A Magyar Sütőmunkások Szakszervezetének aktivistája. A nyilas-hungarista hatalomátvételt követően – pontosan nem ismert időpontban – elhurcolták, és eltűnt.

Sírbu, Filimon

(1916–1941) Román kommunista politikus, a román kommunista nemzeti ellenállás mártírja. Vasutas családból származott, már apja is szervezett munkás volt: az 1920-as években Konstancában sztrájkokban vett részt. Tanulmányai befejezése után, 14 évesen a konstancai hajóüzemben helyezkedett el esztergályosként. 1933-ban belépett a Romániai Ifjúkommunista Munkások Szervezetébe, részt vett az illegális romániai kommunista mozgalomban. Kommunista agitációért 1936-ban fél év börtönbüntetésre ítélték. 1938-ban bevonult a román hadseregbe, ahol a katonák között háborúellenes kommunista propagandát folytatott, ezért büntető zászlóaljba sorozták. 1940-ben belépett a Román Kommunista Pártba, antifasiszta szabotázsakciókat tervezett és irányított konstancai hadiüzemek ellen. A kommunista sejtbe beépült provokátor feljelentése nyomán elfogták és három társával együtt kivégezték. Más verzió szerint egy hadiüzem elleni szabotázs lelepleződött, s a tűzharcban vesztette életét. Román nyelvterületen az 1950-es években igen nagy kultusza alakult ki (szülőhelyét, Herepét is rövid időre Filimon Sírbu-ra nevezték át, művelődési házakat és iskolákat neveztek el róla). Valószínűleg ekkor kaphatott több román lakta magyar település is Filimon Sírbu utca nevet). Ifjúsági életregényét Iosif Petre írta meg (magyarul is megjelent 1951-ben A népért harcolt... címmel). A mai magyar irodalomban is szerepel: Dragomán György regénye, A fehér király szerepelteti Filimon Szőrbút, életútját tudatosan összekeverve Vasile Roaitáéval, egy másik román kommunistáéval.

Somogyi Béla

(1868–1920) Újságíró. 1905-től a szociáldemokrata Népszava munkatársa. A Tanácsköztársaságban elvi fenntartásai miatt szerepet nem vállalt, így nem vett részt önkényuralmi politikai rendszer megalapozásában, kiépítésében vagy fenntartásában. A Tanácsköztársaság után a Népszava felelős szerkesztője lett. Csak halálának körülményei (Bacsó Bélával együtt hurcolták el) és nevének későbbi felhasználása a kommunista propagandában tették őt „kommunista mártírrá”. Bár nevének használata közterület vagy közintézmény elnevezésében a kommunista diktatúra idején vált általánossá elsősorban halálának körülményei miatt, a törvény értelmében maga a személy nem vett részt XX. századi önkényuralmi politikai rendszerek megalapozásában, kiépítésében vagy fenntartásában, így neve továbbra is használható közterület vagy közintézmény elnevezésében.

Somogyi József

(1916–1993) Szobrász. Első kiemelkedő műve az 1953-as Martinász szobor, amely – bár a kommunista diktatúra propaganda célokra is felhasználta – a korszak szobrászatának egyik

legfontosabb alkotása. Az 1960-as években a nevéhez fűződik a budapesti Mednyánszky-síremlék, a hódmezővásárhelyi Szántó Kovács János emlékmű, a szigetvári Zrínyi-lovaszobor, amelyek az 1945 utáni magyar szobrászat természetelvű, figuratív ágazatának fő művei közé sorolhatók. 1963–1993-ig a Magyar Képzőművészeti Főiskola tanára, 1968–1977-ig a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetségének elnöke; 1975–1980 között az Elnöki Tanács tagja; 1975–1992 között a Magyarországi Református Egyház világi elnöke; 1992-től a Magyar Művészeti Akadémia alapító és elnökségi tagja volt. Neve közterület vagy közintézmény elnevezésében használható, mivel a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. Törvény 14. § (2) bekezdése szerint XX. századi önkényuralmi politikai rendszer megalapozásában, kiépítésében vagy fenntartásában nem vett részt.

Steinmetz Miklós

(1913-1944) Katonatiszt. Az 1920-as években a család kivándorolt Latin-Amerikába, Steinmetz Miklós itt kapcsolódott be a munkásmozgalomba. 1932-től a Szovjetunióban élt, itt gyári munkásként dolgozott, rádiótechnikus szakmát tanult, majd egyetemi tanulmányokat folytatott. Tevékenykedett a Komszomolban is. 1936-1939 között a spanyol polgárháborúban a köztársaságiak oldalán küzdött. 1939-ben visszatért Moszkvába, majd a Frunze Katonai Akadémián tanult, itt spanyolt tolmácsként is működött. 1941-től az orszki ipari technikumban dolgozott, 1942-től pedig mechanikusként az alma-atai Kazah Filmgyárban. 1944-től a Vörös Hadseregben századosként küzdött, politikai munkát is végzett. 1944 decemberében, a Budapest védőihez küldött parlamenterként, máig tisztázatlan körülmények között vesztette életét. Tevékenységének emlékére kommunista áldozat-kultusz épült. Neve és tevékenysége szorosan kapcsolódik XX. századi önkényuralmi rendszer fenntartásához.

Stollár Béla

(1917–1944) Újságíró, a Nemzeti Sport, majd a Pesti Hírlap munkatársa. 1944 novemberétől a fegyveres ellenállási mozgalom tevékeny résztvevője. A nyilas fegyveresekkel folytatott tűzharcban vesztette életét.

Stromfeld Aurél

(1878–1927) Hivatásos honvédtiszt. A Császári és Királyi Hadiiskola elvégzése után vezérkari tiszt, legmagasabb rendfokozata vezérkari ezredes. Kitűnő katonai teljesítményt nyújtott az első világháborúban, 1918–1919-ben rövid ideig a Ludovika Akadémia parancsnoka, majd 1919 januárja és márciusa között hadügyi államtitkár. 1919 áprilisa és júniusa között a Vörös Hadsereg vezérkari főnöke. 1919 júniusában lemond. 1920 júliusában felségárulás és közcsendháborítás vádjával 2 év 9 havi szabadságvesztésre ítélik. 1921 augusztusában amnesztíával szabadul. 1923-tól részt vesz a Magyarországi Szociáldemokrata Párt munkájában, a párton belüli baloldali ellenzékhez tartozik. Ez év márciusában ismét őrizetbe veszik és hat hónapig vizsgálati fogságban tartják, majd szabadlábba helyezik. 1925-től az illegális Kommunisták Magyarországi Pártja tagja. 1930-ban Stromfeld özvegyének Gömbös Gyula honvédelmi miniszter előterjesztésére az államfő a mindenkori ezredesi nyugellátásnak megfelelő kegydíjat adományozott. 1945-ben posztumusz vezérezredessé nevezték ki. Formailag ugyan részt vett a Tanácsköztársaság fenntartásában, de kiemelkedő katonai teljesítménye nem az önkényuralmi politikai rendszer kiépítését, hanem a haza védelmét szolgálta, így nincs akadálya annak, hogy róla közterületet nevezzenek el.

Szabadság

Bár az elnevezés a kommunista diktatúra idején vált gyakorivá, használata a törvény értelmében nem tiltható meg, mivel ezzel a kifejezés használatát az önkényuralmi rendszerre

közvetlenül utalónak tekintenénk. A kifejezés önmagában nem utal közvetlenül önkényuralmi politikai rendszerre, így továbbra is használható közterület elnevezésére.

Szabó Ervin

(1877–1918) Társadalomtudós, könyvtáros. 1901-től a fővárosi könyvtár munkatársa, 1911-től igazgatója. Könyvtárigazgatóként világviszonylatban is modernnek számító könyvtári ellátást, művelődési lehetőséget biztosított a főváros lakosságának. Könyvtárosi munkája mellett a szociáldemokrata Népszava irodalmi rovatának kialakítója. 1903-tól több társadalomtudományi munka szerzője, 1906-tól a Társadalomtudományi Társaság alelnöke. Társadalomtudományi, irodalmi és politikai tevékenysége egyaránt a korai szocialista mozgalomhoz kötik, annak számos nemzetközi alakjával állt kapcsolatban. Közel állt hozzá a forradalmi terror gondolata is, de mivel 1918 szeptemberében halt meg, ezért tevételes szerepet nem játszott ilyen jellegű cselekményekben. A fővárosi könyvtár ma is róla van elnevezve, ennek kapcsán 2010-ben vita alakult ki. Neve közterület vagy közintézmény elnevezésében használható, mivel a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. Törvény 14. § (2) bekezdése szerint XX. századi önkényuralmi politikai rendszer megalapozásában, kiépítésében vagy fenntartásában nem vett részt.

Szabó Erzsébet

Az 1919-es kommunista direktórium paksi tagja. A kommün bukása után a tiszti különítményesek kivégezték. Neve összekapcsolható XX. századi önkényuralmi rendszer működtetésével, ezért nem használható közterület elnevezésére.

Szalvai Mihály

(1899–1955) Hat elemi végzettségű volt, majd apja foglalkozását követve 1915-ben kőműves segédlevelet szerzett. 1917–1918-ban az olasz fronton katonáskodott. Hazatérése után belépett a Kommunisták Magyarországi Pártjába. 1919-ben vöröskatona, októberben letartóztatták, és 1920. márciusban 15 év börtönre ítélték, ahonnan 1920. áprilisban Csehszlovákiába szökött. Később Bécsben, Brüsszelben és Párizsban élt, fizikai munkásként kereste kenyerét. 1936-ban belépett a spanyol köztársasági hadseregbe, őrnagyi rendfokozatban harcolt a Nemzetközi Brigádok tagjaként. 1939-ben Franciaországba menekült. A második világháború kitörésekor jelentkezett a francia hadseregbe, de a gurs-i, a vernet-i, majd az afrikai Djelfában levő táborba internálták. A szovjet kormány közbenjárására 1943-ban a Szovjetunióba távozott. 1944. májusban a Vörös Hadsereg katonájaként futárfeladattal Tito főhadiszállására küldték. A jugoszláv 1. proletár rohamdandár állományában részt vett a boszniai harcokban. Belgrád felszabadulása után hazatért, 1945. januárban Debrecenbe érkezett. Az Ideiglenes Nemzeti Kormány által felállított 1. hadosztály utász zászlóalj, majd ezred parancsnokaként részt vett az ország német uralom alóli felszabadításában. Haláláig vezető katonai beosztásokat töltött be; a határőr zászlóalj parancsnoka, 1948. februártól a Határőrség főparancsnoka, 1954-től altábornagyi rangban az Egyesített Tiszti Iskola parancsnoka, majd a Magyar Néphadsereg Harckiképző és Testnevelési csoportfőnöke. Országgyűlési képviselővé 1953. május 17-én, a Magyar Függetlenségi Népfront Bács-Kiskun megyei listáján választották. Neve szorosán kapcsolódik XX. századi önkényuralmi rendszer kialakításához és fenntartásához.

Szana Antal

(1905–?) Jogász, ügyvéd. Szolnokon tisztviselő, 1935-ben jogi doktorátust szerzett és ügyvédi vizsgát tett. A Munkásképző Egylet és 1925-től a szociáldemokrata párt (SZDP), 1929-től az illegális kommunista párt (KMP) tagja. Pártutasításra Budapestre költözött, 1936-ig Budapesten, majd Szolnokon ügyvédi munkát végzett. A munkásmozgalom tagjainak egyik védőügyvédje (pl. Sallai Imre, Fürst Sándor, a Sebes testvérek, Békés Glasz Imre). A második

világháború elején feltételezhetően büntetésül politikai tevékenységéért a frontra vitték, további sorsa ismeretlen.

Szántó Kovács János

(1852–1908) Hódmezővásárhelyi földműves, a helyi agrárszocialista mozgalom vezetője. Szegényparaszti sorba született, kubikosként, átmenetileg rendőrként, majd ismét kubikosként dolgozott. A hódmezővásárhelyi munkás olvasóegylet elnöke lett, s a helyi elégedetlen szegényparasztok és munkások érdekeit képviselte. Mozgalmuk tagjait mint szocialista rendbontókat fogták perbe, s végül öt év börtönre ítélték. Emiatt az államszocializmus idején a munkásmozgalom előfutáraként hivatkoztak rá. Helyi kultusza Hódmezővásárhelyen és Orosházán van. Neve közterület vagy közintézmény elnevezésében használható, mivel a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. Törvény 14. § (2) bekezdése szerint XX. századi önkényuralmi politikai rendszer megalapozásában, kiépítésében vagy fenntartásában nem vett részt.

Szemere Bertalan

(1812-1869) A független Magyarország második miniszterelnöke volt 1849-ben, s még a XIX. században elhunyt, így annak megválaszolása, hogy köthető-e XX. századi önkényuralmi rendszerhez, nem igényel akadémiai szintű tudományos ismereteket.

Szeptember 6. utca

1919. szeptember 6-án Tatabányán a munkaidő felemelése ellen és letartóztatott társaik kiszabadulása érdekében tüntető bányászokra leadott csendőrségi sortűz 11 halálos áldozatot követelt. Erre emlékezve rendelték el 1951-ben, hogy az évtől kezdve szeptember első vasárnapja legyen a Bányász-nap Magyarországon, amelyről azóta is minden évben megemlékeznek. A nap története ma már bányász körökben sem igen ismert, s a halálos áldozatokat nem kommunisták ölték meg, hanem a Tanácsköztársaság bukása után újraserveződött csendőrség golyóinak áldozatai voltak. Az áldozatok emléke beépülhetett a kommunista rendszer propagandájába, de ebben az esetben megalapozott volt a hivatkozás a csendőrök önkényére. Szeptember 6. nem tartozik az ország köztörténetének azon kiemelt dátumai közé, amelyek történetileg valamely XX. századi önkényuralmi rendszert jelképeznének.

Sziklai Sándor

(1895–1956) Szegényparaszt földmunkás, kommunista aktivista. Az 1956-ot követő kommunista mártírológia egyik legfontosabb szereplője a „véres ellenforradalmi terror” egyik áldozataként. Apósával együtt 1956. október 26-án halt meg nehezen tisztázható körülmények között. A kapcsolódó perben 1958-ban két végrehajtott halálos ítéletet hoztak. 1919-ben vöröskatona volt, harcolt a spanyol polgárháborúban, a második világháború alatt a Szovjetunióban működő magyar partizániskola tanára lett. 1953-tól 1956-ig a Hadtörténelmi Intézet igazgatója, ezredes. Neve közterület elnevezésére nem használható, mivel a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 14. § (2) bekezdése szerint XX. századi önkényuralmi politikai rendszer megalapozásához és fenntartásához kapcsolható.

Szűcs József

(1874–1919) Tanító, szociáldemokrata politikus. 1912-től Kiskunhalason a tanfelügyelőségen dolgozott, majd a Központi Iskolában tanított. 1914–1915-ben katona. 1919-ben a kiskunhalasi munkástanács tagja, majd elnöke. Emellett újságíró, pedagógiai tanfolyamokat szervezett. Különítményesek ölték meg. Neve közterület elnevezésére nem használható, mivel a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 14. § (2) bekezdése szerint XX. századi önkényuralmi politikai rendszer megalapozásához és fenntartásához kapcsolható.

Takács György

Az 1919-es kommunista direktórium paksi tagja. A kommün bukása után a tiszti különítményesek kivégezték. Neve közterület elnevezésére nem használható, mivel a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 14. § (2) bekezdése szerint XX. századi önkényuralmi politikai rendszer megalapozásához és fenntartásához kapcsolható.

Tanács

A „tanács” kifejezés közterület elnevezésekben a kommunista diktatúra idején vált gyakorivá a szovjet mintára meghonosított tanácsrendszerre utalva. Mivel a kifejezés közterület elnevezéseként a tanácsrendszerre utal, ezért nem javasoljuk használatát, mivel az a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 14. § (2) bekezdése szerint „XX. századi önkényuralmi politikai rendszerre közvetlenül utal.”

Tanácsköztársaság

A Tanácsköztársaság kifejezés köznévként a szovjet típusú önkényuralmi rendszerek (proletárdiktatúra) megnevezésére szolgál. Tulajdonnévként az 1919 tavaszán–nyarán fennállott kommunista önkényuralmi rendszer (Magyarországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaság) rövid megnevezése.

Tartsay Vilmos

(1901–1944) Hivatásos katonatiszt. A magyar királyi honvédség egyik legtehetségesebb fiatal vezérkari tisztje. Zsidó származása miatt 1941 augusztusában a honvédségből nyugállományba helyezték, a polgári életben helyezkedett el. 1944-ben csatlakozott a nemzeti ellenállási mozgalomhoz. 1944 novemberében letartóztatták és halálra ítélték. 1944. december 8-án kivégezték. 1945-ben posztumusz ezredessé nevezték ki. Számos közterület viseli a nevét. A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 14. § (2) bekezdése szerint neve XX. századi önkényuralmi politikai rendszerre közvetlenül nem utal, így köztér vagy közintézmény elnevezésében használható.

Terv

Bár az elnevezés a kommunista diktatúra idején vált gyakorivá, használata a törvény értelmében nem tiltható meg, mivel ezzel a kifejezés használatát az önkényuralmi rendszerre közvetlenül utalónak tekintenénk. A kifejezés önmagában nem utal közvetlenül önkényuralmi politikai rendszerre, így továbbra is használható.

Tisza Antal

(1895–1941) Vasúti segéd munkásként lett szakszervezeti tag, a Tanácsköztársaság idején a Vörös Hadsereg politikai biztosaként tevékenykedett. Az 1920-as és 1930-as években Szolnokon élve aktívan részt vett illegális szocialista és kommunista szervezetek munkájában, ezért többször letartóztatták és bebörtönözték. 1938-ban a Szovjetunióba emigrálhatott, ahol koholt vádak alapján letartóztatták és 1941-ben kivégezték. Így, sok sorstársához hasonlóan, egyszerre volt a kommunista önkényuralmi rendszer működtetője, építője és áldozata. Halálának körülményeit nem említve a kommunizmusért harcoló helyi hős mítoszt építették rá Szolnokon.

Tolbuhin

Fjodor Ivanovics Tolbuhin szovjet marsall (1894–1949). Csapatai főszerepet játszottak Budapest ostromában. Mivel Tolbuhin idegen ország fegyveres erejének vezetőjeként hozzájárult a kommunista diktatúra magyarországi megalapozásához, neve közterület elnevezésére nem használható.

Tormay Cécile

A szakmai állásfoglalás kialakítása a következő, közismert tények alapján történt:

1. Tormay Cécile egyetlen politikai berendezkedésben sem viselt közhivatalt. Az 1919-es tanácsköztársasági berendezkedés heves ellenzője volt, a következő önkényuralmi politikai rendszer, a nyilas hatalomátvétel időpontjában pedig már nem élt (1937-ben hunyt el). Így döntéshozóként vagy döntések végrehajtójaként önkényuralmi politikai rendszer megalapozásában, kiépítésében vagy fenntartásában nem vehetett részt.
2. Mind írói, mind közéleti tevékenységének vezérelve volt ugyanakkor a fajvédelem és a faji kategóriákban való gondolkodás. Népszerűsége és tekintélye révén hatékony képviselője és terjesztője volt annak a katasztrofális következményekhez vezető szemléletnek, amely a történelmet és a politikát „fajok” létharcaként próbálta értelmezni. Büszkén vallotta magát antiszemitának és fasisztának, e nézeteit sohasem vonta vissza. Az általa alapított és vezetett nőszervezet (Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetsége, MANSZ) támogatta a numerus clausus bevezetését. Mindezek alapján nem vitatható, hogy ideológusként és propagátorként szerepet játszott a későbbi önkényuralmi rendszer szellemi hátterének és társadalmi beágyazottságának kiépítésében.

Míthogy a törvény nem korlátozza az önkényuralmi rendszer megalapozásában való részvételt a döntéshozói, illetve végrehajtói részvételre, közterület Tormay Cécilről való elnevezése állásfoglalásunk szerint a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 14. § (2) bekezdés a) pontjának a tiltó hatálya alá esik. Természetesen nem zárhatjuk ki egy olyan – a szakmai és etikai szempontokat kiiktató – jogértelmezés lehetőségét sem, amely az önkényuralmi rendszer megalapozásában való részvételt a döntéshozói és végrehajtói részvételre korlátozza, azaz a fenti 1. pont tényeit figyelembe veszi, míg a 2. ponttól eltekint. Ez esetben a következőket ajánljuk megfontolásra. Tormay Cécile művei napjainkban – igen helyesen – korlátozás nélkül hozzáférhetők. Munkásságának tanulmányokat, disszertációkat, monográfiákat, konferenciákat szentelnek, így sem az olvasókkal való találkozása, sem tudományos újraértékelése előtt nem áll akadály. Ez minden demokráciában megilleti az önkényuralmi rendszerek hívéül szegődött jelentős művészeket, például az Amerikai Egyesült Államokban Ezra Poundot, Franciaországban Louis-Ferdinand Céline-t vagy Németországban Leni Riefenstahl-t. Bármekkora tisztelet övezze azonban művészi teljesítményüket, nem neveznek el róluk közterületeket, hiszen az általuk szimbolizált, a művészi teljesítményükön túlmutató értékrendet egyetlen demokratikus köztestület sem kívánja kritikátlanul magáévá tenni. Ezzel szemben Magyarországon Tormay Cécile ily nemű tisztelete is akadálytalanul megtestesülhet, hiszen hívei a szobránál és emléktáblájánál róhatják le tiszteletüket. A közterület elnevezésének igénye ennek tükrében aránytalan mértékű igényt jelent. Tormay Cécile írói pályája kétségkívül ígéretesen indult, de politikai színrelépése után nem tudta elérni többé korai munkái művészi színvonalát. Elismertsége inkább volt köszönhető közéleti szerepvállalásának. Hogy élete végén két ízben is irodalmi Nobel-díjra jelölték, az nem megkérdőjelezhetetlen irodalmi teljesítményét, hanem inkább a jelölőbizottság egyoldalú elkötelezettségét, egyben az irodalmi élet végletes megosztottságát illusztrálja, hiszen olyan jelöltek között válogathattak volna, mint a pályája csúcsára ért Móricz Zsigmond vagy Babits Mihály. Az MTA kérésre szívesen összeállítja a fővárosi önkormányzat számára azon magyar írók listáját, akik Tormay Cécile-nél jelentősebb irodalmi életművet hagytak hátra, és nincs róluk Budapesten közterület elnevezve, noha tevékenységükkel közvetetten sem járultak hozzá embertársaik – köztük író társaik – hátrányos megkülönböztetéséhez, meghurcolásához vagy erőszakos halálához, sőt számos esetben ennek megakadályozásán dolgoztak. Csak példaként említjük az üldözötteket bűjtató Ottlik Gézá-t és Nemes Nagy Ágnes-t, illetve – külön hangsúllyal – az épp száz éve született és az irodalmi Nobel-díjra ugyancsak felterjesztett Weöres Sándort.

Tóth Ferenc

(1891–1944) Famunkás, kommunista politikus. A szolnoki gőzfűrésztelep vezetőjeként, a szakszervezet képviselőjeként a Tanácsköztársaság idején a helyi direktórium tagja (1919. március–július). A két világháború között helyi szinten részt vett az illegális kommunista mozgalomban. Ezért többször letartóztatták. 1944-ben bombatámadás áldozata lett.

Uitz Béla

(1887–1972) Festő, a modern magyar művészet jelentős alakja. Budapesten végezte a tanulmányait, korai munkásságára elsősorban az expresszionizmus jellemző. Fiatalon bekapcsolódott a munkásmozgalomba. A Tanácsköztársaság alatt tevékeny részt vett a kulturális életben, a proletár tanműhely igazgatója volt, mozgósító erejű grafikai munkákat, plakátokat készített. A proletárdiktatúra bukása után rövid időre börtönbe került, 1920-ban Bécsbe emigrált. Itt sokat publikált a Ma című lapban, melynek főszerkesztője Kassák Lajos volt. Műveiből több alkalommal rendeztek kiállítást. Az 1930-as években a Szovjetunióban élt és dolgozott, egy időre koholt vádakkal börtönbe zárták. Élete során stílusa többször változott, amelyben megfért a kubista, az expresszionista és a klasszicizáló tendencia. Munkái megtalálhatók a Magyar Nemzeti Galériában, a bécsi Albertinában, a firenzei Pittiben. Művészi teljesítménye miatt nem látjuk akadályát annak, hogy közterületet vagy utcát nevezzenek el róla.

Új élet

Bár az „Új élet” elnevezés a kommunista diktatúra idején is gyakori volt, jelentése önmagában nem utal a kommunista diktatúrára, használata egyházi intézményekhez is kötődik (kiadó, folyóirat). A kifejezés a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 14. § (2) bekezdése szerint XX. századi önkényuralmi politikai rendszerre közvetlenül nem utal, így köztéri elnevezésként használható.

Újvilág

Bár az elnevezést használhatták a szocializmus szinonimájaként (pl. Újvilág Termelőszövetkezet) is, mára ez a jelentés kikopott, és a kifejezés elsősorban az amerikai kontinensre utal, mivel a kifejezés születésekor az európaiaknak Amerika még új volt. Számos európai nagyvárosban Amerika felfedezésére utalva utcát neveztek el az újvilágról, Pesten például a Semmelweis utca régi neve Neue Welt, majd Újvilág utca lett. Varsó egyik legfontosabb sugárútjának régi neve a mai napig Nowy Świat, vagyis Újvilág. Antonín Leopold Dvořák legismertebb (9. e-moll) szimfóniájának címe (Az új világból) és zenei motívumai is az amerikai földrészre utalnak. A kifejezés a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 14. § (2) bekezdése szerint XX. századi önkényuralmi politikai rendszerre közvetlenül nem utal, így köztér vagy közintézmény elnevezésében használható.

Úttörő

A kifejezés közterület vagy közintézmény neveként a Magyar Úttörők Szövetségének egykori tagjára vonatkozik. A Magyar Úttörők Szövetségének legfontosabb feladata az iskolás gyermekek kommunista ideológia szerinti nevelése, valamint a DISZ (Dolgozó Ifjúság Szövetsége), illetve 1957-től a KISZ (Kommunista Ifjúsági Szövetség) tagságra történő felkészítés volt. E két utóbbi szervezet az önkényuralmi politikai rendszerben meghatározó szereppel bíró kommunista párt (Magyar Dolgozók Pártja, majd Magyar Szocialista Munkáspárt) ifjúsági szervezete volt. Mivel a kifejezés a kommunista diktatúrára, így XX. századi önkényuralmi rendszerre közvetlenül utal, közterület vagy közintézmény neveként nem használható.

Váci Mihály

A Kádár-korszak ünnepezt és rendkívül népszerű költője volt, emellett országgyűlési képviselő is. Kultusza még korai halála (1970) után is jó darabig fennmaradt, majd a rendszerváltás időszakában nagyrészt elenyészett. Művei azonban mai szemmel nézve sem értéktelenek, inkább csak némiképp időszerűtlenek. A tényleges hatalomgyakorlásban sosem vett részt, kifejezett politikai pozíciót nem töltött be, közhatalmat nem gyakorolt, így hát nem volt kiépítője, fenntartója, működtetője önkényuralmi rendszernek. Nevéről közterületet elnevezni lehetséges. Nevét számos magyarországi településen viseli közterület.

Vágó Béla

(Kecskemét, 1881. augusztus 9. – Szovjetunió, 1939. március 10.) Tisztviselő, újságíró, szerkesztő, 1900-tól kezdve a Magyarországi szociáldemokrata Párt tagja, a párton belül a radikális baloldali irányzat képviselője. A Kommunisták Magyarországi Pártja alapító tagja. A tanácsköztársaság idején 1919. március 21. és 1919. április 3. között belügyi népbiztos-helyettes, 1919. április 3. és 1919. május 25. között belügyi vasúti, illetve hajózási, 1919. május 25. és 1919. június 24. között belügyi népbiztos, május elsejétől a Vörös Hadsereg I. hadtestének parancsnoka is. A tanácsköztársaság összeomlása után Ausztriában, Németországban, 1933-tól a Szovjetunióban él. Konceptióssá per áldozata lett. Munkássága egyértelműen kapcsolódik a Tanácsköztársaság önkényuralmi rendszerének létrehozásához és működtetéséhez, így a vonatkozó törvényi szabályozás szerint neve közterület elnevezésére nem használható.

Valusek Dezső

Baloldali, szociáldemokrata volt, aki családjával 1939-ben települt vissza Magyarországra Franciaországból. A német megszállás alatt Vértesszőlősön egy ismerős család bújtatta, de elfogták és elhurcolták. További sorsa ismeretlen. Valusek Dezső az önkényuralmi rendszer áldozata volt.

Vályi István

(1875–1942) Nyomdász. A helyi munkásmozgalommal a századfordulót követően került kapcsolatba. 1903 szeptemberében a Szociáldemokrata Párt Heves vármegyei szervezetének titkára lett. A Szociáldemokrata Párt tagja. 1906-ban, a május 1-jei ünnepek után, politikai nézetei miatt elveszítette állását az érseki nyomdában. Az 1918-as polgári demokratikus forradalom egyik helyi vezéralakja. A Tanácsköztársaság idején, 1919. április 10. és május 1. között a megyei direktórium tagja. Május 10. és július 12. között a megyei direktórium tagjaként a közellátási szakosztályt vezette. 1919. június 12. és július 12. között a Heves vármegyei munkás-, katona- és földműves tanács elnöke volt, majd június 14. és június 23. között a Tanácsok Országos Gyűlésének küldötteként vállalt politikai szerepet a Tanácsköztársaságban. A diktatúra bukása után az elsők között tartóztatták le, egy éves börtönbüntetésre ítélték, majd internálták. Tevékenysége hozzájárult önkényuralmi rendszer megalapozásához.

Varga Gábor

(1881–1944) Földműves szülők gyermeke, Zalaegerszegen ácsinas. 1906-ban itt lépett be a szakszervezetbe, 1908 márciusában a szociáldemokrata párt (MSZDP) zalaegerszegi szervezetének elnökévé választották. 1914. december 13-tól 1918. november 15-ig katona volt. 1918 őszén részt vett a kommunista párt (KMP) helyi szervezetének megalakításában. 1919. január 26-án a zalaegerszegi munkás és katonatanács elnökhelyettese, a Tanácsköztársaság hatalomra jutása után március 22-én a háromtagú városi direktórium tagja. Az április 7-i választásokon a városi és a megyei tanács tagjává választották. Tagja volt a város pénzügyi bizottságának. Tevékenységéért 1919 augusztusában letartóztatták, a zalaegerszegi büntetőtörvényszék másfél évi fogházbüntetésre ítélte. 1924-ben részt vett az építőipari

szakszervezet helyi csoportjának, majd az MSZDP városi szervezetének újjászervezésében. Ezt követően is munkásmozgalmi aktivista. A nyilasuralom idején, 1944. november 2-án a rendőrség letartóztatta, előbb Szombathelyre, majd Komáromba, onnan pedig a Prága melletti theresienstadti koncentrációs táborba vitték. A zalaegerszegi járásbíróóság 1945-ben kiadott végzésében pontosan meg nem állapítható elhalálozásának napját 1944. december 31-ben jelölte meg. Varga Gábor a Tanácsköztársaság alatt a zalaegerszegi háromtagú direktórium tagjaként részt vett önkényuralmi rendszer kialakításában és fenntartásában.

Veres Péter

(1897–1970) A XX. századi népi irodalmi mozgalom meghatározó, szimbolikus alakja. Tőle származik a „népben nemzetben gondolkodás” sokat idézett formulája. Szegényparaszti sorból származott, önerejéből vált íróvá és politikussá. Pályája az áttörhetetlenek hittársadalmi korlátok önerőből való áttörésének példája, a XX. századi nagy emancipációs törekvések egyik sikertörténete. Mind írói, mind politikusi minőségében a szegényparasztság sorsa foglalkoztatta elsősorban. Politikai tevékenysége (már 1919-ben is) a földreformra, a földosztásra irányult. Részt vett a Márciusi Front munkájában, íróként kiváló szociográfákban, valamint szociografikus regényekben és novellákban mutatta be a paraszti életet. 1945-től 1949-ig a Nemzeti Parasztpárt elnöke volt, 1947–48-ban a koalíciós kormány hadügyminisztere. Az önkényuralmi rendszer előkészítésében érdemi szerepet nem játszott, a fejlemények valós természetét nem ismerte fel, a kommunista propaganda azonban kihasználta népszerű alakját (ahogyan például Petőfiét is kihasználta). 1956-ban az Írószövetség elnöke volt, tisztességének és józanságának bizonyítékát a közgyűlési jegyzőkönyvek őrzik. Irodalmárként haláláig aktív maradt, nagy népszerűség övezte. Csoóri Sándor „a megmaradás írójának”, Illyés Gyula (gyászbeszédében) „lángelmének” nevezte. Nevét országszerte számos közterület és közintézmény viseli. Bár a lezajlott társadalmi és kulturális változások következtében életművének fénye megfakult, alakja a nemzeti kultúra nélkülözhetetlen tájékozódási pontja maradt. Nevének közterület elnevezésként való használata nem esik törvényi tilalom alá.

Viczai János

A helyi levéltáros kolléga által készített szakvélemény kiegészítésre nem szoruló, alapos, szakmailag korrekt munka, melyből kiderül, hogy Viczai János és Balla Róbert 1919-ben részt vettek önkényuralmi rendszer kialakításában és fenntartásában. Az állásfoglalást is kifejező szakvéleménnyel egyetértünk, annál is inkább, mert az a helyi történeti emlékezet maximális figyelembevételével készült.

Vörös Hadsereg

A kifejezés idegen ország fegyveres erejére, a szovjet hadseregre utal, amely döntő módon járult hozzá a kommunista diktatúra magyarországi megalapozásához és fenntartásához. A kifejezés önkényuralmi rendszerre közvetlenül utal, így közterület elnevezésére nem használható.

Vörös hajnal

A Vörös hajnal kifejezés Magyarországon a kommunista diktatúra jelképeként vált ismertté, amennyiben azt ebben az időszakban közterület vagy közintézmény elnevezésében használták, ezért a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 14. § (2) bekezdése szerint „XX. századi önkényuralmi politikai rendszerre közvetlenül utal.” Emiatt a kifejezés közterület vagy közintézmény elnevezésében nem használható.

Vöröscsillag

A „vöröscsillag” kifejezés Magyarországon a kommunista diktatúra jelképeként vált ismertté, ezért a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 14. § (2) bekezdése szerint „XX. századi önkényuralmi politikai rendszerre közvetlenül utal.” Emiatt a kifejezés közterület vagy közintézmény elnevezésében nem használható.

Vöröszászló

A vörös szín a zászlókon és címereken általában a katonai és politikai erőt, a forradalmi elszántságot, a mindenkori „ügyért” kiontott vért jelképezi. Igen különböző ideológiájú és politikai irányú szocialista és kommunista mozgalmak használták és használják ezt a színt. A hazai köztudatban a kommunista agitáció és propaganda, a kommunista önkényuralmi rendszer és a Szovjetuniótól való függés emléke kapcsolódik a vörös zászlóhoz. Ez független attól, hogy ezt a jelképet ennél sokkal tágabb értelemben a mai napig hasznosítják rendezvényeiken szakszervezetek és más munkavállalói érdekvédelmi szervezetek, valamint magukat baloldalinak minősítő legális politikai pártok. A jelkép ellentmondásosságát mutatja, hogy Angyal István, a Tűzoltó utcai felkelő bázis parancsnoka 1956. november 7-én (az Októberi Forradalom évfordulóján) kitűzette a csoport által ellenőrzött házakra a vörös zászlót is a magyar nemzeti zászlók mellé, noha a szovjetekkel harcban álltak. Arra utalt evvel, hogy az igazi munkásérdekeket nem a szabadságharcot vérbe fojtó szovjet csapatok, hanem az agressziójuk ellen védekező magyar ellenállók képviselik. Mindezt mérlegelve itt és most a vöröszászló név használata közterületek elnevezésében nem javasolt.

Wass Albert

(1908–1998) Író. A román népbíróság 1946-ban (katonatisztként, felbujtóként elkövetett) háborús bűnökért távollétében halálra ítélte. A felhozott bizonyítékok a történeti kutatások fényében erősen kétségesnek bizonyultak. A magyar állam Wass Albert állampolgárságát még életében helyreállította, munkásságát magas állami kitüntetéssel ismerte el. Nevét országszerte számos közterület és közintézmény viseli, jó néhány szobor és emlékmű idézi fel alakját, munkái nagy példányszámban, több kiadásban kaphatók, egyes művei (választható tananyagként) bekerültek a Nemzeti Alaptantervbe. Wass Albert jogi és erkölcsi rehabilitációja Magyarországon teljesnek tekinthető, így neve semmiképpen sem eshet a törvény tiltó hatálya alá.

Wiedermann Antal

Az 1919-es kommunista direktórium paksi tagja. A kommün bukása után a tisztí különítményesek kivégezték. Neve közterület elnevezésére nem használható, mivel a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 14. § (2) bekezdése szerint XX. századi önkényuralmi politikai rendszer megalapozásához és fenntartásához kapcsolható.

Zalka Máté

(1896–1937) Kommunista mozgalmi vezető. 1916-ban orosz hadifogságba került és 1917 után a Vörös Hadseregben harcolt. Később a szovjet állambiztonsági szervek munkatársa, a mezőgazdaság erőszakos kollektivizálásának aktív résztvevője. Irodalmi tevékenységet is kifejtett. A szovjetunióbeli magyar kommunista emigráció tevékeny tagja, különböző szovjet intézmények (pl. Forradalmi Színház stb.) vezetője. 1936-tól Spanyolországban a köztársaságiak oldalán Lukács Pál néven harcolt és esett el. A szovjet állambiztonsági szervek munkatársaként és szovjet állami intézmények vezetőjeként aktívan részt vett a kommunista diktatúra kiépítésében és fenntartásában, ezért neve közterület elnevezésére nem használható.

Zelk Zoltán

Élete során többször volt az elnyomó rendszerek áldozata, mint haszonélvezője. A háború alatt munkaszolgálatosként szolgált, majd bujdosni kényszerült. Az ötvenes években a Rákosi-rendszer lelkes és naiv híve volt, 1953-tól azonban – számos más, baloldali értelmiségihez hasonlóan – fokozatosan ráébredt a rendszer ellentmondásaira, később az írószövetségben fellépő ellenzéki csoportosulás egyik vezéralakjává, s így a forradalom egyik előkészítőjévé vált. Börtönbüntetésre ítélték, következő kötete csak 1963-ban jelenhetett meg. Irodalomtörténeti jelentőségét elsősorban kései, személyes, elégikus lírája határozza meg. Hatalomgyakorlásban sosem vett részt, politikai pozíciót nem töltött be, közhatalmat nem gyakorolt, tehát nem volt kiépítője, fenntartója, működtetője önkényuralmi rendszernek. Nevéről közterületet elnevezni lehetséges. Több általános iskola viseli a nevét, közkedvelt gyermekverseinek és meséinek méltán kijáró tiszteletadásként. Tudomásunk szerint Nyergesújfalun található az egyetlen, róla elnevezett utca: ennek megszüntetését súlyos méltánytalanságnak tartanánk.

Zója

(1923–1941) Állítólagos szovjet partizánlány, komszomolista, akit a kommunista propaganda szerint a németek hosszas kínzások után végeztek ki. A szovjet ifjú kommunista példaképe a második világháború éveiben és 1945 után, ezért neve kapcsolódik a kommunista önkényuralmi rendszer fenntartásához, így közterület elnevezésére nem használható.

* * *